ICS ADVISEURS

Integraal Huisvestingsplan onderwijs

Gemeente Leeuwarden

2025 - 2050

Opdrachtgever
Gemeente Leeuwarden

Datum
26 mei 2025

Referentienummer
2230447/20250224Lke01

Auteur(s)
Timon Bulten
Noud Hes
Remco Bresser

Gemeente Leeuwarden

ICS ADVISEURS

Gemeente Leeuwarden

Inhoudsopgave

Voorwoord 4

Begrippenlijst 5

1. Inleiding 6
- 1.1 Werkwijze en proces 6
- 1.2 Afbakening 6
- 1.3 Looptijd 6

2. Wettelijke kaders en verantwoordelijkheden 7
- 2.1 Wie is wettelijk verantwoordelijk voor onderwijshuisvesting? 7
- 2.2 De rol van het Integraal Huisvestingsplan (IHP) 7

3. De huidige situatie in cijfers 9
- 3.1 Leerlingenaantallen 9
- 3.2 Kerncijfers gebouwenportefeuille onderwijs 11
- 3.3 Wat is de omvang van de scholen? 11
- 3.4 Hoe oud zijn de schoolgebouwen? 12

4. Visie op onderwijs en huisvesting 15
- 4.1 Onderwijs voor iedereen: aanbod en samenwerking 17
  - 4.1.1 Kaders en ontwikkelingen 17
  - 4.1.2 De visie in de gemeente Leeuwarden 17
- 4.2 Duurzame, gezonde en aanpasbare gebouwen 21
  - 4.2.1 Kaders en ontwikkelingen 21
  - 4.2.2 De visie in de gemeente Leeuwarden 21
- 4.3 Betaalbare onderwijshuisvesting 24
  - 4.3.1 Kaders en ontwikkelingen 24
  - 4.3.2 De visie in de gemeente Leeuwarden 24

5. Gebouwen en maatregelen 27
- 5.1 Lopende projecten 27
- 5.2 Leeuwarden – Noord 30
- 5.3 Leeuwarden – Oost 37
- 5.4 Leeuwarden – Zuid 41
- 5.5 Goutum 45
- 5.6 Buitengebied – Zuid 49
- 5.7 Grou - Jirnsum 53
- 5.8 Hempens 56
- 5.9 Buitengebied – Noord 59
- 5.10 Voortgezet onderwijs 63
- 5.11 Speciaal onderwijs 71

6. Financiële kaders en investeringen 74
- 6.1 Uitgangspunten investeringsbedragen 74
- 6.2 Investeringsbijdrage schoolbesturen 75

7. Maatregelen en uitvoeringsagenda 76
- 7.1 Hoe zijn de maatregelen bepaald? 76
- 7.2 Hoe komt een project tot uitvoering? 78
- 7.3 Slim faseren en flexibel uitvoeren 78
- 7.4 Hoe wordt een afweging gemaakt in een businesscase? 78
- 7.5 Twee uitvoeringsagenda's 79
- 7.6 Uitvoeringagenda per tijdvak 80

8. Bewegingsonderwijs 87

8.1 Uitgangspunten 87

8.2 Ontwikkeling van de behoefte aan klokuren bewegingsonderwijs 87

8.3 Normatieve afstand tot een accommodatie 88

Bijlage 1: Factsheets gebouwen 90

Bijlage 2: Capaciteiten accommodaties bewegingsonderwijs 91

De inhoud van deze uitgave is eigendom van ICS Adviseurs B.V. te Zwolle. Enkel de opdrachtgever waarmee ICS Adviseurs B.V. een overeenkomst is aangegaan, heeft een gebruiksrecht voor deze uitgave. De inhoud en omvang van dat gebruiksrecht zijn vastgelegd in de algemene voorwaarden van ICS Adviseurs B.V., gedeponeerd bij de Rechtbank Overijssel onder nummer 9/2021, dan wel in de overeenkomst zoals hiervoor bedoeld. Elk ander gebruik van deze uitgave, door opdrachtgever en of derden is uitgesloten, inhoudende dat niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, via internet, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van ICS Adviseurs B.V.

Voorwoord

Nader toe te voegen.

Begrippenlijst

Doorexploiteren
Binnen de wetgeving voor onderwijshuisvesting zijn de schoolbesturen verantwoordelijk voor de exploitatie van schoolgebouwen. Dit betreft o.a. de schoonmaak, beheer, energielasten, functionele aanpassingen en (groot) onderhoud. Wanneer er geen maatregel wordt toegepast, zoals nieuwbouw of renovatie, wordt er gesproken over doorexploiteren.

Groot onderhoud
Bij het uitvoeren van groot onderhoud worden gebouwdelen onderhouden of vervangen om de functionaliteit van het gebouw in stand te houden. Bij groot onderhoud ligt enkel de focus op het in stand houden van het gebouw, bij renovatie worden aanpassingen gedaan om het gebouw te laten voldoen aan moderne kwaliteitsstandaarden.

Integraal Kindcentrum (IKC): De Leeuwarder definitie
Een IKC is een voorziening waar kinderopvang en onderwijs onder één dak zijn gehuisvest. Een IKC biedt kinderen van 0 tot en met 12 jaar een totaalaanbod in zorg, cognitief, sociaal-emotioneel, cultureel en fysiek opzicht op basis van één pedagogische visie. Het aanbod wordt geïntegreerd aangeboden en komt tot stand op basis van één visie o.b.v. een analyse van beschikbare data over doelgroep, wijk, ouders en kinderen die dit IKC bezoeken.

Kinderdagverblijf (KDV)
Een kinderdagverblijf is een voorziening voor de professionele opvang van kinderen die gezien hun leeftijd nog niet naar school gaan (0-4 jaar). Het is een brede verzamelterm voor opvang voor baby's en peuters.

Nieuwbouw
Nieuw te realiseren gebouw of vervangend gebouw, uitgaande van een technische levensduur van minstens 40 jaar. In de gemeente Leeuwarden wordt voor nieuwbouw uitgegaan van een levensduur van 50 jaar.

Renovatie
Renovatie wordt vooruitlopend op het aanstaande wetsvoorstel in dit IHP aangemerkt als een voorziening in de huisvesting. Voorwaarde is dat er sprake is van een verlenging van de levensduur van een gebouw met ten minste 25 jaar, met een streven naar 40 jaar. De gemeente neemt de verantwoordelijkheid voor de benodigde investering, wanneer het schoolbestuur voldoet aan haar verantwoordelijkheid voor het onderhoud.

Primair onderwijs
Het primair onderwijs is een overkoepelende term voor het basisonderwijs, speciaal basisonderwijs en speciaal onderwijs.

Speciaal basisonderwijs
Het speciaal basisonderwijs biedt een plek aan leerlingen die vanwege leer- en gedragsproblematiek een aanvullende behoefte hebben waarin op een reguliere basisschool niet voorzien kan worden.

Verduurzaming
Verduurzaming van het gebouw bestaat primair uit het isoleren en aardgasvrij maken van gebouwen. Bij een maatregel is dit onderdeel van de opgave, voor de overige gebouwen is dit als onderdeel van planmatig onderhoud de verantwoordelijkheid van schoolbesturen, voor zover dat mogelijk is en wettelijk gezien toegestaan.

Voortgezet onderwijs
Het voortgezet onderwijs bestaat uit het praktijkonderwijs, vmbo, havo en vwo. Dit onderwijs is opvolgend aan het basisonderwijs.

(Voortgezet) speciaal onderwijs
Het (voortgezet) speciaal onderwijs biedt onderwijs aan leerlingen met noodzaak aan specialistische ondersteuning door gedragsproblematiek of een fysieke beperking en is onderverdeeld in het speciaal onderwijs (SO) en voortgezet speciaal onderwijs (VSO). Het (V)SO valt wettelijk niet onder de Wet op Primair Onderwijs (WPO) of de Wet op het Voorgezet Onderwijs (VWO) maar onder de Wet op de Expertisecentra (WEC).

Ruimtesaldo
De gemeentelijke Verordening Voorzieningen huisvesting onderwijs schrijft een normatieve ruimtebehoefte voor, oftewel hoeveel ruimte een school nodig heeft/recht op heeft. Het verschil tussen de beschikbare ruimte en de normatieve ruimtebehoefte is het ruimtesaldo.

1. Inleiding

De gemeente Leeuwarden heeft in 2020 de Voorzieningenplanning Onderwijs vastgesteld. Dit Integraal Huisvestingsplan Onderwijs (IHP) is de opvolger en actualisatie van de Voorzieningenplanning. Dit IHP biedt de gemeente, schoolbesturen en kinderopvangorganisaties een beleidsperspectief voor onderwijshuisvesting, geborgd in een lang termijnplan voor de periode 2025 – 2050.

1.1 Werkwijze en proces

Dit IHP is een gezamenlijk plan van de gemeente Leeuwarden, schoolbesturen en de kinderopvangorganisaties uit de gemeente onder begeleiding van ICSadviseurs.

De gemeente, schoolbesturen en kinderopvangorganisaties hebben in de eerste fase, de visiefase, samengewerkt aan hun toekomstbeeld voor de onderwijshuisvesting. Welke ontwikkelingen spelen er en hoe speelt de onderwijshuisvesting hierop in? De visie vormt de basis voor de inhoudelijke keuzes in de scenario's en uitvoering.

Vervolgens zijn alle locaties in kaart gebracht via vragenlijsten, locatiebezoeken en interviews. De lokale context per schoollocatie is samen met het schoolbestuur en kinderopvangorganisaties verkend in bilaterale gesprekken.

Vervolgens is er gezamenlijk door alle partijen in verschillende werksessies gewerkt aan de planvorming, scenario's en financiën. Dit alles heeft geresulteerd in een breed gedragen plan voor de onderwijshuisvesting tot 2050 met een concrete agenda voor de eerste 4 jaar en lopende projecten.

1.2 Afbakening

Het IHP betreft alle schoolgebouwen voor het primair onderwijs (inclusief het (voortgezet) speciaal onderwijs) en voortgezet onderwijs. De uitzondering hierop betreffen scholen voor zogenoemd 'groen voortgezet onderwijs' en SO Fier, welke beiden vanwege hun bekostigingsstructuur zelf verantwoordelijk zijn voor huisvesting.

Kinderopvangorganisaties: Kinderopvangorganisaties zijn vanwege inhoudelijke samenwerking en afhankelijkheid nauw betrokken geweest bij de visie- en planvorming van het IHP. De gemeente Leeuwarden investeert, faciliterend aan haar IKC-ambitie 'Kansen voor Kinderen', in huisvesting voor kinderopvangorganisaties die samenwerken met het onderwijs. Deze wordt vervolgens kostprijsdekkend verhuurd aan de kinderopvangorganisatie. De huisvesting van kinderopvangorganisaties is daarmee, als onderdeel van een IKC, geen onderdeel van de uitvoeringsagenda in hoofdstuk 7.

Bewegingsonderwijs: De gemeente bezit verschillende gymzalen en sporthallen die worden gebruikt voor bewegingsonderwijs, de gemeente is namelijk verantwoordelijk voor voldoende en adequate sportaccommodaties voor het bewegingsonderwijs. In dit IHP is daarom in hoofdstuk 8 a.d.h.v. de scenario's een analyse gemaakt van de huidige en toekomstige capaciteit.

1.3 Looptijd

Investeren in vastgoed vraagt om een langetermijnvisie; dit IHP beslaat daarom een periode van 16 jaar met een doorkijk tot 2050. Dit zorgt voor een langetermijnkoers en creëert daarmee duidelijkheid voor alle partijen.

- Het plan bestaat uit tijdblokken van 4 jaar;
- Het plan wordt elke 4 jaar herijkt;
- De feitelijke data als leerlingenprognoses worden elke 2 jaar geactualiseerd.

Daarmee is het plan een dynamisch document wat mee verandert met de tijd en de veranderende omstandigheden.

2. Wettelijke kaders en verantwoordelijkheden

2.1 Wie is wettelijk verantwoordelijk voor onderwijshuisvesting?

Gemeente en schoolbesturen hebben een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor onderwijshuisvesting.

- **Gemeentelijke zorgplicht**
  De gemeente heeft de wettelijke zorgplicht om te voorzien in voldoende en kwalitatief goede huisvesting voor het onderwijs. De zorgplicht is verankerd in de Wet op het primair onderwijs (WPO), de Wet op het voortgezet onderwijs (WVO) en de Wet op expertisecentra (WEC).

  De gemeente is verantwoordelijk voor investeringen in (vervangende) nieuwbouw, uitbreiding, eerste inrichting, herstel van constructiefouten en herstel en vervanging bij schade door bijzondere omstandigheden (bijvoorbeeld vandalisme of weersomstandigheden).

  Gemeenten ontvangen via het gemeentefonds van het Rijk financiële middelen om te kunnen voldoen aan deze zorgplicht. De gemeente is vrij om deze middelen naar eigen inzicht te besteden en weegt daarvoor de investeringen in onderwijshuisvesting af tegen haar andere taken en verantwoordelijkheden.

- **De verantwoordelijkheid van schoolbesturen**
  De schoolbesturen zijn verantwoordelijk voor het onderhouden en exploiteren van de gebouwen. Hiervoor ontvangen zij middelen van het Rijk als onderdeel van de lumpsumvergoeding.

  Bij het planmatig onderhoud wordt minimaal het conditieniveau 3 van instandhouding op sober en doelmatig niveau (NEN2767) gehanteerd. Het schoolbestuur is verantwoordelijk voor de handhaving van dit niveau en de uitvoering van de onderhoudswerkzaamheden.

Wetsvoorstel planmatige & doelmatige aanpak onderwijshuisvesting
Het IHP wordt naar verwachting een wettelijke verplichting. Het ministerie van OCW werkt momenteel aan het wetsvoorstel “planmatige aanpak onderwijshuisvesting”. Hierin wordt formeel geregeld dat:

- gemeenten verplicht worden om een IHP vast te stellen;
- schoolbesturen verplicht worden om een MJOP op te stellen;
- renovatie een voorziening wordt in de huisvesting en onder de gemeentelijke verantwoordelijkheid valt;
- het investeringsverbod voor het primair onderwijs gedeeltelijk wordt opgeheven.

In het IHP wordt, vooruitlopend op de wetgeving, renovatie ook als door de gemeente te bekostigen voorziening in de huisvesting beschouwd.

2.2 De rol van het Integraal Huisvestingsplan (IHP)

De gemeente heeft drie kaderstellende instrumenten (vastgesteld door de gemeenteraad) waarmee zij stuurt, te weten:

- **Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs Leeuwarden**
  De verordening van de gemeente beschrijft de formele regels voor de wijze van berekenen van de ruimtevraag en het ruimteaanbod van (bewegings)onderwijshuisvesting. Ook beschrijft de verordening de formele regels die gelden bij het aanvragen en toetsen van voorzieningen in de onderwijshuisvesting.

- **Gemeentelijke begroting**
  Een financieel kaderstellend instrument.

- **Integraal Huisvestingsplan**
  Het IHP is een inhoudelijk kaderstellend instrument. Het IHP heeft de status van een inhoudelijk kaderstellend document, waarbij alle betrokken partijen zich committeren aan een gezamenlijke inspanningsverplichting. Het IHP biedt daarmee het kader voor de uitvoering en concretisering van het onderwijshuisvestingsbeleid.

ICS
ADVISEURS

Onderwijshuisvesting in 2025

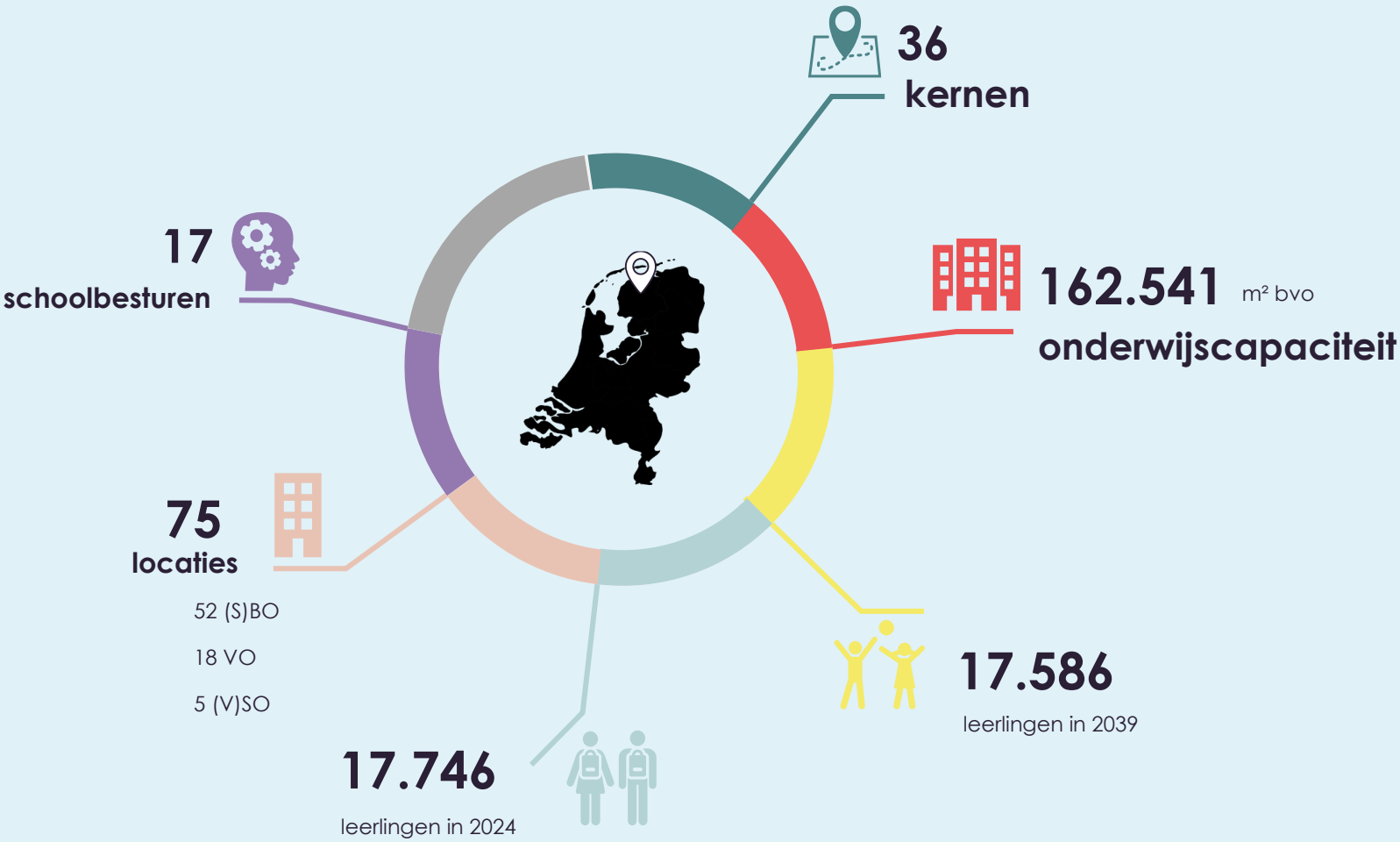

3. De huidige situatie in cijfers

Er zijn verschillende ontwikkelingen die vragen om aanpassing van onderwijshuisvesting. Bijvoorbeeld veranderingen in leerlingenaantallen, waardoor gebouwen te krap of te ruim zijn of veroudering van de portefeuille. Dit hoofdstuk gaat dieper in op de demografische ontwikkeling en de omvang en staat van de huidige portefeuille.

3.1 Leerlingenaantallen

In 2024 (peildatum 1 okt. 2023) volgen er in de gemeente Leeuwarden 17.746 leerlingen onderwijs. Dit betreffen reguliere scholen, maar ook bijvoorbeeld onderwijs voor nieuwkomers. Tot 2039 daalt het aantal leerlingen licht met 0,9% tot 17.586 leerlingen.

- De leerlingenprognoses voorspellen aan de hand van geplande woningbouw, demografische ontwikkelingen en voedingsgebieden het aantal leerlingen voor de komende jaren. Deze vormen het fundament voor de planning van de omvang van onderwijsgebouwen.

- Na jaren van dalende leerlingenaantallen stabiliseert het aantal leerlingen in het (speciaal) basisonderwijs zich in de komende 10 jaar op circa 9.400, gevolgd door een kleine daling. De ontwikkeling verschilt echter sterk per gebied. Het zuiden van de stad Leeuwarden groeit sterk mede door toevoeging van nieuwbouwwoningen, terwijl op andere plekken sprake is van krimp. Instroom van migratie betreft overstijgend de voornaamste bron van groei, deze is echter relatief onvoorspelbaar

- 844 leerlingen volgen momenteel (voortgezet) speciaal onderwijs in de gemeente. De gehanteerde prognose gaat uit van een stabiel leerlingenaantal. De in- en uitstroom in het speciaal onderwijs is echter relatief onvoorspelbaar en beperkt afhankelijk van demografische factoren. In de afgelopen jaren is het aantal leerlingen sterk toegenomen.

- De daling die het aantal leerlingen in het primair onderwijs in het afgelopen decennia heeft doorgemaakt vindt momenteel plaats in het voortgezet onderwijs. Dit betekent dat het aantal leerlingen nog enkele jaren blijft dalen en daarna stabiliseert. Op de langere termijn, over circa 10 jaar, wordt er een lichte groei voorspeld.

ICS
ADVISEURS

Ontwikkeling leerlingenaantallen

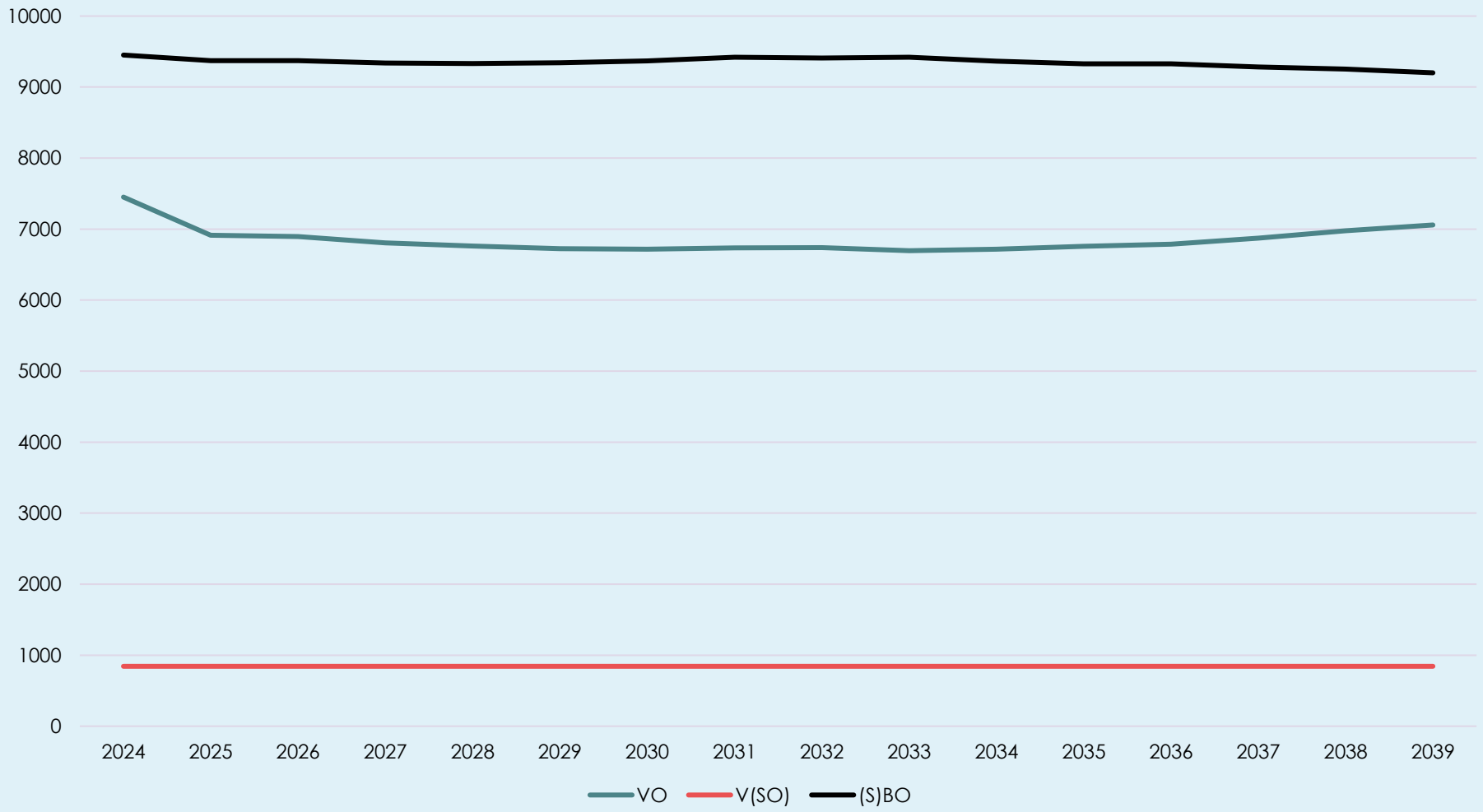

3.2 Kerncijfers gebouwenportefeuille onderwijs

Op pagina 8 is een overzicht weergegeven met kerncijfers. In totaal bestaat de portefeuille onderwijshuisvesting op 1 januari uit **75 gebouwen**, daarbij delen enkele scholen samen een gebouw. In 52 gebouwen zijn scholen voor (speciaal) basisonderwijs gehuisvest, in 18 gebouwen is een middelbare school gehuisvest en in 5 gebouwen is (voortgezet) speciaal onderwijs gehuisvest.

De 75 gebouwen zijn ondergebracht bij **17 verschillende schoolbesturen**: de gemeente Leeuwarden kenmerkt zich daarbij door een relatief groot aantal schoolbesturen. Dit betreffen 10 schoolbesturen in het primair onderwijs, 5 schoolbesturen in het voortgezet onderwijs en 2 schoolbesturen in het speciaal onderwijs. De gemeente Leeuwarden kent 36 kernen waarvan er in **15 kernen een school** aanwezig is.

3.3 Wat is de omvang van de scholen?

De rijksoverheid stelt een minimum schoolomvang (aantal leerlingen) per type onderwijs en per gemeente vast. Voor de gemeente Leeuwarden geldt voor het basisonderwijs een gesplitste norm:

- Voor scholen in het stedelijk gebied geldt een opheffingsnorm van 153 leerlingen, voor scholen in het landelijk gebied is dit 42 leerlingen. Wanneer scholen 3 jaar op rij minder leerlingen hebben dan de norm, verliest het schoolbestuur in principe de bekostiging vanuit het Rijk.
- Er zijn momenteel 7 scholen voor primair onderwijs met een leerlingenaantal onder de opheffingsnorm (153 leerlingen). Schoolbesturen kunnen scholen met een omvang onder de norm in stand houden op basis van enkele criteria. Dit is nader toegelicht in hoofdstuk 4.3.
- Voor het voortgezet onderwijs verschilt de opheffingsnorm per type onderwijs, dit varieert daarbij o.a. ook op basis van het aantal aangeboden profielen. De norm varieert tussen de 70 en 360 leerlingen.

In de grafiek aan de rechterzijde van de pagina is de gemiddelde schoolgrootte (BRIN-nummer) per type onderwijs en instandhoudingsgebied weergegeven.

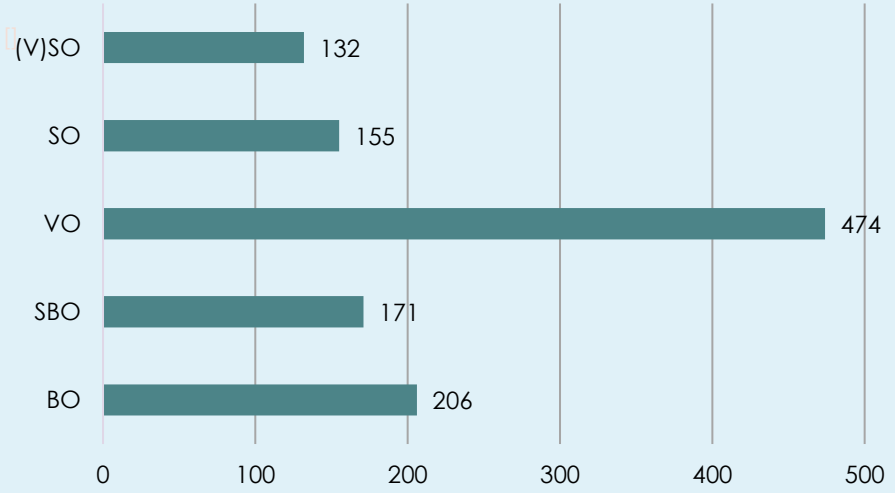

Gemiddeld aantal leerlingen
per onderwijssoort

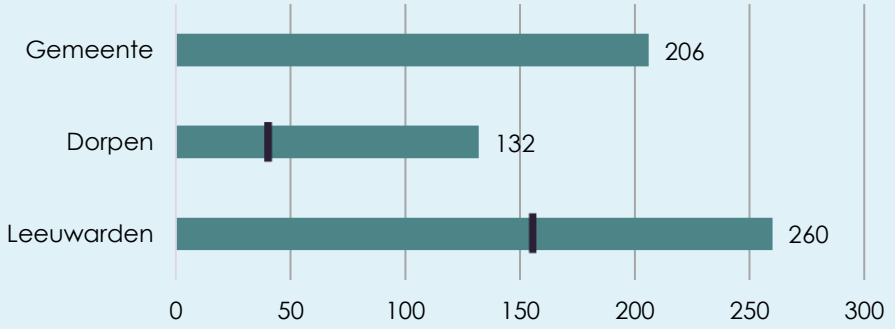

Gemiddeld aantal leerlingen
t.o.v. opheffingsnorm

ICS
ADVISEURS

3.4 Hoe oud zijn de schoolgebouwen?

Het overzicht op pagina 13 toont de leeftijd van de onderwijsgebouwen in de gemeente in 2024.

- De grafiek toont de leeftijd van alle schoolgebouwen in de gemeente Leeuwarden. Hiermee wordt bedoeld het aantal jaar sinds de bouw of levensduurverlengende renovatie van het oorspronkelijke bouwdeel, met uitzondering van monumentale gebouwen.

- De theoretische levensduur van een schoolgebouw is initieel minimaal 40 jaar. Na 40 jaar neemt de kans toe dat er sprake is van een dermate grote veroudering dat regulier onderhoud niet meer volstaat. De getoonde leeftijd betreft een indicatie voor de mate van veroudering en staat van de portefeuille.

- De 7 oudste gebouwen betreffen gemeentelijke en rijksmonumenten, deze zijn significant ouder dan de overige gebouwen. De theoretische levensduur geeft geen getrouw beeld van de ouderdom, 1 van de gebouwen is namelijk tussentijds meerdere malen op verschillende wijzen gerenoveerd. Van de 7 gebouwen verkeert circa de helft in goede staat en is de helft (sterk) verouderd.

- De portefeuille met onderwijsgebouwen in de gemeente is sterk verouderd en vraagt om grootschalige investeringen. Veel gebouwen zijn in de decennia na de Tweede Wereldoorlog gerealiseerd.

- Van de 75 gebouwen zijn er momenteel 32 gebouwen ouder dan 40 jaar (43%) = de theoretische levensduur. In 2040 zijn in totaal 47 van 75 gebouwen ouder van 40 jaar (63%) wanneer er geen maatregelen worden getroffen.

- De verouderde, maar ook de nieuwere gebouwen voldoen grotendeels nog niet aan de duurzaamheidseisen passend bij het klimaatakkoord.

Monumentale gebouwen
Rijks- en gemeentelijke monumenten

Is ouder dan de theoretische levensduur
in het jaar 2024

ICS
ADVISEURS

Gebouwleeftijd

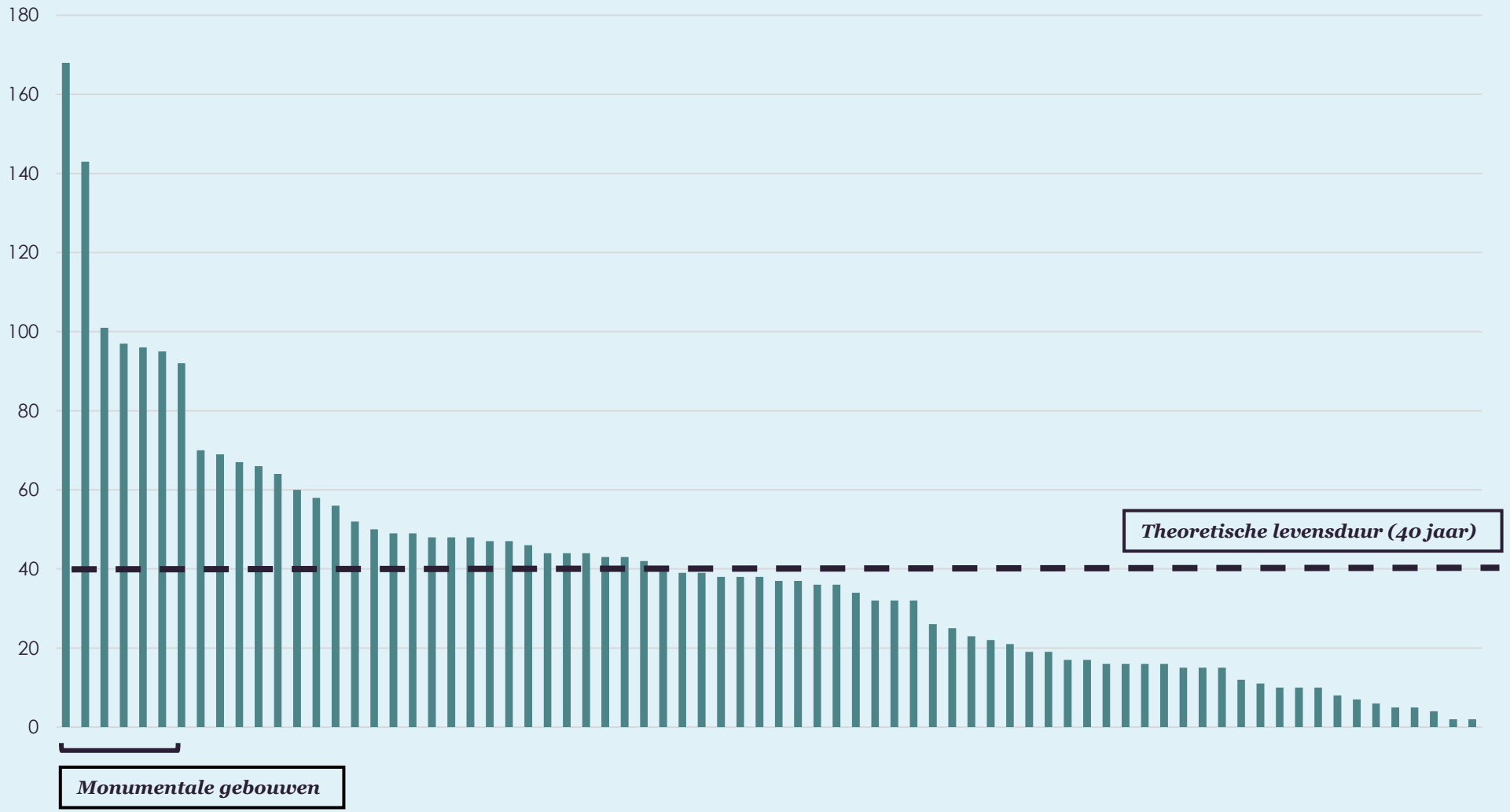

ICS
ADVISEURS

De staat van de onderwijshuisvesting

- In de gemeente Leeuwarden zijn in totaal 75 onderwijsgebouwen.
- De komende jaren is er sprake van een lichte groei in het aantal leerlingen in het primair onderwijs. Het voortgezet onderwijs maakt momenteel een daling in het aantal leerlingen door.
- Een groot deel van de gebouwen is sterk verouderd én vraagt om een grote investering, bijvoorbeeld in verduurzaming en het binnenklimaat.

ICS
ADVISEURS

4. Visie op onderwijs en huisvesting

De gemeente Leeuwarden, de schoolbesturen en de kinderopvangorganisaties zetten zich gezamenlijk in voor toekomstbestendig onderwijs en opvang. Voor nu, maar zeker ook met het oog op 2050. Niet omdat het kan, maar omdat het moet.

Het doel is om tot kwalitatief goede, duurzame, energieneutrale, (financieel) gezonde onderwijslocaties te komen. Dat vraagt om een gezamenlijke aanpak! En om een perspectief dat breder kijkt dan alleen onderwijshuisvesting. Dit IHP koppelt daarom de doelstellingen uit flankerend beleid aan de opgave voor onderwijshuisvesting en geeft de strategie voor de periode van nu tot 2050.

De visie op onderwijs en huisvesting legt hiervoor de basis en fungeert als leidraad voor het ontwikkelen, verbeteren en beheren van onderwijshuisvesting, in de stad en in de kernen daaromheen.

De visie is gestoeld op meerdere thema's die samenvallen in drie hoofdonderwerpen. Per hoofdonderwerp worden eerst de relevante kaders en ontwikkelingen geschetst om vervolgens de gezamenlijke visie en ambitie van gemeente, schoolbesturen en kinderopvangorganisaties daarop te geven. Deze visie geeft de ambitie weer. Huisvesting van onderwijs en kinderopvang is echter complex. Maatwerk op alle thema's in deze visie is daarom mogelijk – en soms zelfs nodig.

Gezamenlijke prioriteiten

Onderwijs voor iedereen: aanbod en samenwerking

Duurzame, gezonde en aanpasbare gebouwen

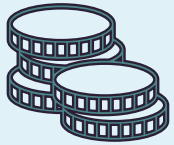

Betaalbare onderwijshuisvesting

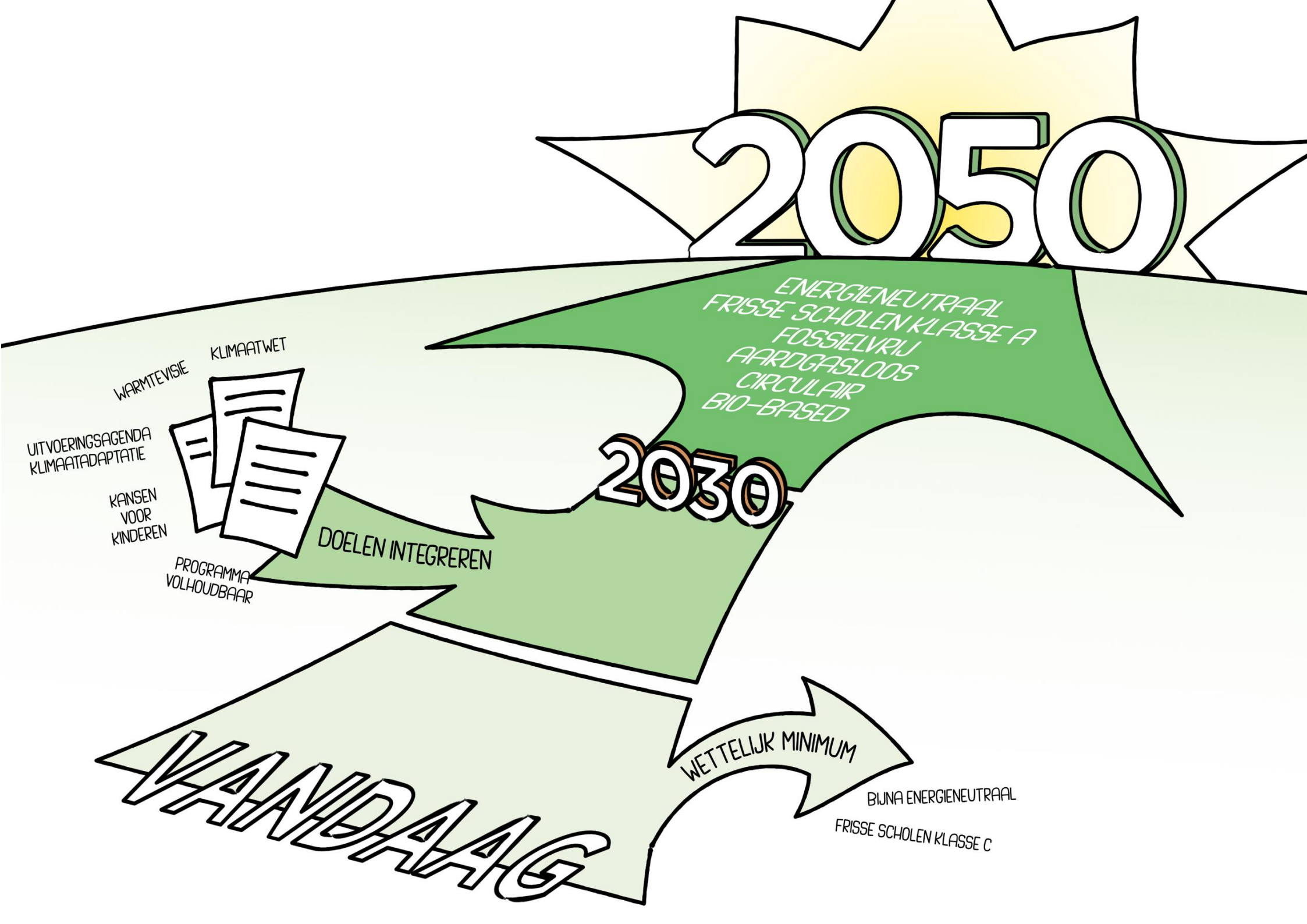
2050
ENERGIENEUTRAAL
FRISSE SCHOLEN KLASSE A
FOSSIELVRIJ
AARDGASLOOS
CIRCULAIR
BIO-BASED
2030
DOELEN INTEGREREN
WARMTEVISIE
KLIMAATWET
UITVOERINGSAGENDA KLIMAATADAPTATIE
KANSEN VOOR KINDEREN
PROGRAMMA VOLHOUDBAAR
VANDAAG
WETTELIJK MINIMUM
BIJNA ENERGIENEUTRAAL
FRISSE SCHOLEN KLASSE C

4.1 Onderwijs voor iedereen: aanbod en samenwerking

4.1.1 Kaders en ontwikkelingen

Passend onderwijs voor alle kinderen
Per 1 augustus 2014 hebben scholen de zorgplicht om een passende onderwijsplek voor ieder kind aan te bieden. Zodra een school niet tegemoet kan komen aan de zorgbehoefte van een kind, is zij verantwoordelijk om met ouders en schoolbesturen in de regio een passende onderwijsplek te bieden. Schoolbesturen geven gezamenlijk invulling aan deze zorgplicht via de Samenwerkingsverbanden voor PO en VO.

Strategische onderwijsvisie
Het onderwijs in de gemeente Leeuwarden is voor iedereen; iedereen heeft een kansrijke start op ontwikkeling, ieder kind gaat naar school, het onderwijs is inclusief en het onderwijs is van goede kwaliteit. De strategische onderwijsvisie zet in op gelijke kansen, de koppeling van zorg met (speciaal en passend) onderwijs, aandacht voor kwetsbare jongeren, talentontwikkeling en toekomstgericht onderwijs. De leeromgeving is duurzaam en sociaal en fysiek veilig.

Bestrijden van kansenongelijkheid: Kansen voor Kinderen
De gemeente Leeuwarden wil de ontwikkelingskansen voor kinderen vergroten door te investeren in Integrale Kindcentra (IKC's), waarbij de prioriteit ligt bij de IKC's in de zogenoemde aandachtsgebieden. Dit vindt plaats vanuit het beleid Kansen voor Kinderen[1]. Hiermee wordt geïnvesteerd in samenwerking tussen kinderopvang en onderwijs, aanvullend aanbod (rijke schooldag) en het inzetten van extra expertise.

Onderwijsakkoord Fryslân
Vijf onderwijsinstellingen in het beroeps- en hoger onderwijs, de provincie Fryslân en gemeente Leeuwarden hebben Het Onderwijsakkoord Fryslân gesloten. In dit akkoord wordt gestreefd naar inhoudelijke samenwerking tussen de onderwijsinstellingen om het onderwijs beter aan te laten sluiten bij de persoonlijke behoefte van de leerling en de arbeidsmarkt. Onder andere wordt als doel gesteld om de doorstroming vanuit het funderend onderwijs naar vervolgonderwijs (mbo, hbo, wo) te vergroten en een viertal lycea te ontwikkelen op voor Friesland relevante sectoren.

4.1.2 De visie in de gemeente Leeuwarden

Thuisnabij onderwijs
De gemeente Leeuwarden bestaat sinds 1 januari 2018 uit de stad en 35 andere kernen. Een divers aanbod van onderwijs (onderwijsconcept en denominaties) wordt nagestreefd, evenals een goede spreiding van onderwijs over de wijken en de kernen. Voor het PO betekent dat doorgaans een spreiding van scholen en onderwijsconcepten over het gehele grondgebied van de gemeente, zodat het onderwijs in de wijken en kernen plaatsvindt. Daadwerkelijk thuisnabij. Voor leerlingen in het VO geldt veelal een hogere actieradius; dit laat ruimte voor de afweging tussen spreiding of clustering van onderwijslocaties.

Doorgaan met IKC-vorming
De vorming van IKC's en het samenwerken van de verschillende disciplines rondom het kind draagt bij aan het voorkomen van ontwikkelingsachterstanden en kansenongelijkheid door het vroegtijdig signaleren van gedragsproblematiek, de 'warme overdracht' tussen opvang en onderwijs en het bieden van een doorlopende ontwikkellijn voor kinderen. Het IKC vervult daarmee een kernfunctie in de ontwikkeling van kinderen.

[1] De keuze om te focussen op de aandachtsgebieden is gebaseerd op de uitkomsten van de Analyse Aandachtsgebieden. Het beleid wordt momenteel uitgevoerd vanuit het Uitvoeringsprogramma Kansen voor Kinderen 2 (2021-2028).

De schoolbesturen en kinderopvangorganisaties hebben in samenwerking met de gemeente vooropgelopen in de ontwikkeling van beleid rondom IKC-vorming. Ruim de helft van de basisscholen is tot op heden omgevormd tot een IKC. Deze ontwikkeling stimuleren de gemeente, kinderopvangorganisaties en de schoolbesturen gezamenlijk.

Inclusief onderwijs

Gemeente, schoolbesturen en kinderopvangorganisaties erkennen het belang van passend en inclusief onderwijs. Inclusief onderwijs houdt in dat niemand wordt uitgesloten vanwege een beperking en iedereen op elke school of IKC welkom is. Kinderen leren, spelen en werken samen en ieder kind kan zich optimaal ontwikkelen. Met de ondersteuning en zorg die daarvoor nodig zijn. Dit vraagt om sectoroverstijgende samenwerkingen tussen kinderopvang, PO, VO, (V)SO en zorgaanbieders. Waar kansen zich voordoen, kunnen regulier en speciaal onderwijs bij elkaar – samen onder één dak of als buren naast elkaar – worden gepositioneerd in de stad.

Ruimte voor passend en inclusief onderwijs

Vanuit Kansen voor Kinderen krijgen zogenaamde Plus IKC's extra middelen voor personeel en ondersteuning. Plus IKC's zijn de IKC's in aandachtsgebieden, zoals in Kansen voor Kinderen uitgewerkt. Extra ondersteuning en personele inzet vraagt mogelijk ook om andersoortige ruimtes, zoals gespreks- of therapieruimtes. De behoefte aan het type en de omvang van deze ruimtes kan per schoollocatie verschillen.

Schoolbesturen en gemeente zoeken samen naar de mogelijkheden tot realisatie (en bekostiging) van deze ruimtes. Een beknopt plan van aanpak moet de grondslag bieden voor het gebruik van en type ruimtes. Schoolbesturen en gemeente onderzoeken samen of de ruimtes middels functionele aanpassingen in de (overmaat van) bestaande onderwijsgebouwen kan worden gerealiseerd. Indien dit ruimtelijk of financieel niet mogelijk is, kan (tijdelijke) uitbreiding van het gebouw een oplossing bieden. Schoolbesturen en gemeente zoeken in dat geval gezamenlijk naar middelen en mogelijkheden om de ruimtes te realiseren.

Het IHP houdt vooraf rekening met een toeslag van 10% op de normatieve ruimtebehoefte voor de Plus IKC's. De invulling daarvan dient te worden nader uitgewerkt.

Rijke schooldag

Schoolbesturen zetten in samenwerking met de gemeente in op de rijke schooldag. Leren gebeurt niet enkel tijdens schooltijd en in het klaslokaal, maar ook buiten school(tijd) door extra-curriculaire activiteiten aan te bieden, zoals kunst, cultuur, muziek, wetenschap en techniek. Schoolbesturen en gemeente duiden gezamenlijk de noodzaak en behoefte in de wijken.

Voor het aanbod van de rijke schooldag wordt zoveel als mogelijk de bestaande capaciteit van gebouwen benut. Schoolbesturen dragen middels functionele aanpassingen zorg voor de aansluiting van de ruimte op de gewenste (onderwijs)activiteiten.

Investeren in ruimte voor kinderopvang

In tegenstelling tot onderwijshuisvesting is het huisvesten van kinderopvangorganisaties geen wettelijke taak van de gemeente. Momenteel is er sprake van verschillende juridische oplossingen voor de huisvesting van kinderopvang. Voor nieuwe investeringen gelden de volgende en reeds bestaande uitgangspunten:

- Het schoolbestuur, in samenwerking met de kinderopvangorganisatie, is leidend in de IKC-vorming, dit vanuit het beleid Kracht vanuit de Basis.
- De gemeente Leeuwarden verzorgt een voorfinanciering in ruimtes voor kinderopvang. De gemeente sluit daarbij met de kinderopvangorganisatie een vaststellingsovereenkomst waarin afgesproken wordt dat de kapitaallasten van de investering in 10 tot 15 jaar worden terugbetaald.

In bijlage VI van de Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs gemeente Leeuwarden 2018 wordt nader toegelicht hoe de betreffende constructie werkt.

Doorlopende leerlijn 0 - 18 jaar

Op diverse plekken in het land ontstaan bij wijze van pilot initiatieven voor tienerscholen of scholen voor 10 - 14 jaar. Het doel van deze initiatieven is het versoepelen en verkleinen van de overgang van basis- naar voortgezet onderwijs. Het onderwijs op tienerscholen vormt een doorlopende leerlijn van basis- naar voortgezet onderwijs. Leerlingen stappen niet na groep 8 over, maar blijven tot hun 14e jaar op de basisschool of tienerschool. Zo krijgen leerlingen meer tijd om te ontdekken wat ze willen en wat bij ze past en wordt vroegtijdige 'selectie' gereduceerd. Door schoolbesturen in gemeente Leeuwarden wordt de meerwaarde die een tienerschool biedt voor een deel van de doelgroep ingezien. Schoolbesturen verkennen de toekomstige mogelijkheden van scholen voor 0 – 18 jaar en (VO-)campussen, met als doel een goede basis (en een passend keuzemoment) voor leerlingen te bieden, segregatie te reduceren (campus) en vroegselectie tegen te gaan. Wanneer zich in ruimtelijke zin kansen voordoen, bijvoorbeeld bij nieuwbouw van zowel basis- als voortgezet onderwijs, worden mogelijkheden voor inhoudelijke ontwikkeling van een tienerschool of een campus voor kinderen van 0 tot 18 jaar onderzocht.

Onderwijs aan anderstaligen

Ook in Leeuwarden wordt onderwijs gegeven aan anderstalige kinderen. De toestroom van vluchtelingenkinderen naar de ISK's en het NT2-onderwijs is groot en de druk neemt toe. Leerlingen zijn dan wel op de ISK's dan wel binnen de Taalschool of aparte taalklassen opgevangen. Schoolbesturen hebben behoefte aan een visie gericht op het nieuwkomersonderwijs, inclusief huisvesting.

Vervolgonderwijs

Het voortgezet onderwijs heeft de ambitie binnen de lijnen uit het Onderwijsakkoord breder samen te werken met instellingen voor MBO, HBO en WO in onderwijs en huisvesting in de vorm van de genoemde lycea. Ook zijn vrijkomende onderwijslocaties van deze instellingen mogelijk interessant als locatie voor het funderend onderwijs.

Bewegingsonderwijs

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor voldoende en adequate huisvesting van het bewegingsonderwijs. Het bewegingsonderwijs is een integraal onderdeel van het onderwijsaanbod. In de jonge jaren van een kind wordt de basis gelegd voor een gezonde leefstijl met voldoende beweging en ontwikkeling van motorische en sociale vaardigheden. De uitgangspunten:

- De gemeente zorgt nu en in de toekomst voor voldoende ruimte om te voldoen aan de wettelijke plicht om alle leerlingen, bij het PO minimaal twee keer 45 minuten per week en bij het VO conform de geldende normen, bewegingsonderwijs aan te bieden.
- De accommodaties dienen binnen een afstand van 1 tot 7 kilometer van de scholen te liggen, afhankelijk van het aantal klokuren bewegingsonderwijs, conform de gemeentelijke verordening. Het streven is om de KVLO-norm te hanteren, waarbij een accommodatie voor bewegingsonderwijs beschikbaar is binnen:
  - maximaal 750 meter voor BO;
  - maximaal 300 meter voor (V)SO en SBO;
  - maximaal 1 kilometer voor Praktijkonderwijs en LWOO; en
  - maximaal 3 kilometer voor VO.
- Voor de omvang van sportvloeren (en daarmee de binnensportaccommodaties) worden zoveel mogelijk de richtlijnen van KVLO gehanteerd.
- De gemeente kijkt samen met de schoolbesturen integraal naar bewegen. Daarbij worden de mogelijkheden verkend om het bewegingsonderwijs buiten aan te bieden in de nabijheid van de scholen en op een voor de gebruikmakende scholen zo goed mogelijk bereikbare plek in de wijk of buurt. Hierbij kan worden aangesloten op de wens van het onderwijs om bewegen breder in te zetten.

Ambities voor de huisvesting

- Nieuwe of gerenoveerde onderwijshuisvesting faciliteert de vorming van doorgaande ontwikkellijnen van 0 – 14/18 jaar.
- De gemeente investeert in structurele huisvesting voor kinderopvang en andere partners bij een integrale samenwerking.
- Waar inhoudelijk meerwaarde wordt gezien in samenwerking tussen regulier en speciaal onderwijs, worden onderwijsvoorzieningen, waar mogelijk, bij elkaar gepositioneerd.
- Voor passend en inclusief onderwijs binnen de Plus IKC's wordt rekening gehouden met 10% aanvullende ruimtebehoefte. De daadwerkelijke invulling en bekostiging hiervan dienen schoolbestuur en gemeente nader uit te werken.

4.2 Duurzame, gezonde en aanpasbare gebouwen

4.2.1 Kaders en ontwikkelingen

Bouwbesluit
Met ingang van 1 januari 2021 zijn de eisen aan de energieprestatie van nieuwe schoolgebouwen verhoogd; voor nieuwbouw is het uitgangspunt om een bijna energieneutraal gebouw (BENG) te realiseren. Daarnaast is de verwachting dat door nieuwe Europese wetgeving per 2027 energieneutraal bouwen (ENG) de standaard gaat worden voor publieke gebouwen.

Aardgasvrij bouwen
Per 1 juli 2018 worden geen gasaansluitingen voor kleinverbruik gerealiseerd. Aardgasvrij bouwen is de norm voor nieuwbouw.

Klimaatwet
In het Klimaatakkoord van Parijs is in 2015 afgesproken dat de opwarming van de aarde wordt beperkt tot minder dan 2° Celsius ten opzichte van het pre-industriële tijdperk. Hiertoe zijn twee fasen afgesproken:

- In 2030 is de uitstoot van CO_2 met 49% verminderd ten opzichte van 1990;
- In 2050 is de uitstoot van CO_2 met 95% verminderd.

Bijdragen aan dit doel is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van overheden, bedrijfsleven en maatschappelijke partners. Het Klimaatakkoord is vertaald in de Klimaatwet. In de Klimaatwet is vastgelegd om in 2050 klimaatneutraal te zijn en per 2030 ten minste 55% aan CO_2-uitstoot te reduceren.

Warmtevisie
De Warmtevisie van de gemeente Leeuwarden stelt om in 2050 fossielvrij te zijn. Dat vraagt om andere energiebronnen. De Warmtevisie stelt een routekaart tot 2030 voor waarin kansen beschreven staan om buurten, wijken en dorpen van het aardgas af te koppelen en op andere alternatieven aan te sluiten.

Netcongestie vormt een belemmering voor de uitvoering
Op veel plekken in Nederland, waaronder in de gemeente Leeuwarden, is onvoldoende capaciteit op het stroomnet. Nieuwe aansluitingen op het stroomnet worden daarom niet, zeer beperkt of vertraagd afgegeven. Daarmee vormt netcongestie een risico voor de doorlooptijd van nieuwbouw- en renovatieprojecten en wordt de verduurzaming van de vastgoedportefeuille vertraagd.

Kwaliteitskader RuimteOK
Het kwaliteitskader van RuimteOK (hoofdstuk C: Techniek) beschrijft uitgangspunten voor duurzame onderwijshuisvesting. Hoofdstuk C: Techniek uit dit kwaliteitskader is van toepassing op dit IHP. De uitzonderingen en concretiseringen worden in paragraaf 4.2.2. beschreven.

4.2.2 De visie in de gemeente Leeuwarden

In 2050 energieneutraal en fossielvrij
Het klimaat verandert merkbaar, zowel ver weg als dichtbij. Temperaturen stijgen, seizoenen vervagen en extreme weersverschijnselen zijn intenser en frequenter aanwezig. Natuurlijke grondstoffen raken uitgeput. De urgentie is hoog; bij 'geen beleid' zal de CO_2-uitstoot aanzienlijk groeien (tot +150 Gt per jaar, wereldwijd) en zal de gemiddelde temperatuur harder stijgen dan 1,5° Celsius (Climate Action Tracker, 2021).

De gebouwde omgeving is voor circa 40% verantwoordelijk voor de gehele Nederlandse CO_2-uitstoot. Daarvan is 66% gerelateerd aan de exploitatie van een gebouw en 33% aan materialen en bouwprocessen.

Een gezonde en prettige leef- en leeromgeving voor Leeuwarden en de kernen is het streven. Nu en in de toekomst. Een gezonde toekomst voor de kinderen begint echter vandaag. Het IHP zet in op vernieuwing en verduurzaming van de vastgoedportefeuille voor onderwijs. Bij investeringen wordt direct geïnvesteerd in kwaliteit en duurzaamheid, om daarmee herhaaldelijke, kleinere investeringen in de toekomst te voorkomen. Liever in één keer goed! 2050 is een harde deadline en koppelt de uitgangspunten uit meerdere lokale en (inter)nationale beleidsstukken, wetten en akkoorden. Daarom stelt het IHP: de onderwijshuisvesting is vóór 2050 energieneutraal, aardgasloos en fossielvrij.

- Nieuwbouw wordt over 50 jaar afgeschreven, vér voorbij 2050. Voor nieuwbouw is het uitgangspunt energieneutraal (ENG), boven het wettelijke minimum.
- Voor renovatie van bestaande onderwijsgebouwen geldt ook energieneutraal (ENG) als uitgangspunt. In een businesscase, voortvloeiend uit dit IHP, dient echter te worden aangetoond dat dit middels een renovatie technisch, bouwkundig en financieel mogelijk is en daarmee een verlenging van de levensduur van het gebouw kan worden afgegeven.

Verduurzamen betekent ook overstappen op hernieuwbare warmtebronnen en loskomen van fossiele brandstoffen. Het IHP volgt de ambities die worden gesteld in de Warmtevisie. Voor nieuwbouw is aardgasloos reeds de norm. Voor bestaande schoolgebouwen wordt de koppeling in planning en technische mogelijkheden gelegd met de Warmtevisie.

Een fris en gezond binnenklimaat

Het Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl) stelt eisen aan het binnenklimaat van gebouwen. Rijksdienst voor Ondernemend Nederland heeft een Programma van Eisen voor 'Frisse Scholen'[2] opgesteld, waarmee schoolbesturen en gemeenten hun ambities voor binnenklimaat kunnen bepalen. Dit Programma van Eisen gaat uit van vijf pijlers: energie, lucht, temperatuur, licht en geluid. Voor deze pijlers worden drie klassen onderscheiden, waarbij normen en grenswaarden worden aangeduid: klasse C is hiermee grotendeels gelijk aan het Bbl, klasse B wordt als 'goed' aangeduid en klasse A wordt als 'uitmuntend' aangeduid.

Voor nieuwbouw is de eis in Leeuwarden Frisse Scholen klasse B. Bij bestaande gebouwen (renovatie of vernieuwbouw) wordt beoogd, indien technisch haalbaar, naar Frisse Scholen klasse B te renoveren.

Aanpasbare huisvesting

Bij (vervangende) nieuwbouw is aanpasbaarheid een belangrijke voorwaarde. Onderwijsconcepten veranderen. Het is de wens dat gebouwen wisselende onderwijsconcepten blijvend kunnen faciliteren. Drie uitgangspunten voor nieuwbouw zijn van belang:

- **Rekening houden met uitbreidingsmogelijkheden**: in de planvorming wordt rekening gehouden met (toekomstige) uitbreiding. Dit door planologisch en in het ontwerp voorbereidingen te treffen, voldoende ruimte op en rond het perceel te voorzien of te voorzien in zwaardere constructies voor het opbouwen van een extra bouwlaag. Dit zonder dat de uitbreiding afbreuk doet aan het onderwijskundige of pedagogische concept.
- **Aanpasbare indelingen**: in de planvorming wordt rekening gehouden met toekomstige aanpasbaarheid om onderwijsontwikkeling (flexibel) op te vangen. Het gebouw moet de gebruikers faciliteren en niet andersom. Dit door het bouwen van draagconstructies met zoveel mogelijk vrij indeelbare vloeren en een installatieconcept waarmee grote investeringen bij aanpassingen (en veranderingen in het binnenklimaat) zoveel mogelijk worden voorkomen.
- **Remontabel bouwen**: voor nieuwbouw wordt ingezet op remontabel bouwen. Daarmee wordt het verplaatsen, veranderen of opnieuw gebruiken van (delen van) het gebouw eenvoudiger.

Circulariteit en klimaatadaptiviteit verankerd in Programma Volhoudbaar

Met betrekking tot de circulaire economie werkt de gemeente vanuit het Programma Volhoudbaar. Hierin worden drie doelstellingen benoemd: meer grondstoffen en materialen terugwinnen of hergebruiken, Leeuwarden op de kaart zetten als dé vestigingsplaats voor circulaire bedrijven en meer circulaire projecten. Voor nieuwbouw is circulair en biobased bouwen de nieuwe norm – vanaf nu en ten minste per 2030 conform Coalitieakkoord en Uitvoeringsprogramma Circulaire Economie – om daarmee materiaalgebruik in 2030 te halveren.

Een veilig en leefbare leefomgeving – in stad en buitengebied – is het doel. Door klimaatverandering is er steeds meer sprake van extreme buien en lange perioden van droogte en hitte in de gebouwde omgeving. Aanpassingen in de samenleving (klimaatadaptatie) zijn nodig om nu en in de toekomst de

[2] Programma van Eisen Frisse Scholen, RVO (2021).

veiligheid en leefbaarheid te garanderen en tot een klimaatbestendige fysieke omgeving te komen.

Het Leeuwarder beleid voor klimaatadaptatie, Programma Volhoudbaar 2.0, kent drie hoofddoelstellingen: het toevoegen van extra waterberging, het toevoegen van extra schaduw rondom kwetsbare functies en aanvullende maatregelen treffen om te anticiperen op droogte. Specifiek voor (nieuwbouw)projecten geldt dat de omgeving direct volledig dient te voldoen aan de gestelde eisen.

Groene schoolpleinen

De gemeente en schoolbesturen zien veel meerwaarde in groene schoolpleinen. Verschillende scholen hebben daarom reeds een groen schoolplein. De gemeente beschikt over een subsidiemaatregel voor het realiseren van groene schoolpleinen. Groene schoolpleinen hebben vele voordelen: ze nodigen uit tot beweging, hebben een educatief doel en dragen bij aan een klimaatbestendige fysieke omgeving (tegengaan hittestress, infiltratie regenwater).

Ambities voor de huisvesting

- Voor nieuwbouw zijn de uitgangspunten ENG, aardgasloos, circulair, biobased en Frisse Scholen klasse B.
- Nieuwe schoolgebouwen worden slim ontworpen: ontwerp en constructie houden rekening met uitbreidingsmogelijkheden in de toekomst, aanpasbaarheid van de indeling en remontabele materialen.
- Voor renovatie van bestaande schoolgebouwen is het uitgangspunt ENG en Frisse Scholen klasse B waar mogelijk. Bestaande gebouwen worden onderzocht op de technische en bouwkundige haalbaarheid van deze uitgangspunten.
- Voor bestaande gebouwen wordt de koppeling met de Warmtevisie gelegd om zodoende af te koppelen van het aardgas.

4.3 Betaalbare onderwijshuisvesting

4.3.1 Kaders en ontwikkelingen

Scheiding van taken
Van wetswege hebben gemeenten en schoolbesturen ieder een eigen taak bij de huisvesting van scholen, zie ook hoofdstuk 2 'Wettelijke kaders en verantwoordelijkheden'. Gemeenten zijn vanuit hun zorgplicht verantwoordelijk voor de aanwezigheid van voldoende en adequate onderwijscapaciteit. Schoolbesturen zijn verantwoordelijk voor het onderwijs en de exploitatie van schoolgebouwen en daarbij behorend onderhoud en aanpassingen.

Renovatie wordt een formele voorziening
Renovatie is tot op heden geen gemeentelijke verantwoordelijkheid. Het ministerie werkt momenteel aan een wetswijziging om levensduurverlengende renovatie (ten minste 25 jaar) van een onderwijsgebouw ook als voorziening te beschouwen. Naar verwachting treedt de wetgeving in per 1 januari 2026.

Investeringsverbod
Schoolbesturen in het primair onderwijs kunnen vooralsnog niet investeren in gebouwen, tenzij met de investering de exploitatielasten kunnen worden verlicht. Te denken valt aan investeren in energiebesparende maatregelen. In het voorliggende wetsvoorstel wordt het investeringsverbod voor schoolbesturen opgeheven, zodat ook schoolbesturen kunnen mee-investeren in renovatie of verduurzaming. Het opheffen van het investeringsverbod leidt echter niet tot het verstrekken van extra middelen door de rijksoverheid.

Opheffingsnorm
Voor scholen in het primair onderwijs stelt de rijksoverheid een minimum schoolomvang (aantal leerlingen) per gemeente vast. Voor de gemeente Leeuwarden geldt een gesplitste norm: voor scholen in het stedelijk gebied geldt een opheffingsnorm van 153 leerlingen, voor scholen in het landelijk gebied is dit 42 leerlingen. Wanneer scholen 3 jaar op rij minder leerlingen hebben dan de opheffingsnorm, verliest het schoolbestuur in principe de bekostiging vanuit de rijksoverheid.

Schoolbesturen hebben op basis van de Wet op Primair Onderwijs een aantal methoden om scholen onder de opheffingsnorm in stand te houden, waaronder de gemiddelde schoolgrootte. Deze uitzondering bepaalt dat een schoolbestuur scholen onder de opheffingsnorm in stand kunnen houden mits de gemiddelde schoolgrootte van al haar scholen 10/6e maal het gewogen gemiddelde van de opheffingsnorm(en) bedraagt. De school moet echter ten minste 23 leerlingen tellen.

Gebrek aan middelen gemeente en lumpsum schoolbesturen
Zowel de gemeente alsmede de schoolbesturen ontvangen structureel te weinig middelen voor uitvoeren van de taken en oplossen van alle uitdagingen rondom onderwijshuisvesting zoals verduurzaming en het binnenklimaat.

Rekenen met restwaarde
De financiële verordening van de gemeente Leeuwarden maakt het mogelijk om schoolgebouwen, in het geval van nieuwbouw, tot een materiële restwaarde van 5% boekhoudkundig af te schrijven, mits het gebouw voor 55% losmaakbaar is gerealiseerd. De lagere afschrijving leidt tot meer investeringsruimte voor duurzame onderwijshuisvesting.

4.3.2 De visie in de gemeente Leeuwarden

Investeren in de toekomst
De middelen voor onderwijshuisvesting in de gemeente Leeuwarden worden zoveel als mogelijk ingezet voor permanente onderwijscapaciteit. Vanuit duurzaamheid en doelmatigheid wordt zoveel mogelijk geïnvesteerd in maatregelen die effect hebben op lange termijn.

Cofinanciering
De gezamenlijke ambities voor de onderwijshuisvesting in Leeuwarden en het buitengebied liggen hoger dan het wettelijk minimum. Dit is nodig om extra kwaliteit en duurzame, toekomst-omarmende onderwijsgebouwen te realiseren. Duurzame huisvesting is een gezamenlijke verantwoordelijkheid en de bekostiging hiervan is een gezamenlijke zoektocht tussen gemeente en schoolbesturen.

Voor de ambities boven het wettelijk minimum wordt per project, voortvloeiend uit dit IHP, een gezamenlijke businesscase opgesteld. Hiervoor geldt de Total Costs of Ownership-benadering. In de businesscase worden, naast de technische, ruimtelijke en functionele haalbaarheid, ook de financiële haalbaarheid van projecten en ambities onderzocht. De voor gemeenten en schoolbesturen geldende wet- en regelgeving is daarin leidend. Daarbij zijn mogelijk andere geldstromen binnen de gemeente aan te koppelen en anderzijds kunnen schoolbesturen de vrijval van onderhoudsreserveringen inzetten.

Rekenen met restwaarde

In het IHP kan worden gerekend met restwaarde waar dat, conform verordening, kan en mag. De restwaarde van 5% reduceert de jaarlijkse kapitaallasten. Met deze 'besparing' kunnen de circulaire ambities mede gerealiseerd worden; circulair bouwen vraagt doorgaans om een hogere investering.

Maatwerk voor monumenten

Leeuwarden kent een aantal monumentale schoolgebouwen. Behoud van deze panden kan op verschillende redenen zijn gestoeld, zoals profilering van de school, behoud van stadsgezicht, et cetera. Het onderhoud van monumenten is in gevallen minder eenvoudig dan onderhoud van 'reguliere' gebouwen, laat staan aanpassingen aan het exterieur, verduurzaming of renovatie. In dit geval geldt een maatwerkaanpak, eveneens op basis van een businesscase.

Ruimtebehoefte

Gemeente en schoolbesturen streven naar een efficiënte inzet van de beschikbare onderwijshuisvesting en de financiële middelen hiervoor. Ruimtevraag en -aanbod worden zoveel mogelijk op elkaar afgestemd om normatieve overmaat of tekorten te voorkomen.

Dat betekent onderwijsplekken realiseren waar ze nodig zijn en leegstaande onderwijscapaciteit zoveel mogelijk voorkomen of zelfs reduceren. Voor piekperioden wordt gezocht naar alternatieve oplossingen. De verordening biedt het College van Burgemeester en Wethouders de mogelijkheid onderwijscapaciteit bij een andere school of instelling in te zetten voor een school waar ruimtetekort optreedt. Echter, een normatief ruimtetekort wordt in eerste instantie zoveel mogelijk opgelost door medegebruik van bestaande onderwijscapaciteit bij andere scholen in het voedingsgebied. Wanneer medegebruik bij andere scholen niet mogelijk is, biedt de inzet van tijdelijke huisvesting een alternatief.

Instandhouding van scholen

In de gemeente Leeuwarden geldt dat spreiding en thuisnabijheid van onderwijs een groot goed is. Kwalitatief goede onderwijsvoorzieningen in stad en buitengebied is het doel, ook wanneer de kwaliteit en exploitatie van een school als gevolg van leerlingendaling onder druk komen te staan. Daartoe dragen gemeente en schoolbesturen gezamenlijk een verantwoordelijkheid. De schoolbesturen zijn verantwoordelijk voor de kwaliteit en exploitatie van het onderwijs. Zij streven ernaar het onderwijs in de wijken en kernen in stand te houden, mits de kwaliteit onderwijsinhoudelijk en financieel kan worden gegarandeerd.

Doelmatig investeren

In principe investeert – in de zin van een huisvestingsvoorziening – de gemeente niet in scholen die meerjarig onder de opheffingsnorm verkeren. De uitzondering daarop is wanneer de zorgplicht van de gemeente van toepassing is. Investeren in onderwijshuisvesting is maatwerk; mogelijk zijn er andere belangen te vinden om a) deze scholen in stand te houden en b) een voorziening of investering toe te kennen. Bijvoorbeeld waar het gaat om behoud van leefbaarheid in wijken of dorpen, spreiding van onderwijs, thuisnabijheid van onderwijs, inzet op het oplossen van achterstanden, verduurzaming van schoolgebouwen, et cetera.

Overmaat in gebouwen

De normatieve overmaat in gebouwen leidt niet automatisch tot een ingreep in de huisvestingssituatie van een school. Een normatieve overmaat is niet per direct te vertalen in een functionele overmaat; in bestaande gebouwen kan sprake zijn van een inefficiënte indeling. Daarnaast kan een overmaat ruimte geven aan het onderwijs. Anderzijds kan reductie van de overmaat – bijvoorbeeld door ruimtes te verhuren of zelfs af te stoten - bijdragen aan reductie van de exploitatielasten. Schoolbesturen zijn verantwoordelijk voor de exploitatie van de scholen en daarmee voor de (normatieve) overmaat die mogelijk in gebouwen zichtbaar is.

Ambities voor de huisvesting

- Middelen voor onderwijshuisvesting worden zoveel mogelijk toekomstbestendig ingezet in permanente onderwijscapaciteit.
- Voor ambities boven het wettelijk minimum voeren gemeente en schoolbesturen gezamenlijk een businesscase uit op basis van Total Costs of Ownership. Onderwijshuisvesting is een gezamenlijke verantwoordelijkheid binnen de voor gemeente en schoolbesturen geldende wet- en regelgeving en de specifieke (on)mogelijkheden.
- Voor nieuwbouw geldt dat kan worden afgeschreven tot een restwaarde van 5%, mits 55% van het gebouw aantoonbaar losmaakbaar is gerealiseerd.
- Ruimtevraag en -aanbod worden zoveel mogelijk op elkaar afgestemd, zodat onderwijsruimte beschikbaar is waar nodig.

5. Gebouwen en maatregelen

Elk schoolgebouw heeft een voorgenomen perspectief voor de huisvesting tot 2050. Dit betreffen de genoemde maatregelen zoals omschreven in hoofdstuk 4. Hierbij worden er zes typen maatregelen onderscheiden: nieuwbouw, renovatie, uitbreiding, doorexploiteren, verduurzamen en afstoten.

Per school zijn de adresgegevens, toekomstig leerlingenaantal, de ruimtelijke grondslag en de maatregel beschreven. In hoofdstuk 7 worden de typen maatregelen nader omschreven.

De scenario's zijn verdeeld over lopende projecten, en de verschillende dorpen en/of stadsdelen per type onderwijssoort. In totaal kent de gemeente 36 kernen waarvan in 15 kernen een school aanwezig is. Alle gebouwen zijn binnen het IHP opgedeeld in 9 deelgebieden.

In het IHP wordt een samenvatting weergegeven. In bijlage 1 is per schoollocatie een factsheet beschikbaar.

5.1 Lopende projecten

Professor Wassenberghskoalle

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Ieborchpaed 6	Lekkum	-	1.256	Nieuwbouw
Toelichting: De Professor Wassenberghskoalle is een basisschool in Lekkum. Het huidige schoolgebouw is sterk verouderd en er is sprake van ruimtetekort. De school krijgt een nieuw schoolgebouw voor in totaal 210 leerlingen basisonderwijs en daarnaast kinderopvang aangeboden door kinderopvangorganisatie SKF.				

VSO It Twalûk

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Larixstraat 3	Leeuwarden	83	976	Nieuwbouw
Toelichting: It Twaluk – locatie Larixstraat is een school voor speciaal onderwijs. Er wordt op dit moment gewerkt aan een nieuw schoolgebouw. In dit pand zullen straks niet alleen de leerlingen van It Twaluk terecht kunnen, maar ook Alliade en Wille Kinderopvang krijgen er een plek. Zo ontstaat een centrale en inclusieve omgeving waar zorg, opvang en speciaal onderwijs samenkomen. Het gebouw wordt gebouwd voor 83 leerlingen, het schoolbestuur verwacht echter op termijn een hoger leerlingenaantal door stijgende behoefte aan speciaal onderwijs.				

IKC Teresa

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Wergeasterdyk 58	Leeuwarden	-	-	Uitbreiding
Toelichting: IKC Teresa is gehuisvest in een recent gebouw uit 2019. De school heeft door een groeiend leerlingenaantal een ruimtetekort en beschikt over tijdelijke huisvesting. De school is momenteel bezig met de voorbereiding van een uitbreiding, hierna beschikt de school over 1996m2 bvo (capaciteit van 357 leerlingen).				

De Pionier

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Molkenkelder 4a	Goutum	263	-	Doorexploiteren
Toelichting: De Pionier is gehuisvest in een karakteristiek gebouw uit 2009. De school ervaart door een sterke groei in het aantal leerlingen momenteel ruimtetekort, er wordt daarom gebouwd aan een uitbreiding welke na de zomer van 2025 wordt opgeleverd. Daarmee bedraagt de capaciteit straks 475 leerlingen.				

St. Thomasschool

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Averkampstraat 10	Leeuwarden	309	1.754	Uitbreiding + afweging nieuwbouw/renovatie
Toelichting: De St. Thomasschool is gehuisvest in een gebouw uit 1957. De gebouwkwaliteit is nog redelijk, alhoewel het gebouw te klein is voor het aantal leerlingen. Op termijn is een renovatie of nieuwbouw noodzakelijk, echter een oplossing voor het ruimtetekort is urgent. Op korte termijn wordt een uitbreiding à 2 lokalen gerealiseerd. Op lange termijn wordt de afweging tussen nieuwbouw, renovatie en vernieuwbouw gemaakt om tot toekomstbestendige huisvesting te komen.				

SBO Aquamarijn

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Brandemeer 35	Leeuwarden	206	2.503	Renovatie
Toelichting: SBO Aquamarijn is een school voor speciaal basisonderwijs. De school heeft middelen toegekend gekregen voor uitbreiding van 262 m2 (maximale capaciteit 298 leerlingen), maar is eerst bezig met het ontwikkelen van een integraal plan voor de renovatie van het gebouw. De school is gehuisvest in een verouderd gebouw uit 1980.				

De Dorpskoalle Wirdum

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
T. Beekhuisstraat 4	Wirdum	115	778	Nieuwbouw
Toelichting: De Dorpskoalle Wirdum groeit van 88 naar 115 leerlingen tot 2039. Momenteel is de school bezig met een haalbaarheidsonderzoek voor nieuwe huisvesting als onderdeel van een dorpsvoorziening. De nieuwbouw is naar verwachting in 2028 gerealiseerd.				

ICS
ADVISEURS
Prins Mauritsschool
SBO Aquamarijn
Kindcentrum Eestroom
Wissellocatie
Leeuwarder Schoolvereniging
Prins Constantijn
IKC Franciscus
St. Thomasschool
Wissellocatie
IKC Eigen Wijs
IKC Marie Louise
IKC Aventurijn
Albertine Agnesschool
De Oldenije
De Vosseburcht
Koningin Wilhelminaschool - Fonteinstraat
IKC de Kinderkoepel - VDV
IKC de Kinderkoepel
De Potmarge
Leeuwarden - Noord

5.2 Leeuwarden – Noord

Het deelgebied Leeuwarden – Noord kent zeven reguliere basisscholen en een school voor speciaal basisonderwijs. Per school zijn de adresgegevens, toekomstig leerlingenaantal, de ruimtelijke grondslag en de maatregel beschreven.

Facts & Figures

45,6 jaar	226.359 kg CO_2	23.199 m² bvo
Gemiddelde leeftijd	CO_2-uitstoot per jaar	Onderwijs-capaciteit

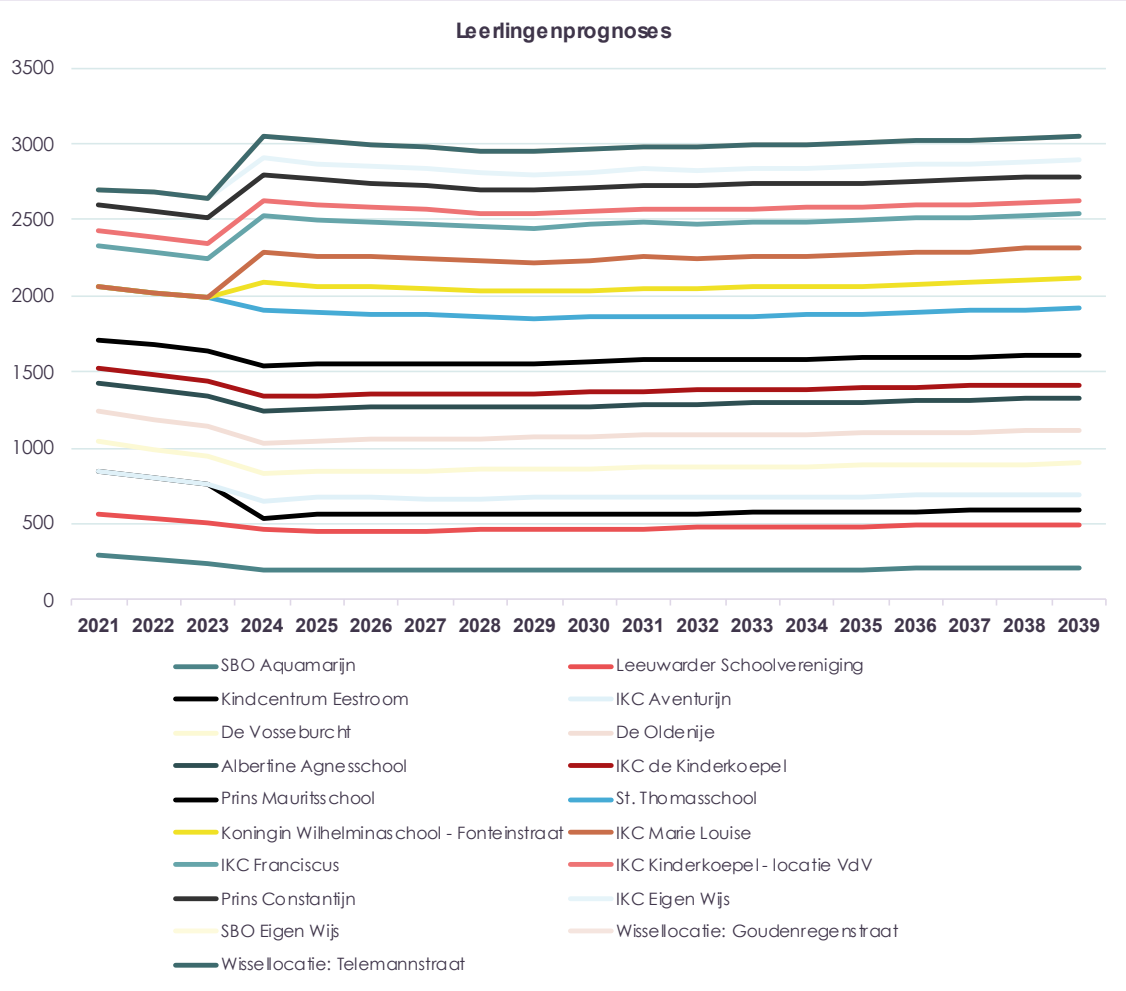

SBO Aquamarijn

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Brandemeer 35	Leeuwarden	206	2.503	Renovatie
Toelichting: SBO Aquamarijn is een school voor speciaal basisonderwijs. De school heeft middelen toegekend gekregen voor uitbreiding van 262 m2 (maximale capaciteit 298 leerlingen), maar is eerst bezig met het ontwikkelen van een integraal plan voor de renovatie van het gebouw. De school is gehuisvest in een verouderd gebouw uit 1980.				

Leeuwarder Schoolvereniging

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Jelsumerstraat 10	Leeuwarden	289	1.654	Afweging nieuwbouw/renovatie
Toelichting: De Leeuwarder Schoolvereniging is een eenpitter en kent een regionale functie. Het leerlingenaantal stijgt van 260 tot 290 leerlingen in 2039. Normatief blijft een overmaat zichtbaar. De school is gehuisvest in een gebouw uit 1968 dat door de jaren heen meermaals is uitgebreid. Het gebouw is in 2010 gedeeltelijk gerenoveerd, maar vraagt gezien het oorspronkelijke bouwjaar om een grotere renovatie, of als alternatief nieuwbouw. Het schoolbestuur hecht waarde aan herinzet van het huidige gebouw. Parkeren in de omgeving vormt een probleem en wordt buiten het IHP onderzocht. LSV werkt in haar gebouw samen met Kinderopvang SKF.				

IKC Aventurijn

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Tjerk Hiddestraat 5-1	Leeuwarden	103		Doorexploiteren
Toelichting: IKC Aventurijn is een kindcentrum voor kinderen van 0 – 12 jaar waarin het onderwijs samenwerkt met Kinderopvang SKF. Het aardgasvrije gebouw is in 2017 gerealiseerd en biedt een normatieve overmaat van ruim 200 m² bvo. Daarmee wordt voor IKC Aventurijn geen maatregel in dit IHP voorzien.				

Kindcentrum Eestroom

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Droppingstraat 2	Leeuwarden	93	2.380	Renovatie
Toelichting: Kindcentrum Eestroom is gevestigd in een multifunctioneel gebouw uit 2009 in de Vrijheidswijk. Het gebouw is volledig in eigendom van de gemeente, de gemeente is voornemens om het gebouw op termijn te renoveren en te verduurzamen.				

De Vosseburcht

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Coornhertstraat 8	Leeuwarden	204	1.329	Verduurzaming
Toelichting: De Vosseburcht is gehuisvest in een monument uit 1929. Vanaf 2025 stijgt het leerlingenaantal totdat het in 2029 op circa 200 leerlingen stabiliseert. Normatief gezien is een overmaat van ongeveer 100 m² bvo zichtbaar, in de praktijk wordt dit echter niet ervaren. In 2025 vindt daarom nader onderzoek plaats naar de ruimtebehoefte van de school. In de Voorzieningenplanning is een bedrag voor gebouwverbeteringen toegekend. Het schoolbestuur heeft ook de DUMAVA-subsidie aangevraagd, waarmee zij het gebouw kan verduurzamen.				

De Oldenije

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
St. Anthonystraat 5	Leeuwarden	215	-	Doorexploiteren
Toelichting: De Oldenije is gehuisvest in een recent gerenoveerd en uitgebreid gebouw. In het gebouw wordt er samengewerkt door het onderwijs en Kinderopvang SKF. Voor De Oldenije is geen maatregel voorzien in het IHP.				

Albertine Agnesschool

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Euterpestraat 28-1	Leeuwarden	219	-	Doorexploiteren
Toelichting: De Albertine Agnesschool is gehuisvest in een nieuw gebouw uit 2022. In het IKC wordt er samengewerkt met Sinne Kinderopvang. De school geeft les aan circa 200 leerlingen, alhoewel een groei na 2031 wordt geprognosticeerd. Normatief bezien is een lichte overmaat van 150 m² bvo zichtbaar. In dit IHP wordt geen maatregel voorzien voor IKC Albertine Agnes.				

IKC De Kinderkoepel

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Pieter Feddesstraat 2	Leeuwarden	86	-	Afweging nieuwbouw/renovatie
Toelichting: IKC De Kinderkoepel is gehuisvest in twee gebouwen, vlak bij elkaar gesitueerd echter niet aan hetzelfde plein. Het gebouw aan de Pieter Feddesstraat is gebouwd in 1992. Het aantal leerlingen op beide locaties daalt zeer licht tot 173 leerlingen 2039. Normatief bezien is een overmaat van circa 400 m² bvo zichtbaar, alhoewel dit niet altijd wordt herkend. Het schoolbestuur wenst daarbij op termijn de locaties samen te voegen op de huidige locatie samen met de locatie op de Vredeman de Vriesstraat. Binnen het IKC wordt er samengewerkt met Sinne Kinderopvang. Voor samenvoeging van de scholen wordt een haalbaarheidsstudie voorzien in het IHP, uit te voeren door het schoolbestuur en de gemeente. Meerdere scenario's voor het afstoten van de Vredeman de Vries of Pieter Feddes zijn denkbaar, in de haalbaarheidsstudie moeten de mogelijkheden worden onderzocht, leidend tot een concreet scenario dat in de herijking van dit IHP kan worden meegenomen.				

IKC Kinderkoepel – locatie Vredeman de Vriesstraat

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Vredeman de Vriesstraat 21	Leeuwarden	87	1.072	Afweging nieuwbouw/renovatie
Toelichting: IKC Kinderkoepel – locatie VdV betreft een dislocatie van IKC Kinderkoepel. Het schoolbestuur wenst beide locaties op termijn samen te voegen op de Pieter Feddesstraat. In het IKC wordt er samengewerkt tussen het onderwijs en Sinne Kinderopvang. Voor samenvoeging van de scholen wordt een haalbaarheidsstudie voorzien in het IHP, uit te voeren door het schoolbestuur en de gemeente. Meerdere scenario's voor het afstoten van de Vredeman de Vries of Pieter Feddes zijn denkbaar, in de haalbaarheidsstudie moeten de mogelijkheden worden onderzocht, leidend tot een concreet scenario dat in de herijking van dit IHP kan worden meegenomen.				

Prins Mauritsschool

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Brandemeer 1	Leeuwarden	198	-	Doorexploiteren
Toelichting: De Prins Mauritsschool is onderdeel van IKC Prins Maurits waarin het onderwijs en Sinne Kinderopvang samenwerken. De organisaties zijn gehuisvest in een modern gebouw uit 2019 welke aardgasvrij is gebouwd. Circa 200 leerlingen, stabiel over de looptijd van het IHP, volgen onderwijs op IKC Prins Maurits. In de looptijd van het IHP zijn geen huisvestingsmaatregelen voorzien.				

St. Thomasschool

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Averkampstraat 10	Leeuwarden	309	1.754	Uitbreiding + afweging nieuwbouw/renovatie
Toelichting: De St. Thomasschool is gehuisvest in een gebouw uit 1957. De gebouwkwaliteit is nog redelijk, alhoewel het gebouw te klein is voor het aantal leerlingen. Op termijn is een renovatie of nieuwbouw noodzakelijk, echter een oplossing voor het ruimtetekort is urgent. Op korte termijn wordt een uitbreiding à 2 lokalen voorzien. De inpassing in de omgeving vraagt nader onderzoek. Op lange termijn wordt de afweging tussen nieuwbouw, renovatie en vernieuwbouw gemaakt om tot toekomstbestendige huisvesting te komen.				

Koningin Wilhelminaschool - Fonteinstraat

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Fonteinstraat 16	Leeuwarden	189	1.246	Renovatie
Toelichting: De Koningin Wilhelminaschool is gevestigd in een monumentaal gebouw uit 1927. Vanaf 2031 stijgt het leerlingenaantal gestaag van 180 leerlingen naar 190 leerlingen in 2039. Daarmee blijft normatief bezien geen ruimte over, noch ontstaat er een dreigend ruimtegebrek. Het gebouw is verouderd en vraagt op korte termijn om een renovatie en verduurzaming voor zover dit mogelijk is bij een monumentaal pand.				

IKC Maria Louise

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Transvaalstraat 75	Leeuwarden	211	970	Verduurzaming
Toelichting: IKC Maria Louise is een school in de Transvaalwijk. De school is formeel een dislocatie van de Koningin Wilhelminaschool, maar functioneert als een zelfstandige school. Ook IKC Maria Louise is gehuisvest in een monumentaal gebouw uit 1932. Ongeveer 200 leerlingen volgen hier onderwijs, vanaf 2035 licht stijgend. Op termijn kan ruimtetekort ontstaan. Ook voor IKC Mara Louise geldt een renovatie/verduurzaming voor zover dit mogelijk is bij een monumentaal pand.				

IKC Franciscus

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Johan de Walestraat 1	Leeuwarden	221	1.443	Nieuwbouw
Toelichting: IKC Franciscus is gevestigd in een schoolgebouw uit het jaar 1966. Het gebouw is in 2004 gerenoveerd, maar nadert op middellange termijn het einde van de levensduur. Het IHP voorziet op termijn in nieuwbouw. De school ervaart momenteel ruimtetekort en een hogere instroom dan voorspelt, wat resulteert in 290 lln. per 01-10-24, het schoolbestuur onderzoekt daarom of het onderwijsruimte kan realiseren in het naastgelegen bestuurskantoor.				

IKC Prins Constantijn

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Willem Sprengerstraat 77	Leeuwarden	158	-	Doorexploiteren
Toelichting: In IKC Prins Constantijn werken de school en Sinne Kinderopvang samen. De gebruikers zijn gehuisvest in een karakteristiek gebouw uit 1929 welke in 2020 is uitgebreid en gerenoveerd. De school biedt onderwijs aan circa 160 leerlingen, stabiel over de looptijd van het IHP. Dat leidt tot een beperkte normatieve overmaat. Het gebouw wordt na renovatie als goed beoordeeld.				

IKC Eigen Wijs

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Verdistraat 2	Leeuwarden	107	-	Doorexploiteren
Toelichting: Basisschool Eigen Wijs is samen met SBO Eigen Wijs en Kinderopvang SKF gehuisvest in een nieuw gebouw. Het gebouw wordt goed beoordeeld. SBO Eigen Wijs maakt ook gebruik van het gebouw. Gezamenlijk is slechts een zeer beperkt normatief overschot zichtbaar. In dit IHP wordt geen maatregel voorzien voor IKC Eigen Wijs.				

SBO Eigen Wijs

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Verdistraat 2	Leeuwarden	160	-	Doorexploiteren
Toelichting: SBO Eigen Wijs is samen met IKC Eigen Wijs en Kinderopvang SKF gehuisvest in een nieuw gebouw. Het gebouw wordt goed beoordeeld. Gezamenlijk is slechts een zeer beperkt normatief overschot zichtbaar. In dit IHP wordt geen maatregel voorzien voor IKC Eigen Wijs.				

ICS
ADVISEURS
Trianova
IKC Alexia
De Sprong locatie Idzerdastins
De Plataanschool
De Wielen
Leeuwarden - Oost

5.3 Leeuwarden – Oost

Het deelgebied Leeuwarden – Oost kent vijf basisscholen en een school voor voortgezet speciaal onderwijs. Per school zijn de adresgegevens, toekomstig leerlingenaantal, de ruimtelijke grondslag en de maatregel beschreven.

Facts & Figures

39,5 jaar	211.727 kg CO_2	8.235 m² bvo
Gemiddelde leeftijd	CO_2-uitstoot per jaar	Onderwijs-capaciteit

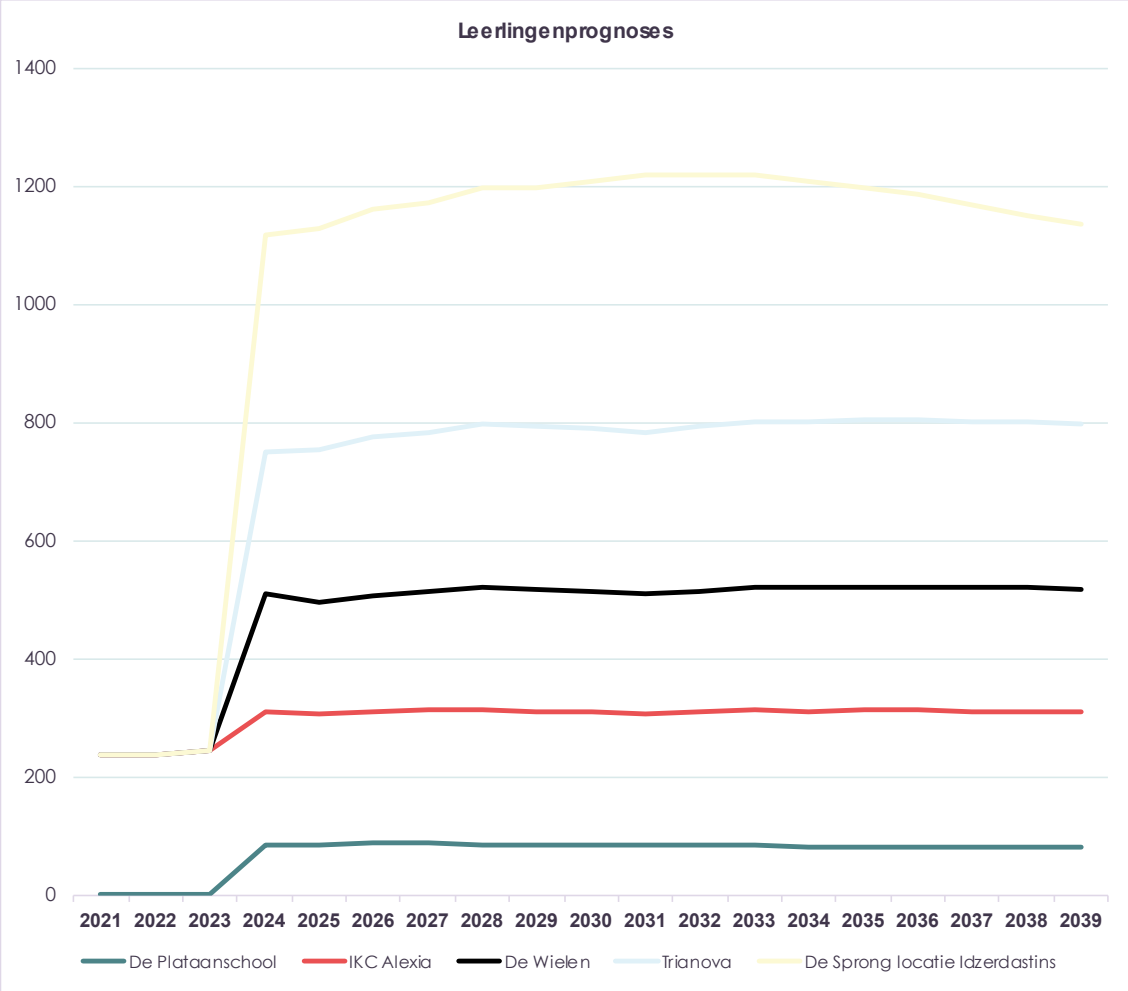

De Plataanschool

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Plataanstraat 2	Leeuwarden	81	1.515	Renovatie
Toelichting: De Plataanschool is, samen met De Potmarge, een dislocatie van IKC Aventurijn, maar functioneert als een zelfstandige school. Het gebouw stamt uit 1958 en is sterk verouderd. Het gebouw biedt ruimte aan circa 80 leerlingen, stabiel over de looptijd van het IHP. Daarmee is een normatieve overmaat van 700 m² bvo zichtbaar. Samen met De Potmarge en IKC Aventurijn is een strategisch perspectief nodig waarop de huisvesting kan aansluiten. Voor De Plataanschool kan renovatie op termijn volgen.				

IKC Alexia

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Idzerdastins 61	Leeuwarden	228	1.347	Afweging nieuwbouw/renovatie
Toelichting: IKC Alexia is gevestigd in een gebouw uit 1982, waarmee het gebouw momenteel ruim 40 jaar oud is. De school heeft een normatieve leegstand van circa 500 m² bvo, maar ervaart dat in de praktijk minder. Gezien de leeftijd en gebouwkwaliteit is een maatregel passend. De afweging tussen nieuwbouw, vernieuwbouw en renovatie wordt nader in een businesscase uitgewerkt, samen met het naastgelegen IKC De Sprong.				

IKC De Wielen

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Galamastins 2	Leeuwarden	209	1.051	Afweging nieuwbouw/renovatie
Toelichting: Het gebouw van IKC De Wielen is gebouwd in 1987. In 2005 is het gebouw uitgebreid en gerenoveerd. Op basis van circa 210 leerlingen is een normatieve overmaat van grofweg 500 m² bvo zichtbaar. Het gebouw verkeert in redelijke tot goede conditie. In een businesscase wordt de afweging tussen nieuwbouw, vernieuwbouw en renovatie nader gemaakt, ook gericht op de investeringen die in 2005 zijn gedaan en mogelijk nog niet zijn afgeschreven. Het schoolbestuur is bezig met een businesscase om uit te breiden voor kinderopvang.				

IKC Trianova

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Kingmastate 1	Leeuwarden	280	1.408	Afweging nieuwbouw/renovatie
Toelichting: IKC Trianova is formeel een dislocatie van IKC De Wielen, maar functioneert als een zelfstandige school. Het IKC is gehuisvest in een gebouw uit 1980. Met ongeveer 280 leerlingen (op termijn) is alsnog een normatieve overmaat van ongeveer 500 m² bvo zichtbaar. Er worden op termijn forse uitgaven in het onderhoud gedaan. Het gebouw wordt verder nog redelijk tot goed beoordeeld. Mede daarom is een integrale afweging tussen nieuwbouw, renovatie of vernieuwbouw nodig om het perspectief te bepalen. Het schoolbestuur is bezig met een businesscase om uit te breiden voor kinderopvang.				

IKC De Sprong

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Idzerdastins 63	Leeuwarden	170	1.055	Afweging nieuwbouw/renovatie
Toelichting: Het gebouw van IKC De Sprong stamt uit 1981. De school biedt onderwijs aan 188 leerlingen in 2024. Naast de permanente capaciteit is bijna 600 m² bvo aan tijdelijke huisvesting beschikbaar. De kwaliteit van het gebouw wordt gemiddeld beoordeeld, echter temperatuur is zeer slecht te regelen. Een integrale afweging tussen nieuwbouw, vernieuwbouw en renovatie is nodig, samen met het naastgelegen IKC Alexia, om tot toekomstbestendige huisvesting te komen.				

ICS
ADVISEURS
De Potmarge
Johan Willem Frisoschool
Michaël School
Het Palet
Jenaplan St. Paulusschool
Willem Alexanderschool
De Weide
Princenhof
IKC Middelsee
Leeuwarden - Zuid

5.4 Leeuwarden – Zuid

Het deelgebied Leeuwarden – Zuid kent zeven basisscholen en een school voor voortgezet speciaal onderwijs. Per school zijn de adresgegevens, toekomstig leerlingenaantal, de ruimtelijke grondslag en de maatregel beschreven.

Facts & Figures

32,1 jaar	226.658 kg CO_2	11.302 m² bvo
Gemiddelde leeftijd	CO_2-uitstoot per jaar	Onderwijs-capaciteit

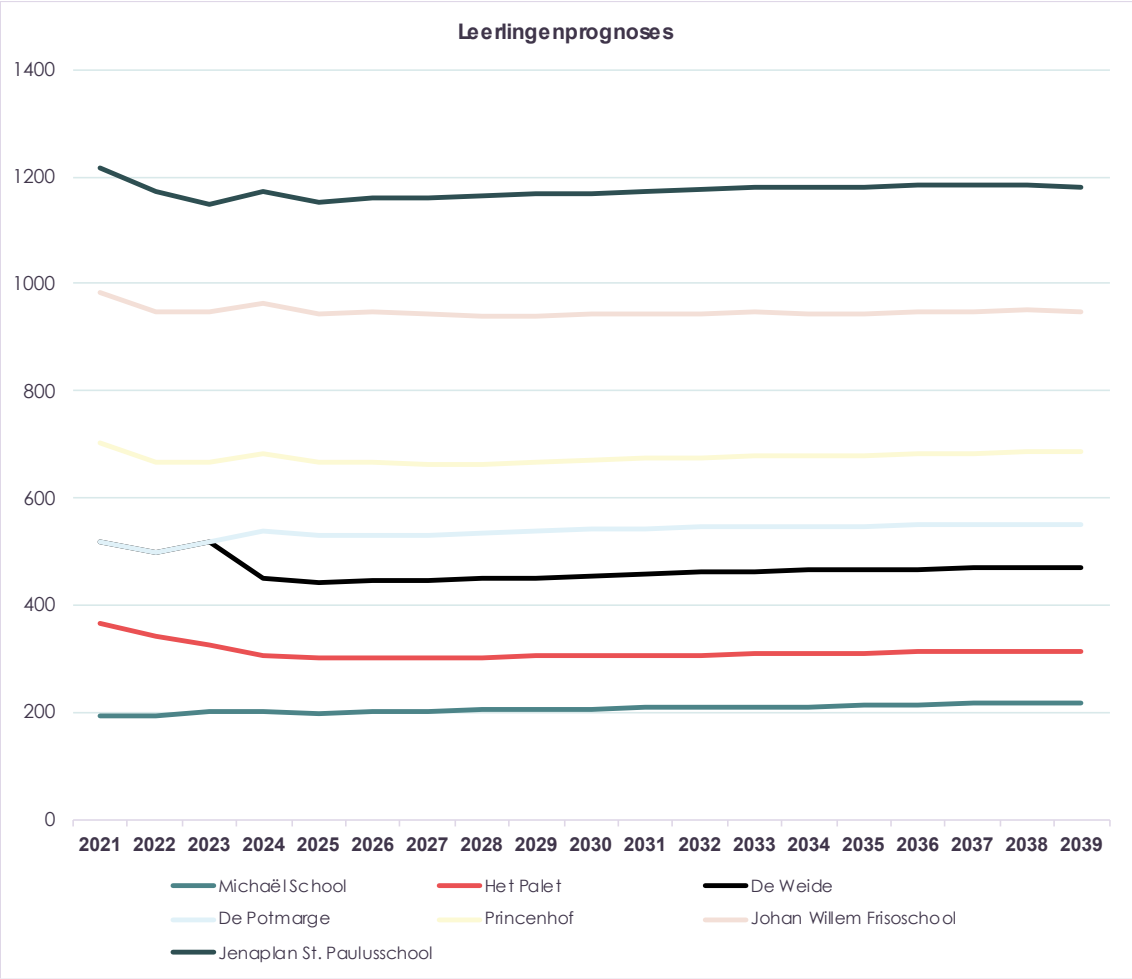

Michaël School

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Hercules Seghersstraat 3	Leeuwarden	216	1.069	Verduurzaming
Toelichting: De Michaël School is een vrije school gevestigd in een modern gebouw uit 2008, met een uitbreiding uit 2011. De school is momenteel bezig met een uitbreiding t.b.v. haar samenwerkingspartner Kinderopvang SKF. Voor de lange termijn heeft de school het streven om in leerlingenaantal niet verder te groeien. Vóór 2050 is het noodzakelijk om het gebouw aardgasvrij te maken.				

IKC Het Palet

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Floris Versterstraat 1	Leeuwarden	98	1.768	Renovatie
Toelichting: Het Palet is gehuisvest in een gebouw uit 2008. In het IKC wordt samengewerkt door het onderwijs en Kinderopvang SKF. De school verkeert in redelijk goede staat. Het aantal leerlingen stabiliseert op 100 leerlingen gedurende de looptijd van het IHP. Daarmee is een normatieve overmaat van circa 400 m² bvo zichtbaar. Op de langere termijn is het perspectief een renovatie wanneer het gebouw ongeveer 40 jaar oud is.				

De Weide

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Raaigras 28	Leeuwarden	154	975	Nieuwbouw
Toelichting: IKC De Weide is gehuisvest in een gebouw uit 1975. De kinderopvang is in een semipermanent gebouw achter de school gehuisvest. Naast onderwijs en kinderopvang wordt het gebouw ook door Kentalis en onderwijs voor anderstaligen en vluchtelingen gebruikt. Vanaf 2024 stijgt het leerlingenaantal van 140 naar circa 160 leerlingen in 2031, waarna het stabiliseert. Daarmee is een forse normatieve overmaat zichtbaar van circa 1.200 m² bvo, momenteel gedeeltelijk in gebruik door de taalschool. Het IHP voorziet in nieuwbouw voor IKC De Weide gezien de slechte technische staat, het forse ruimteoverschot en de leeftijd van het gebouw.				

De Potmarge

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Achter de Hoven 304	Leeuwarden	82	1.560	Verduurzaming
Toelichting: De Potmarge is, samen met De Plataanschool, een dislocatie van IKC Aventurijn. Het betreft een kleinschalige school met circa 80 leerlingen, stabiel voor de komende jaren. In het gebouw is een normatieve leegstand van ongeveer 75% zichtbaar. Het schoolbestuur wenst de locatie echter als zelfstandige school in stand te houden. Het gebouw stamt uit 1954 en vraagt om verduurzaming op korte termijn. Echter, voordat een maatregel wordt gerealiseerd is een strategisch perspectief op De Potmarge, De Plataanschool en IKC Aventurijn nodig waarbij de huisvesting kan aansluiten.				

Princenhof

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Prinsessenweg 2	Leeuwarden	135	1.436	Verduurzaming
Toelichting: De Princenhof is gehuisvest in een modern gebouw uit 2014. Ondanks het moderne en duurzame gebouw ervaren de gebruikers een slecht binnenklimaat. Het aantal leerlingen daalt de komende jaren van circa 150 naar 135 leerlingen. Inpandig is een gymzaal op de verdieping aanwezig. De gemeente is eigenaar en beheerder van de gymzaal. De kwaliteit van het gebouw is relatief goed. Er is echter geen urgentie. Verduurzaming wordt op lange termijn ingezet, om daarmee aan de klimaatdoelen te voldoen.				

Johan Willem Frisoschool

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Carel Fabritiusstraat 21	Leeuwarden	262	2.293	Verduurzaming
Toelichting: De Johan Willem Frisoschool is gehuisvest in een gebouw uit 1988. In 2016 is het gebouw intern gerenoveerd, echter niet levensduurverlengend. De school is onderdeel van een IKC; in het gebouw zijn ook de kinderopvang en BSO gevestigd. De staat van het gebouw is redelijk goed. Op basis van de leeftijd wordt het gebouw verder, op termijn, verduurzaamd.				

Jenaplan St. Paulusschool

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Julianalaan 40	Leeuwarden	233	2.406	Renovatie
Toelichting: De Jenaplanschool is gehuisvest in een gebouw uit 2003. Het aantal leerlingen stijgt van circa 200 leerlingen in 2023 naar 240 leerlingen in 2035. Normatief is een leegstand van ruim 600 m² bvo zichtbaar, echter wordt dit niet als probleem ervaren. De ventilatie wordt door het schoolbestuur vervangen. Het gebouw is in redelijke conditie. Op termijn voorziet het IHP in renovatie, na de eerste levenscyclus van het gebouw.				

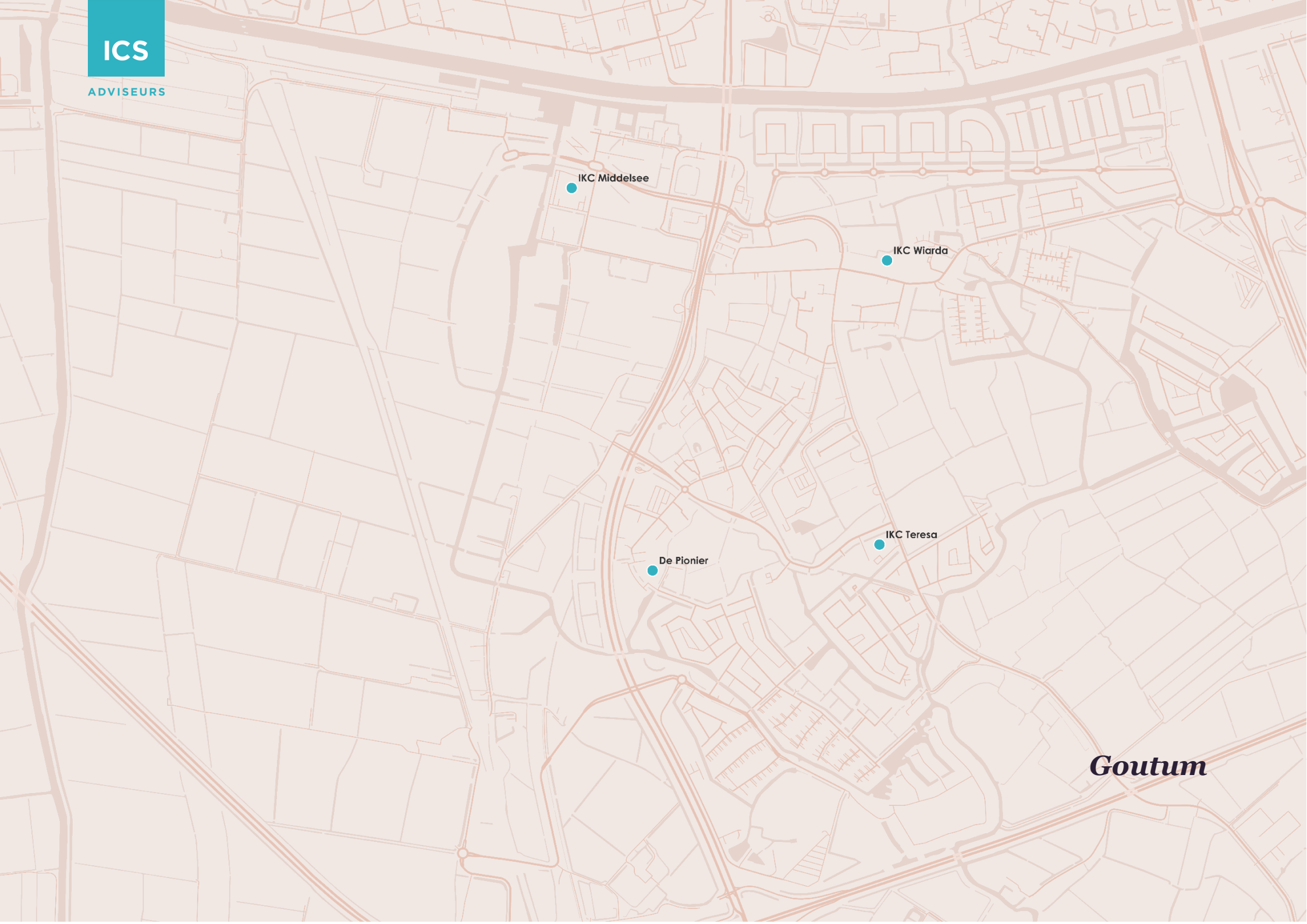
ICS
ADVISEURS
IKC Middelsee
IKC Wiarda
IKC Teresa
De Pionier
Goutum

5.5 Goutum

Het deelgebied Goutum kent vier basisscholen, waarvan IKC Middelsee recent gestart is als nieuwe school. Per school zijn de adresgegevens, toekomstig leerlingenaantal, de ruimtelijke grondslag en de maatregel beschreven.

Facts & Figures

19	36.132	8.057
jaar	kg CO_2	m² bvo
Gemiddelde leeftijd	CO_2-uitstoot per jaar	Onderwijs-capaciteit

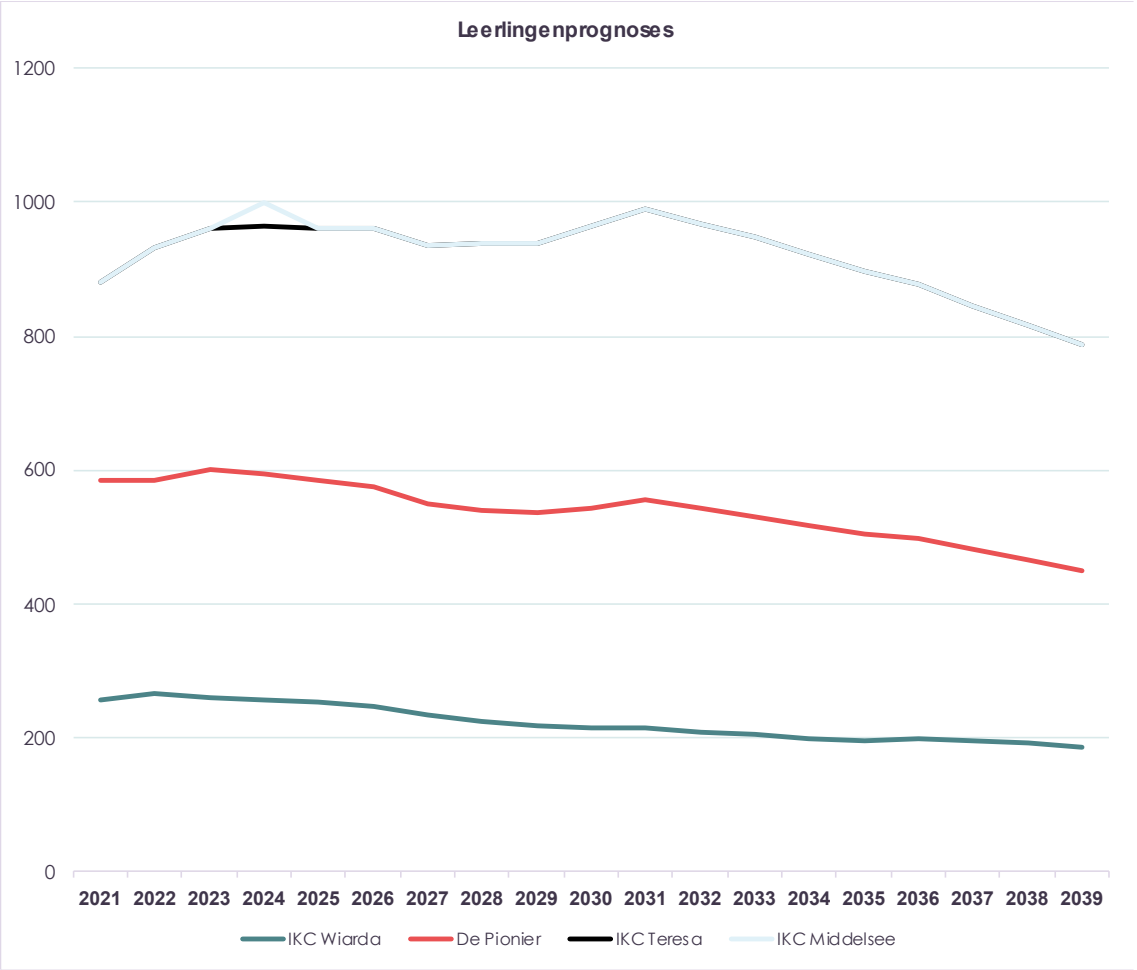

IKC Wiarda

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Buorren 13	Goutum	187	1.141	Afweging nieuwbouw/renovatie
Toelichting: Het IKC Wiarda in Goutum kent zijn oorsprong in 1974 en is door de jaren heen meerdere malen uitgebreid. De school is in 2014 gerenoveerd, echter wordt het gebouw wisselend beoordeeld. Het aantal leerlingen daalt van 260 leerlingen in 2022 naar 190 leerlingen in 2039. Daarmee ontstaat een oplopend normatieve overmaat van circa 400 m² bvo in 2039. Ook in de exploitatie scoort het gebouw gemiddeld. Het gebouw is eerder gerenoveerd maar vraagt ondertussen om een nieuwe maatregel. In een nadere afweging wordt er gezocht naar een maatwerkoplossing zoals gedeeltelijke renovatie, rekening houdend met de oudere en nieuwere bouwdelen.				

De Pionier

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Molkenkelder 4a	Goutum	263	-	Doorexploiteren
Toelichting: De Pionier is gehuisvest in een karakteristiek gebouw uit 2009. De school ervaart door een sterke groei in het aantal leerlingen momenteel ruimtetekort, er wordt daarom gebouwd aan een uitbreiding welke na de zomer van 2025 wordt opgeleverd. Daarmee bedraagt de capaciteit straks 475 leerlingen.				

IKC Middelsee

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Felling 2	Leeuwarden	-	-	Doorexploiteren
Toelichting: IKC Middelsee is een nieuw IKC, welke in 2023 een nieuw gebouw heeft betrokken in de wijk Middelsee. In de school wordt samengewerkt door het onderwijs en Sinne Kinderopvang. De school heeft momenteel nog maar een beperkt aantal leerlingen, maar is sterk groeiende door nieuwbouwwoningen in de omgeving. Het gebouw is berekend op 350 leerlingen.				

IKC Teresa

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Wergeasterdyk 58	Leeuwarden	336	-	Doorexploiteren
Toelichting: Toelichting: IKC Teresa is gehuisvest in een recent gebouw uit 2019. De school heeft door een groeiend leerlingenaantal een ruimtetekort en beschikt over tijdelijke huisvesting. De school is momenteel bezig met de voorbereiding van een uitbreiding van 257 m² bvo voor het onderwijs. Na de uitbreiding beschikt de school over 1996m2 bvo en een totale capaciteit van 357 leerlingen.				

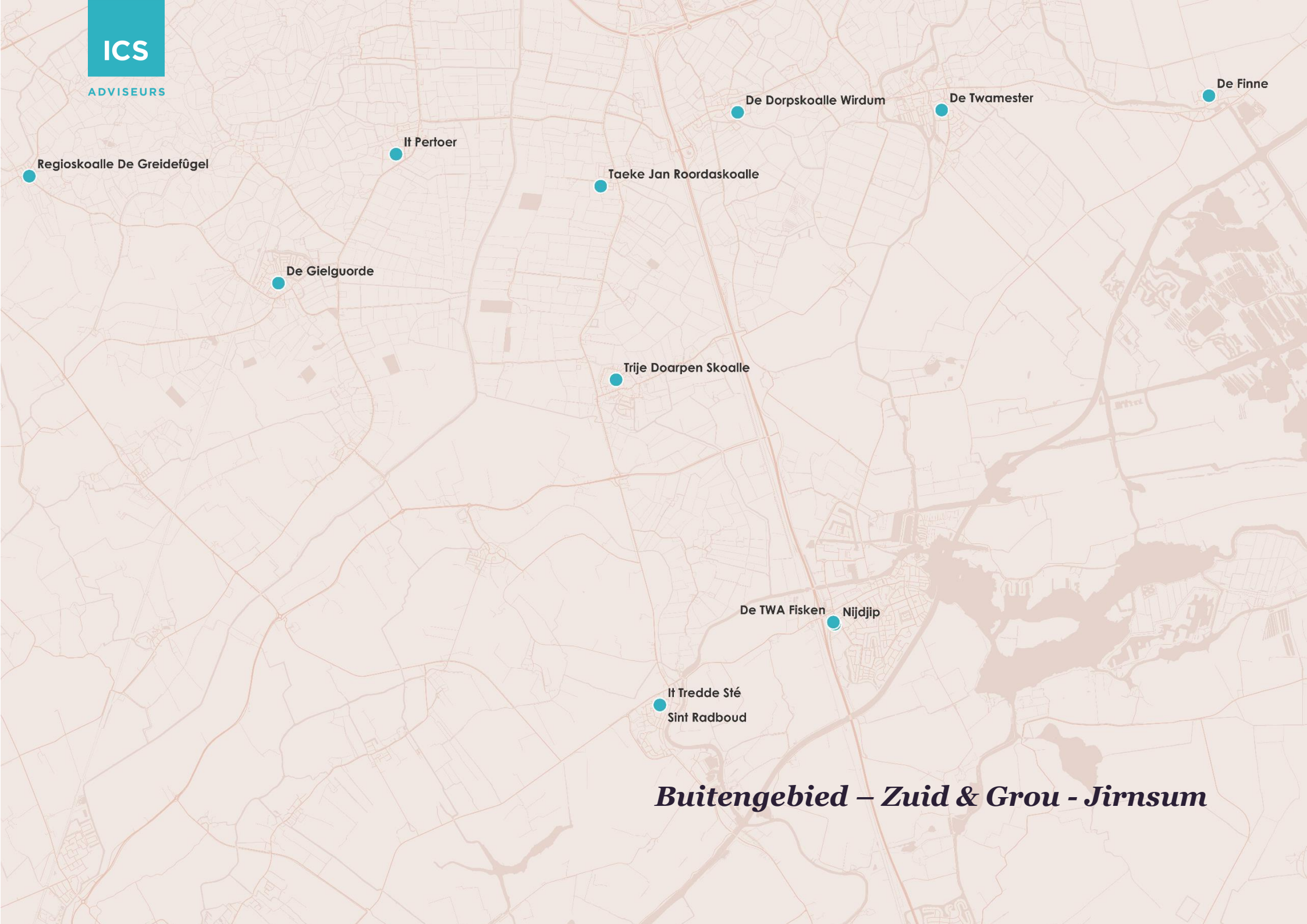
ICS
ADVISEURS
De Finne
De Twamester
De Dorpskoalle Wirdum
It Pertoer
Regioskoalle De Greidefûgel
Taeke Jan Roordaskoalle
De Gielguorde
Trije Doarpen Skoalle
De TWA Fisken
Nijdjip
It Tredde Sté
Sint Radboud
Buitengebied – Zuid & Grou - Jirnsum

5.6 Buitengebied – Zuid

Het deelgebied Buitengebied – Zuid kent acht basisscholen verspreid over drie verschillende dorpen. Per school zijn de adresgegevens, toekomstig leerlingenaantal, de ruimtelijke grondslag en de maatregel beschreven.

Facts & Figures

33,8 jaar	105.433 kg CO_2	6.202 m² bvo
Gemiddelde leeftijd	CO_2-uitstoot per jaar	Onderwijs-capaciteit

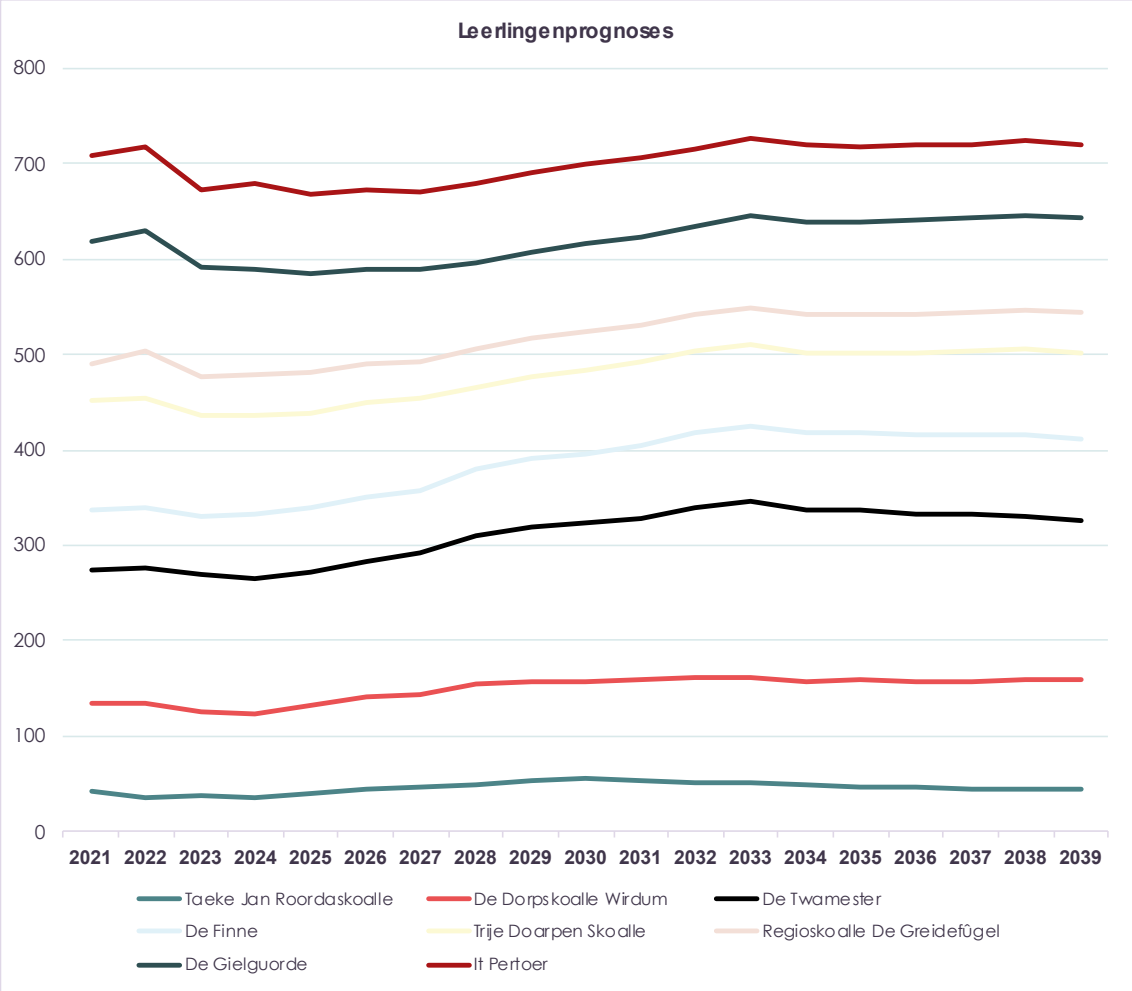

Taeke Jan Roordaskoalle

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Tjissema 6	Wytgaard	44	421	Afweging nieuwbouw/renovatie
Toelichting: De Taeke Jan Roordaskoalle is een kleine dorpsschool in Wytgaard. Het gebouw stamt uit 1981 en wordt tamelijk goed beoordeeld. Het aantal leerlingen bedraagt momenteel 36, waarbij er de komende jaren een lichte stijging tot 50 leerlingen wordt verwacht. Een beperkte overmaat van 150 m² bvo is zichtbaar. Gezien de leeftijd van het gebouw is er behoefte aan een maatregel; in een businesscase worden renovatie, vernieuwbouw en nieuwbouw afgewogen, met daarbij in acht nemende mogelijkheden tot behoud van dorpsscholen.				

De Dorpskoalle Wirdum

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
T. Beekhuisstraat 4	Wirdum	115	778	Nieuwbouw
Toelichting: De Dorpskoalle Wirdum groeit van 88 naar 115 leerlingen tot 2039. Momenteel is de school bezig met een haalbaarheidsonderzoek voor nieuwe huisvesting als onderdeel van een dorpsvoorziening. De nieuwbouw is naar verwachting in 2028 gerealiseerd.				

Trije Doarpen Skoalle

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Master Gorterstrjitte 9	Reduzum	91	1.636	Renovatie
Toelichting: De Trije Doarpen Skoalle is gehuisvest in een gebouw uit 1998. Tussentijds is het gebouw in 2013 gerenoveerd. Het aantal leerlingen daalt van circa 100 leerlingen in 2025 naar 80 leerlingen in 2033. Daarna wordt een stijging verwacht. Een normatieve overmaat van 200 m² bvo, oplopend tot ruim 300 m² bvo is zichtbaar. De kwaliteit van het gebouw is redelijk tot goed. Op termijn is een renovatie ter verlenging van de levensduur de maatregel.				

De Finne

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
De Greiden 1	Warten	85	573	Renovatie
Toelichting: De Finne is gehuisvest in een gebouw uit 2002, het gebouw wordt door het schoolbestuur als kwalitatief goed ervaren. In de komende 15 jaar groeit het aantal leerlingen van 68 naar ongeveer 85. Dit zorgt ervoor dat de bestaande normatieve leegstand verdwijnt en er mogelijk op termijn krapte ontstaat. Vóór 2050 wordt het gebouw, aan het einde van de levenscyclus, gerenoveerd.				

De Twamester

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
B.K. van den Bergstrjitte 2a	Wergea	167	1.010	Verduurzaming
Toelichting: Basisschool De Twamester is gevestigd in een modern gebouw uit 2014. Het gebouw wordt kwalitatief als goed beoordeeld, het gebouw vraagt echter nog om een aanvullende verduurzaming vóór 2050 om het aardgasvrij te maken. Het leerlingenaantal groeit de komende jaren naar verwachting van 140 naar circa 167, uitbreiding is echter niet nodig. De school is momenteel bezig met een plan om uit te breiden naar een IKC.				

Regioskoalle De Greidefûgel

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Oan E Kamp 6	Baard	42	411	Afweging nieuwbouw/renovatie
Toelichting: De Greidefûgel is gehuisvest in een gebouw uit 1987. Het gebouw is in 1997 uitgebreid en halverwege de eerste levenscyclus gerenoveerd in 2006. In de toekomst stabiliseert het leerlingenaantal zich op 40 leerlingen. Een structurele normatieve overmaat van ten minste 250 m² bvo is zichtbaar. Aan het einde van de levensduur vindt in een businesscase een afweging plaats tussen nieuwbouw, vernieuwbouw en renovatie om de maatregel te bepalen.				

De Gielguorde

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Master Jansenstrjitte 10	Mantgum	99	698	Afweging nieuwbouw/renovatie
Toelichting: In Mantgum staat basisschool De Gielguorde. Het gebouw van de Gielguorde is gebouwd in 1978 en is in 1993 uitgebreid en in 2007 gerenoveerd. Tot 2029 daalt het leerlingenaantal tot 90 leerlingen. Daarna is een stijging tot 100 leerlingen in 2037 zichtbaar. In het gebouw is normatief een overmaat van circa 200 m² bvo aanwezig. Aan het einde van de levensduur vindt in een businesscase een afweging plaats tussen nieuwbouw, vernieuwbouw en renovatie om de maatregel te bepalen.				

It Pertoer

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Bumaleane 1	Weidum	76	582	Afweging nieuwbouw/renovatie
Toelichting: Het schoolgebouw van It Pertoer is in 1984 gebouwd, niet lang daarna uitgebreid en in 2003 gerenoveerd. Gemiddeld genomen volgen circa 80 leerlingen onderwijs. Na 2029 is een zeer beperkte daling in het leerlingenaantal zichtbaar. Er ontstaat een normatieve overmaat van grofweg 200 m² bvo. Aan het einde van de levensduur vindt in een businesscase een afweging plaats tussen nieuwbouw, vernieuwbouw en renovatie om de maatregel te bepalen.				

5.7 Grou - Jirnsum

Het deelgebied Grou – Jirnsum kent vier basisscholen verspreid over de twee kernen. Per school zijn de adresgegevens, toekomstig leerlingenaantal, de ruimtelijke grondslag en de maatregel beschreven.

Facts & Figures

12,5 jaar	36.248 kg CO_2	4.218 m² bvo
Gemiddelde leeftijd	CO_2-uitstoot per jaar	Onderwijs-capaciteit

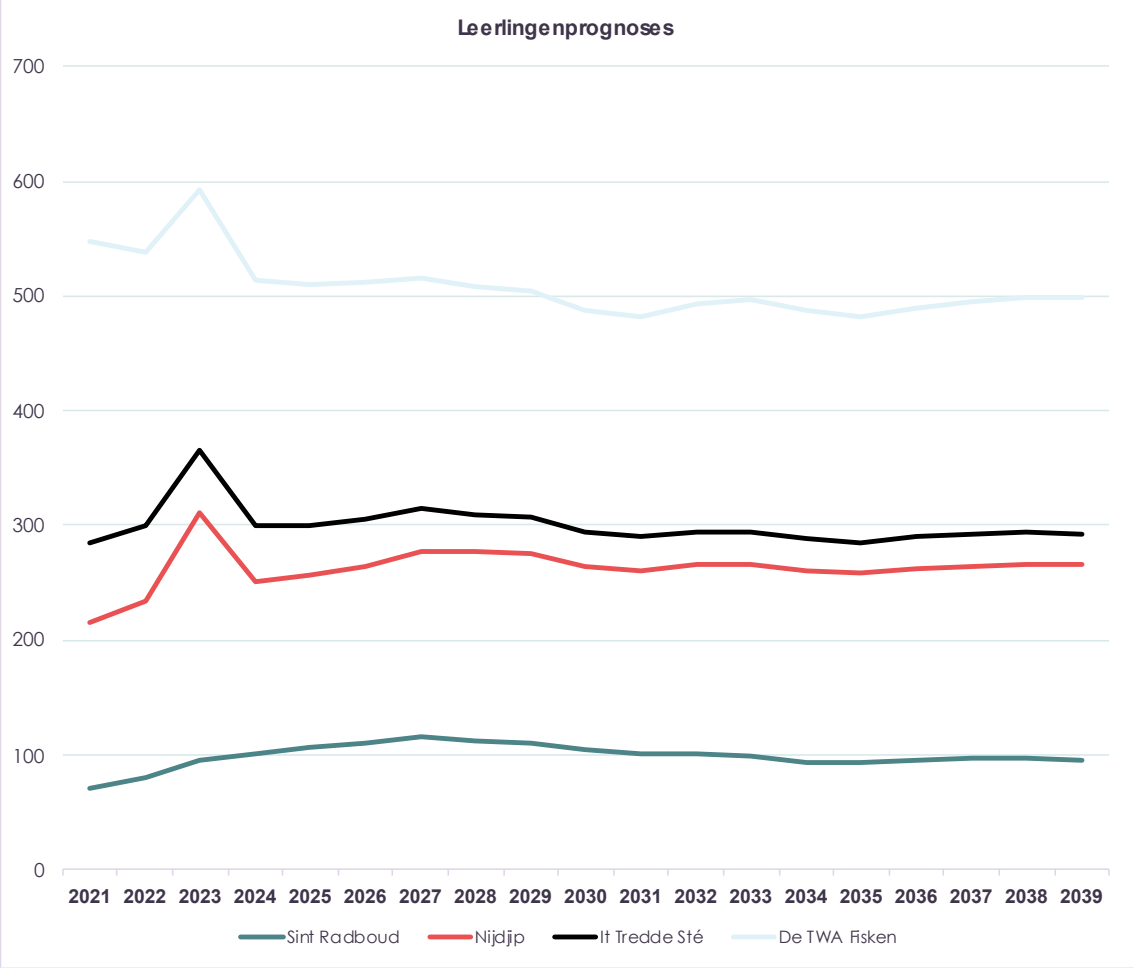

Sint Radboud

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Dekemastrjitte 2b	Jirnsum	95	1.574	Verduurzaming
Toelichting: De Sint Radboud en It Tredde Sté zijn gehuisvest in een modern gebouw uit 2013. Hierdoor kunnen ze bij ruimtetekort onderling van elkaars ruimte gebruikmaken. Sint Radboud ervaart een structureel ruimtetekort op basis van het aantal leerlingen, circa 120 in 2027 en daarna afnemend richting 90 leerlingen in 2039. Ondanks dat het een modern gebouw is, vraagt het gebouw vóór 2050 nog om aanvullende verduurzaming om het gebouw aardgasvrij te maken.				

It Tredde Sté

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Dekemastrjitte 2a	Jirnsum	27	1.574	Verduurzaming of afstoten
Toelichting It Tredde Sté en Sint Radboud zijn gehuisvest in een modern gebouw uit 2013. Hierdoor kunnen ze bij ruimtetekort onderling van elkaars ruimte gebruikmaken. Ondanks dat het een modern gebouw is, vraagt het gebouw vóór 2050 nog om aanvullende verduurzaming om het gebouw aardgasvrij te maken. Het aantal leerlingen van It Tredde Sté daalt tot circa 25 leerlingen in 2035, het schoolbestuur heeft daarom bij de gemeenteraad het verzoek ingediend om de school met ingang van het schooljaar 2025/2026 te sluiten. De gemeenteraad moet hier nog een besluit over nemen.				

De TWA Fisken

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Jongema 6	Grou	205	4.114	Verduurzaming
Toelichting: De TWA Fisken is samen met de Nijdjip gehuisvest in een modern gebouw uit 2012. Het gebouw kent echter door ontwerpkeuzes enkele technische gebreken. Het aantal leerlingen daalt lichtelijk tot circa 200 leerlingen in 2027. Daarna stabiliseert het leerlingenaantal. Bij De TWA Fisken is een normatief overschot van grofweg 1.000 m² bvo zichtbaar, maar ruimtetekort en -overschot kunnen worden uitgewisseld met de Nijdjip. Installatietechnisch worden problemen ervaren. Verduurzaming is de maatregel in het IHP.				

Nijdjip

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Jongema 4	Grou	171	4.114	Verduurzaming
Toelichting: Zie TWA Fisken. Voor Nijdjip geldt een licht stijgend leerlingenaantal van circa 150 leerlingen in 2025 tot 175 leerlingen in 2039.				

ICS
ADVISEURS
De Potmarge
Willem Alexanderschool
De Weide
Maximaschool
CBS Klaverblad
Wynwizer
Hempens

5.8 Hempens

Het deelgebied Hempens kent vier basisscholen, Per school zijn de adresgegevens, toekomstig leerlingenaantal, de ruimtelijke grondslag en de maatregel beschreven.

Facts & Figures

26,5 jaar	178.260 kg CO_2	8.386 m² bvo
Gemiddelde leeftijd	CO_2-uitstoot per jaar	Onderwijs-capaciteit

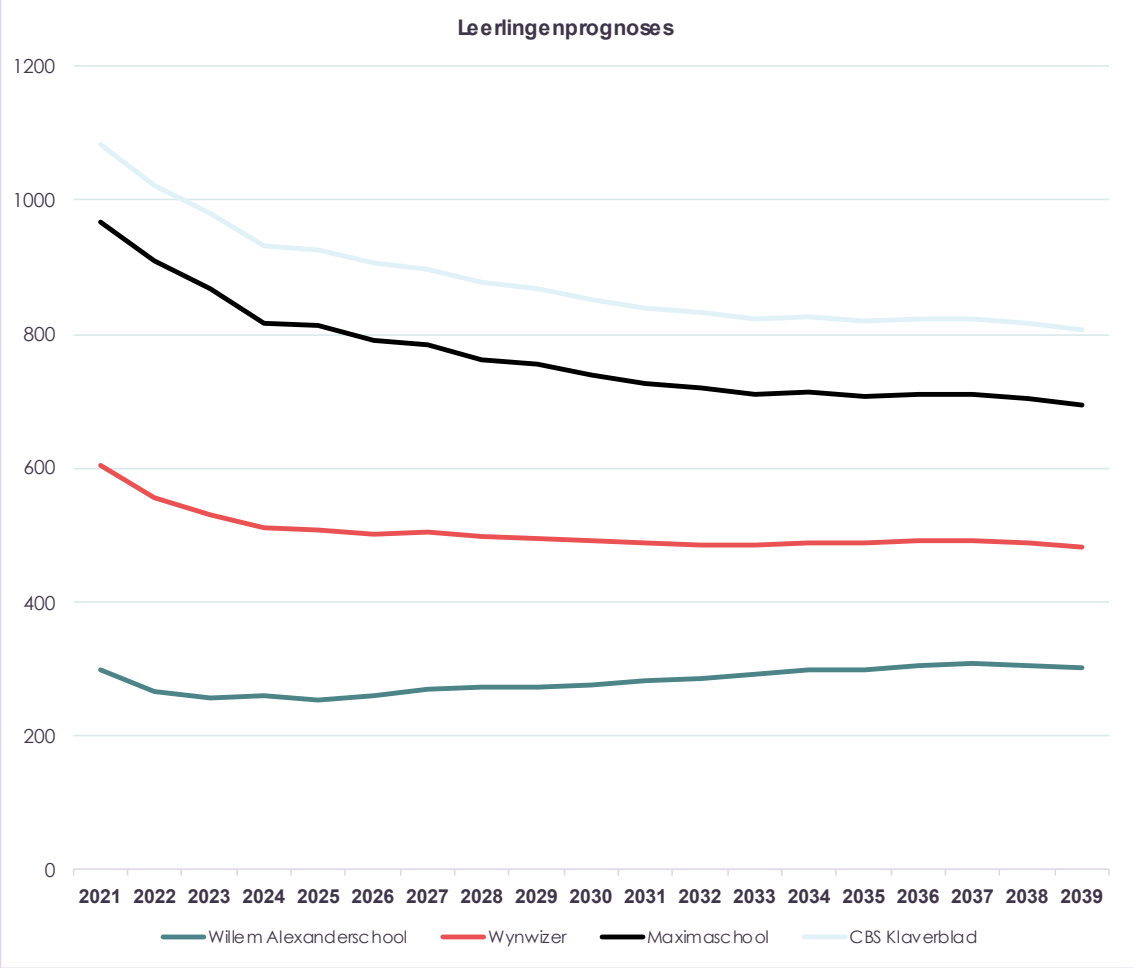

Willem Alexanderschool

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Keizerskroon 86a	Leeuwarden	302	1.719	Nieuwbouw
Toelichting: De Willem Alexanderschool huist in een gebouw dat voorheen twee scholen bevatte. Het gebouw stamt uit 1977 en is in 2007 gerenoveerd. De school is een IKC samen met Sinne Kinderopvang. De opvang zit in een eigen locatie naast de school. Vanaf 2025 wordt een stijging van 250 tot 300 leerlingen in 2035 verwacht. Daarmee is een forse overmaat zichtbaar van grofweg 700 m² bvo. Ondanks een tussentijdse renovatie wordt het gebouw matig tot redelijk beoordeeld. Het IHP voorziet in nieuwbouw, zowel op basis van bouwjaar, gebouwkwaliteit en overmaat.				

Wynwizer

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Pikemar 17	Leeuwarden	181	1.110	Afweging nieuwbouw/renovatie
Toelichting: De Wynwizer is samen met CBS Klaverblad (PCBO) en Sinne Kinderopvang in een gebouw uit 2005 gehuisvest. Het gebouw verkeert in goede staat. De gebruikers ervaren echter wel problemen met het binnenklimaat. Op termijn, aan het einde van de levensduur vindt er een afweging plaats tussen nieuwbouw, vernieuwbouw en renovatie. Onderdeel van deze businesscase is een inpassing van de Maximaschool (zie verder).				

Maximaschool

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Glinswei 4	Leeuwarden	212	-	Inpassingsstudie
Toelichting: De Maximaschool is gehuisvest in semipermanente huisvesting die in 2007 is gerealiseerd, vlak naast de Wynwizer. Het aantal leerlingen van de Maximaschool daalt van ruim 350 leerlingen in 2021 naar circa 210 leerlingen in 2039. Zowel door de tijdelijke aard van de huisvesting als het dalend leerlingenaantal is een strategisch perspectief op toekomstige huisvesting nodig. Oorspronkelijk is het idee geweest de Maximaschool en de Wynwizer in één gebouw te huisvesten. Het schoolbestuur wenst goede huisvesting voor zowel de Maximaschool als het HB-onderwijs van het Klaverblad. Er wordt een businesscase, waarbij inpassing in het gebouw van de Wynwizer wordt onderzocht, opgesteld voor gezamenlijke huisvesting van de Maximaschool en CBS Klaverblad.				

CBS Klaverblad

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Pikemar 15	Leeuwarden	113	-	Inpassingsstudie
Toelichting: De school is samen Sinne en de Wynwizer in het gelijknamige gebouw gehuisvest. Voor de toekomst van het HB-onderwijs is passende huisvesting noodzakelijk. In voornoemde inpassingsstudie worden de mogelijkheden hiervoor onderzocht.				

ICS
ADVISEURS

Buitengebied - Noord

5.9 Buitengebied – Noord

Het deelgebied Buitengebied – Noord kent vijf basisscholen verspreid over zes dorpen. Per school zijn de adresgegevens, toekomstig leerlingenaantal, de ruimtelijke grondslag en de maatregel beschreven.

Facts & Figures

35,2 jaar	162.737 kg CO_2	5.874 m² bvo
Gemiddelde leeftijd	CO_2-uitstoot per jaar	Onderwijs-capaciteit

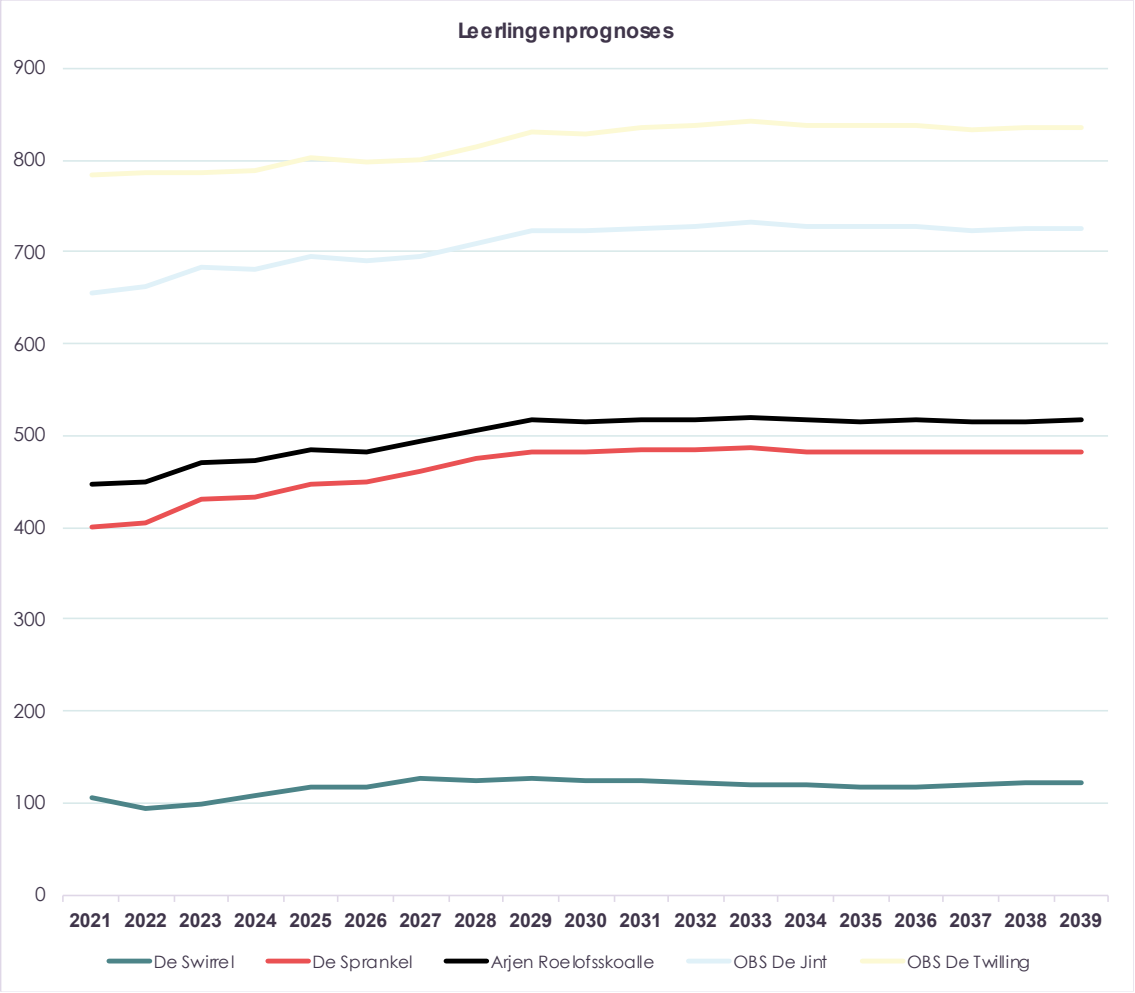

De Swirrel

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Greate Buorren 32	Britsum	122	814	Afweging nieuwbouw/renovatie
Toelichting: De Swirrel is ontstaan vanuit een fusie van drie basisscholen, met als doel kwalitatief thuisnabij onderwijs aan te kunnen blijven bieden. Eén van de schoolgebouwen is destijds aangepast voor de fusieschool. Het gebouw is in 1977 gebouwd. Vanaf 2025 biedt de school onderwijs aan circa 120 leerlingen. Daarmee is een normatieve overmaat in het gebouw van 300 m² bvo zichtbaar. Het gebouw wordt gemiddeld genomen redelijk beoordeeld. Aan het einde van de levensduur vindt in een businesscase een afweging plaats tussen nieuwbouw, vernieuwbouw en renovatie om de maatregel te bepalen.				

De Sprankel

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Felixwei 17	Stiens	361	2.016	Afweging nieuwbouw/renovatie
Toelichting: De Sprankel is gevestigd in een gebouw uit 1976. Het schoolgebouw (1976) is halverwege de eerste levenscyclus gerenoveerd. Het leerlingenaantal stijgt van circa 300 leerlingen in 2021 naar ruim 350 leerlingen in 2033. Daarna stabiliseert het aantal leerlingen. Een structureel ruimtetekort à 80 m² bvo vanaf 2029 is het gevolg. Aan het einde van de levensduur vindt in een businesscase een afweging plaats tussen nieuwbouw, vernieuwbouw en renovatie om de maatregel te bepalen. Hier is speciale aandacht voor het ruimtetekort nodig.				

Arjen Roelofsskoalle

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Leijesterpaed 4	Hijum	33	580	Renovatie
Toelichting: Dorpsschool OBS Arjen Roelofsskoalle trekt leerlingen uit Hijum en brede omgeving. De school is gehuisvest in een gebouw uit 2005. Een lichte daling van bijna 50 leerlingen in 2021 naar 33 leerlingen in 2027 is ingezet. Daarna lijkt het aantal leerlingen rond 35 te stabiliseren, waarbij een normatief ruimteoverschot van circa 150 m² bvo past. Het schoolgebouw van de Arjen Roelofsskoalle stamt uit 2005 en is momenteel halverwege haar levensduur. Aan het einde van de eerste levenscyclus wordt het gebouw gerenoveerd.				

OBS De Jint

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Plataanstrjitte 2	Stiens	210	1.256	Afweging nieuwbouw/renovatie
Toelichting: OBS De Jint is gehuisvest in een gebouw uit 1992. Het gebouw is intern geschikt gemaakt om als IKC te functioneren. Structureel biedt de school onderwijs aan ruim 200 leerlingen. Met enige tijdelijke huisvesting – in 2004 zijn drie lokalen bijgebouwd – zit de school normatief bezien krap. Het gebouw wordt goed beoordeeld. Aan het einde van haar levensduur wordt in een businesscase de afweging tussen nieuwbouw, vernieuwbouw, renoveren of verduurzaming gemaakt.				

OBS De Twilling

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Ieleane 8	Stiens	108	743	Afweging nieuwbouw/renovatie
Toelichting: OBS De Twilling is gehuisvest in een gebouw uit 1999. Het leerlingenaantal stabiliseert op 110 leerlingen. Structureel is een overmaat van 600 m² bvo zichtbaar. Het gebouw vraagt op langere termijn, vóór 2050, om een afweging tussen renovatie, vernieuwbouw of nieuwbouw.				

ICS
ADVISEURS

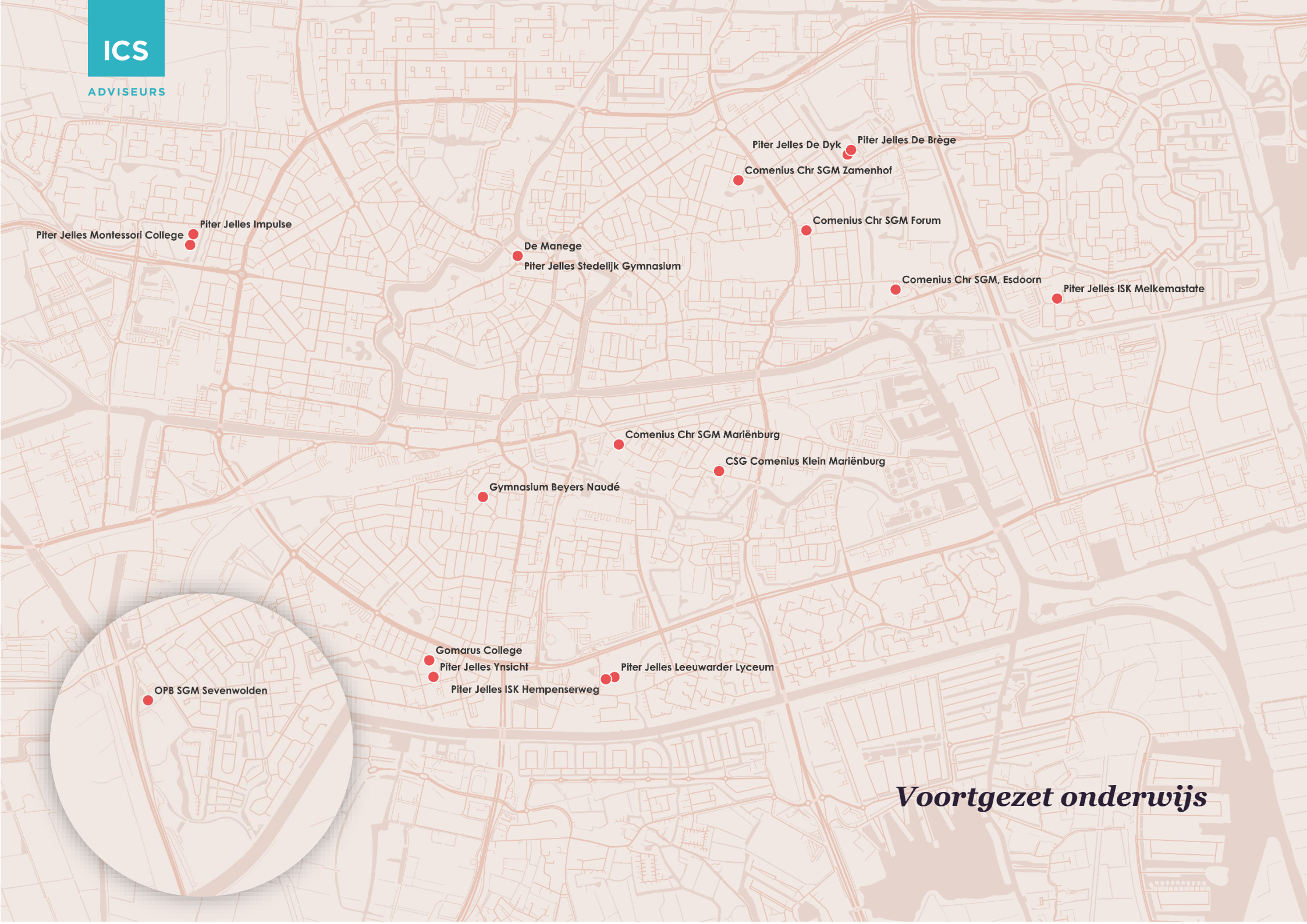

Voortgezet onderwijs

5.10 Voortgezet onderwijs

In de gemeente Leeuwarden zijn er 17 middelbare scholen verspreid over Leeuwarden en Grou. Per school zijn de adresgegevens, toekomstig leerlingenaantal, de ruimtelijke grondslag en de maatregel beschreven.

Facts & Figures

49,3 jaar	828.338 kg CO_2	71.984 m² bvo
Gemiddelde leeftijd	CO_2-uitstoot per jaar	Onderwijs-capaciteit

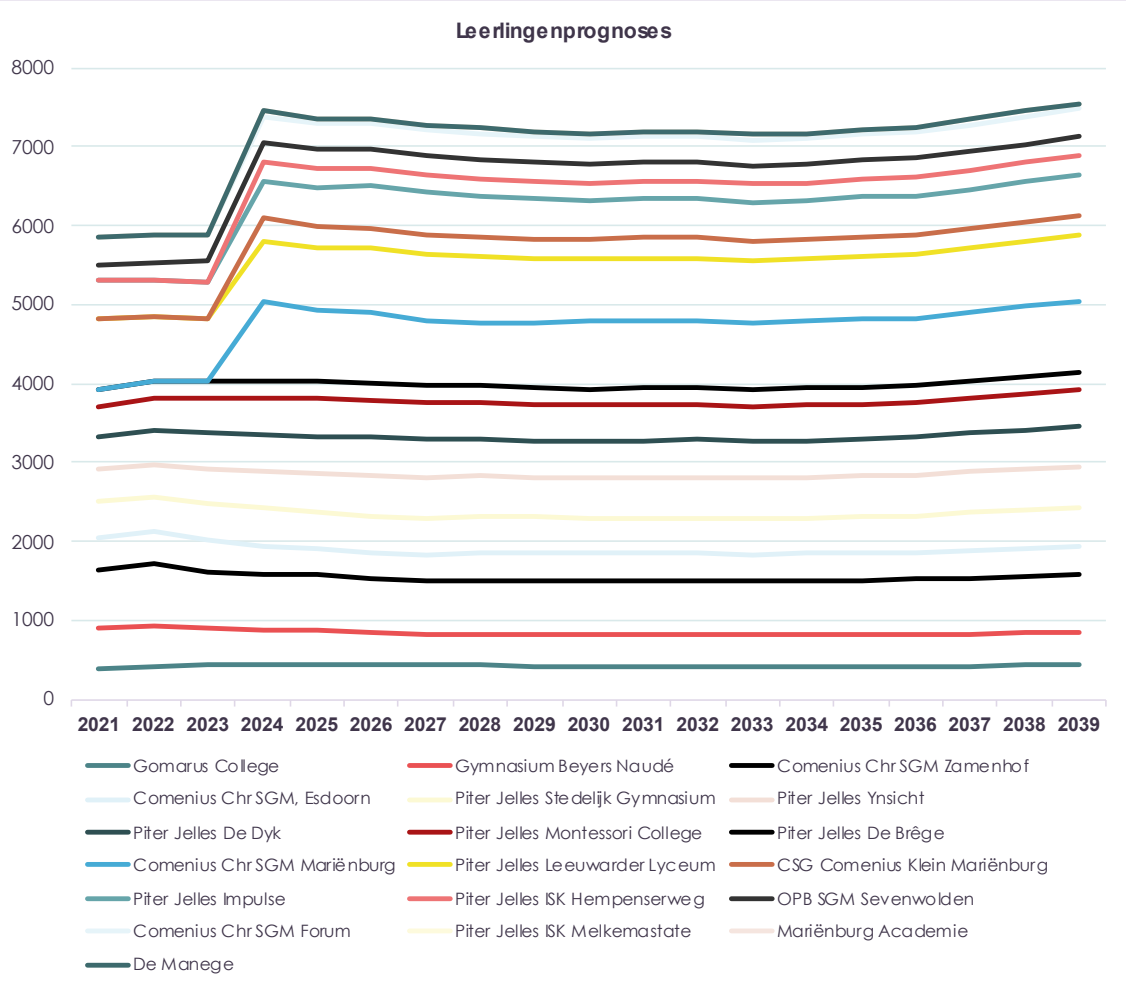

Gymnasium Beyers Naudé

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Gymnasiumstraat 36	Leeuwarden	419	3.868	Verduurzaming
Toelichting: Gymnasium Beyers Naudé is gevestigd in een karakteristiek gebouw. De school heeft te maken met een dalend leerlingenaantal tot circa 2030, waarna lichte groei ontstaat. Het schoolbestuur heeft de afgelopen jaren aanzienlijk geïnvesteerd in het gebouw. Zo is met behulp van SUVIS het binnenklimaat verbeterd. Het gebouw vraagt echter op termijn om een verdere verduurzaming. Het monumentale karakter vraagt om maatwerk.				

Gomarus College

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Irenestraat 5	Leeuwarden	433	3.256	Verduurzaming
Toelichting: Het Gomarus College is een gereformeerde middelbare school, gevestigd in een modern gebouw uit 2018. De school groeit sterk en daarom is er in 2023 een uitbreiding gerealiseerd. Het gebouw is momenteel al duurzaam gerealiseerd. Vóór 2050 is het echter nog nodig om het gebouw aardgasvrij te maken.				

Comenius Chr SGM Zamenhof

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Robert Kochstraat 6	Leeuwarden	722	10.993	Renovatie
Toelichting: Het schoolgebouw van Comenius Zamenhof stamt uit 2009. Het schoolgebouw is in goede staat, echter worden er wel problemen met het binnenklimaat ervaren. Er is door een licht dalend leerlingenaantal sprake van een klein normatief ruimteoverschot, dit is echter beperkt en kan binnen de totale capaciteit van het BRIN-nummer worden opgevangen. Het gebouw wordt gerenoveerd na de eerste levenscyclus.				

Comenius Chr SGM Esdoorn

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Esdoornstraat 52	Leeuwarden	364	4.721	Afweging nieuwbouw/renovatie
Toelichting: Het gebouw van Comenius Esdoorn is in 2016 (cosmetisch) gerenoveerd en scoort op alle fronten redelijk. Wel moet de komende vier jaar onderzocht worden wanneer het gebouw het einde van haar levensduur bereikt. In het gebouw is sprake van ruimtegebrek, dit wordt opgelost door gebruik te maken van andere locaties van het schoolbestuur. Parallel aan het IHP overweegt het schoolbestuur strategische wijzigingen in haar huisvestingsportefeuille. De uitkomsten hiervan hebben mogelijk effect op het IHP. Wanneer geen wijzigingen worden aangegeven, is aan het einde van de levenscyclus van het gebouw een afweging tussen nieuwbouw, vernieuwbouw en renovatie de maatregel in het IHP.				

Piter Jelles Stedelijk Gymnasium

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Noorderweg 1	Leeuwarden	481	2.852	Renovatie
Toelichting: Het monumentale gebouw van het Stedelijk Gymnasium stamt uit 1881. De school heeft naast het hoofdgebouw tevens een monumentaal bijgebouw, genaamd De Manege. Het leerlingenaantal stijgt de komende jaren licht van 468 leerlingen tot 481 in 2039. Het gebouw is gedurende de levensduur op verschillende niveaus gerenoveerd, maar vraagt om een grondige renovatie met als doel de gebruiksduur van het gebouw met 40 jaar te verlengen. Gezien het monumentale karakter is maatwerk geboden.				

Piter Jelles Ynsicht

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Prinsessenweg 4	Leeuwarden	536	6.003	Renovatie
Toelichting: Piter Jelles Ynsicht is gebouwd in 2008 en verkeert in goede staat. Het leerlingenaantal stijgt de komende jaren licht van 463 tot 563 leerlingen. Ondanks de groei kampt de school echter met een forse overmaat van ruim 35%. Op langere termijn, aan het einde van de levensduur, wordt het gebouw gerenoveerd.				

Piter Jelles De Dyk & De Brêge

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Egelantierstraat 86 + 88	Leeuwarden	726	7.600	Renovatie
Toelichting: Piter Jelles De Dyk en De Brêge delen gezamenlijk een gebouw, gebouwd in 2007. Het gebouw heeft een kenmerkende indeling specifiek afgestemd op het type onderwijs. Het gebouw verkeert in goede staat, het schoolbestuur ervaart echter wel krapte. Op de langere termijn, aan het einde van de levenscyclus, wordt het gebouw gerenoveerd, waar nieuwbouw vooralsnog tot significant hogere investeringen leidt.				

Piter Jelles Montessori College & Impulse

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Douwe Kalmaleane 2 + 4	Leeuwarden	982	8.008	Renovatie
Toelichting: Het gebouw van het Montessori College en Impulse is gebouwd in 1985. Het schoolbestuur ervaart de kwaliteit als redelijk, ondanks dat het gebouw al wel is verouderd. In de afgelopen jaren is door het schoolbestuur al geïnvesteerd in het verbeteren van het binnenklimaat. Het gebouw vraagt op langere termijn om een grotere levensduurverlengende renovatie na de eerste levenscyclus.				

Piter Jelles Leeuwarder Lyceum

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Doctor Jacob Botkeweg 3	Leeuwarden	832	5.910	Nieuwbouw
Toelichting: Het Leeuwarder Lyceum is gehuisvest in een sterk verouderd gebouw uit 1976. Er is momenteel planvorming voor nieuwbouw in de wijk Middelsee gaande.				

Comenius Chr SGM Mariënburg

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Achter de Hoven 118	Leeuwarden	892	6.196	Afweging nieuwbouw/renovatie
Toelichting: Comenius Mariënburg is de grootste locatie van het schoolbestuur. De locatie is gebouwd in 1992 en later op verschillende momenten uitgebreid. Ten opzichte van het oorspronkelijk bouwjaar is het gebouw momenteel over de helft van de levenscyclus. Daarbij ervaart het schoolbestuur al verschillende gebouwproblemen zoals het binnenklimaat en is er sprake van een normatieve overmaat van ongeveer 25%. Aan het einde van de levensduur vindt een afweging plaats tussen nieuwbouw en renovatie. Parallel aan het IHP overweegt het schoolbestuur strategische wijzigingen in haar huisvestingsportefeuille. De uitkomsten hiervan hebben mogelijk effect op het IHP. Wanneer geen wijzigingen worden aangegeven, is aan het einde van de levenscyclus van het gebouw een afweging tussen nieuwbouw, vernieuwbouw en renovatie de maatregel in het IHP.				

CSG Comenius Klein Mariënburg

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
J.H. Knoopstraat 3	Leeuwarden	266	1.646	Afweging nieuwbouw/renovatie
Toelichting: Klein Mariënburg betreft een nevenvestiging van Mariënburg. Het gebouw stamt uit 1960 en vraagt op korte termijn om een maatregel. Er vindt een afweging plaats van nieuwbouw en renovatie. Daarbij moet de haalbaarheid van verlenging van levensduur worden aangetoond. Indien niet haalbaar is betreft nieuwbouw een alternatief. Parallel aan het IHP overweegt het schoolbestuur strategische wijzigingen in haar huisvestingsportefeuille. De uitkomsten hiervan hebben mogelijk effect op het IHP. Wanneer geen wijzigingen worden aangegeven, is aan het einde van de levenscyclus van het gebouw een afweging tussen nieuwbouw, vernieuwbouw en renovatie de maatregel in het IHP.				

Mariënburg Academie

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Schrans 7	Leeuwarden	-	-	Afstoten
Toelichting: De locatie is juli 2024 afgestoten door het schoolbestuur. Het gebouw is geen eigendom van de gemeente.				

Piter Jelles ISK Hempenserweg

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Hempenserweg 33	Leeuwarden	227	-	Afstoten
Toelichting: ISK Hempenserweg is gehuisvest in het gebouw van Leeuwarder Lyceum. Het Leeuwarder Lyceum is momenteel bezig met planvorming voor nieuwbouw in de wijk Middelsee. Nader onderzoek dient uit te wijzen waar de ISK in de toekomst wordt gehuisvest.				

Comenius Chr SGM Forum

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Plataanstraat 1	Leeuwarden	355	-	Onderzoek
Toelichting: Het schoolbestuur heeft de locatie Forum in gebruik sinds 2018. Het betreft een voormalig gebouw van een ander schoolbestuur. Parallel aan het IHP overweegt het schoolbestuur strategische wijzigingen in haar huisvestingsportefeuille. De uitkomsten hiervan hebben effect op de herijking van dit IHP.				

Piter Jelles ISK Melkemastate

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Melkemastate 29	Leeuwarden	59	-	Doorexploiteren
Toelichting: ISK Melkemastate betreft een kleinschalige ISK. De ISK is gehuisvest bij De Monoliet (RENN4) in het gebouw. Het schoolbestuur (OVO) wenst de ISK door te exploiteren.				

Piter Jelles ISK Verlengde Schrans

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Verlengde Schrans 35	Leeuwarden	-	-	Doorexploiteren
Toelichting: ISK Verlengde Schrans betreft een kleinschalige ISK locatie van schoolbestuur (OVO) sinds het schooljaar 2025/2026. De locatie is gehuurd voor een periode van 5 jaar.				

OPB SGM Sevenwolden

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m^2)	Maatregel
Burstumerdyk 5	Grou - Jirnsum	247	2.164	Afweging nieuwbouw/renovatie
Toelichting: Het gebouw van OPB SGM Sevenwolden is gebouwd in 2001. De school heeft een bredere regiofunctie voor de omliggende dorpen en huist samen met andere organisaties, zoals de bibliotheek. Momenteel verkeert het gebouw nog in goede staat. Na de eerste levenscyclus wordt er een afweging gemaakt tussen nieuwbouw, vernieuwbouw en renovatie.				

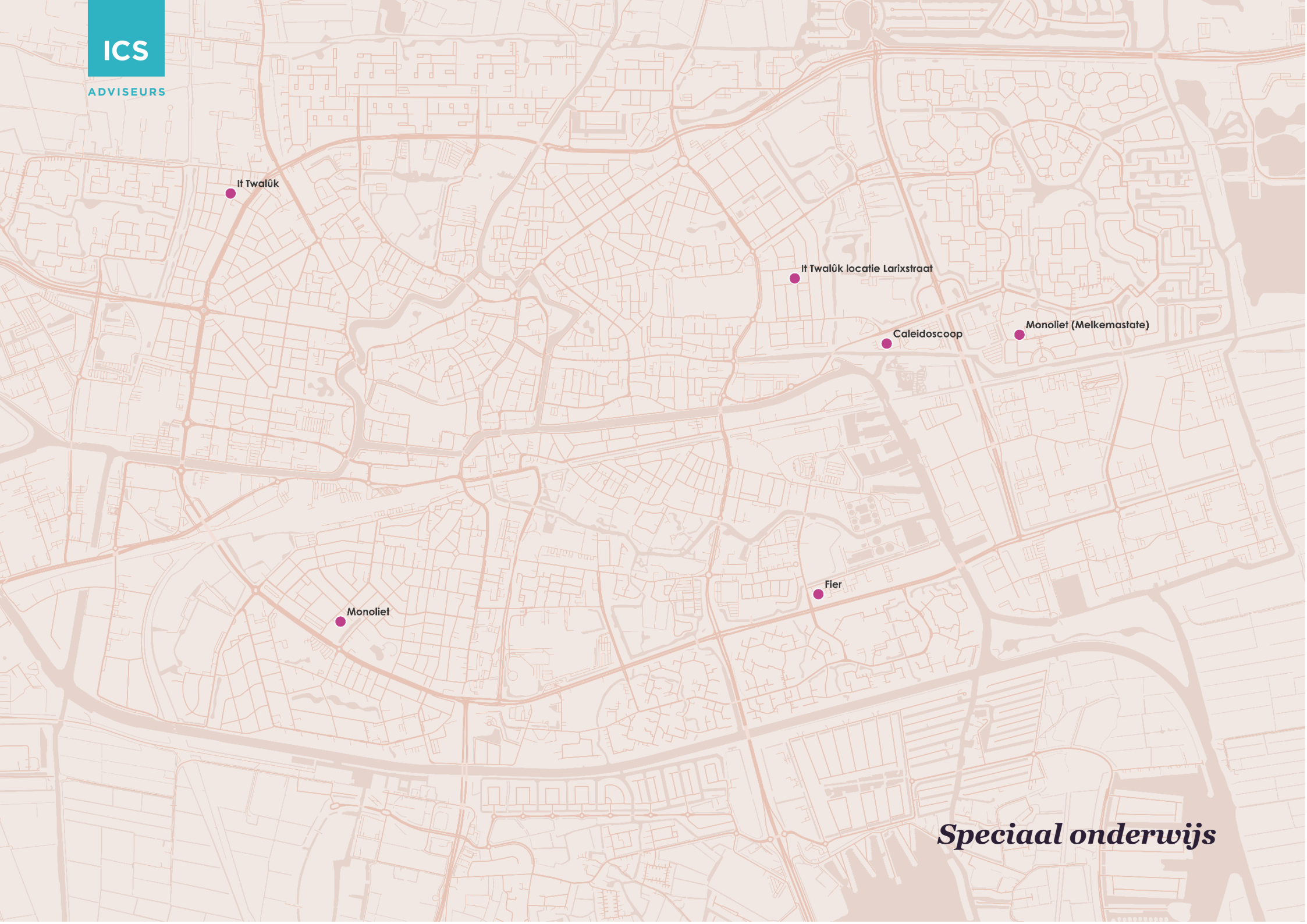
ICS
ADVISEURS
It Twalûk
It Twalûk locatie Larixstraat
Caleidoscoop
Monoliet (Melkemastate)
Fier
Monoliet
Speciaal onderwijs

5.11 Speciaal onderwijs

In de gemeente Leeuwarden zijn er 5 scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs verspreid over Leeuwarden. Per school zijn de adresgegevens, toekomstig leerlingenaantal, de ruimtelijke grondslag en de maatregel beschreven.

Facts & Figures

31,5 jaar	57.831 kg CO_2	13.237 m² bvo
Gemiddelde leeftijd	CO_2-uitstoot per jaar	Onderwijs-capaciteit

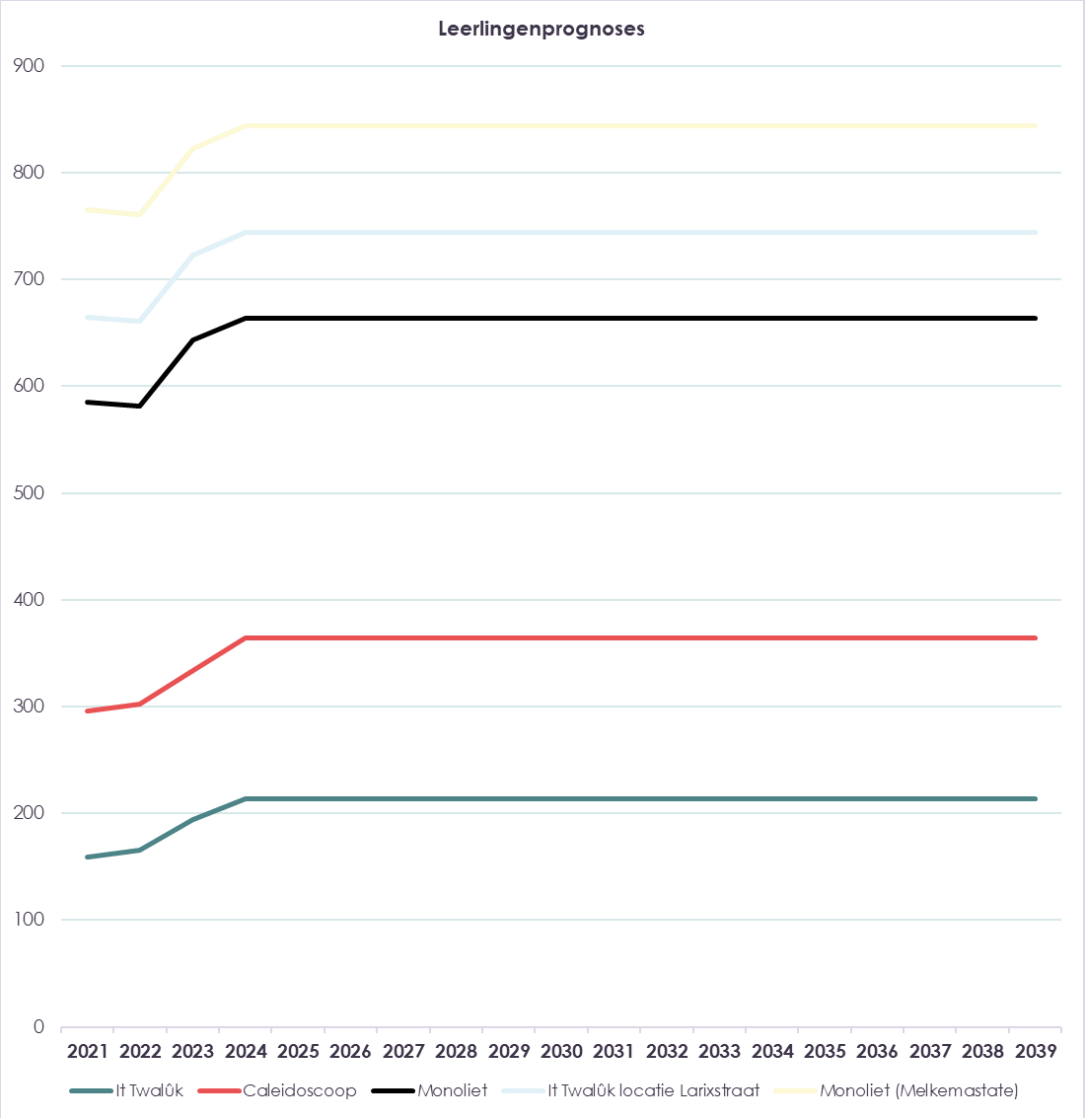

SO Caleidoscoop

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Wilaarderburen 2	Leeuwarden	150	1.690	Afweging nieuwbouw/renovatie
Toelichting: De Caleidoscoop is een school voor speciaal onderwijs, gefocust op leerlingen met gedragsproblematiek. De school is gehuisvest in een jong gebouw uit 2008. Op langere termijn, na de eerste levenscyclus, wordt de afweging voor renovatie, nieuwbouw of vernieuwbouw gemaakt. Renovatie prevaleert, echter kampt de school normatief met een forse overmaat welke tijdelijk wordt ingevuld door andere gebruikers. Een nadere afweging vindt te zijner tijd plaats.				

SO It Twalûk - Larixstraat

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Larixstraat 3	Leeuwarden	80	976	Nieuwbouw
Toelichting: It Twalûk, locatie Larixstraat is een school in Leeuwarden voor speciaal onderwijs. Er wordt momenteel gebouwd aan een nieuw schoolgebouw.				

(V)SO It Twalûk

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Haydnstraat 2	Leeuwarden	214	1.909	Renovatie
Toelichting: It Twalûk is een school voor (voortgezet) speciaal onderwijs in Leeuwarden. De school is gehuisvest in een gebouw dat gedeeltelijk gerenoveerd is in 2007. Gezien het oorspronkelijke bouwjaar vraagt het gebouw om een levensduurverlengende renovatie op termijn.				

VSO Monoliet

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m²)	Maatregel
Cornelis Trooststraat 29	Leeuwarden	300	3.414	Verduurzaming
Toelichting: De Monoliet is een school voor (voortgezet) speciaal onderwijs. Door het stijgende aantal leerlingen zijn deze verdeeld over twee locaties. Vanuit het onderwijs is er de wens om niet verder uit te breiden. Dit is echter afhankelijk van de ontwikkeling van het aantal leerlingen en de actualiteiten rondom passend onderwijs en doorverwijzingen naar speciaal onderwijs. Het schoolgebouw verkeert in goede staat en is gebouwd in 2014. Vóór 2050 is nog beperkte aanvullende verduurzaming noodzakelijk.				

VSO Monoliet (Melkemastate)

Adres	Kern	Aantal leerlingen in 2039	Grondslag (m^2)	Maatregel
Melkemastate 29	Leeuwarden	100	-	Doorexploiteren
Toelichting: Het gebouw aan de Melkemastate is een dislocatie van de Monoliet. Idealiter wenst het schoolbestuur de leerlingen en expertise op één locatie te huisvesten, echter is dit gezien het huidige leerlingenaantal (nog) niet mogelijk. Vooralsnog wordt de huidige situatie doorgezet door het schoolbestuur.				

6. Financiële kaders en investeringen

In dit hoofdstuk staan de financiële en ruimtelijke uitgangspunten beschreven voor de scenario's. Per locatie worden de genoemde huisvestingsmaatregelen aan de hand van onderstaande financiële uitgangspunten geraamd.

6.1 Uitgangspunten investeringsbedragen

Investeringsbedragen op basis van marktprijzen

De huidige VNG-normbedragen voor scholenbouw zijn niet toereikend om schoolgebouwen te realiseren die voldoen aan de eisen van deze tijd. Zowel VNG, PO-raad en VO-raad benoemen dat de noodzaak voor extra budget om de huisvesting op een kwalitatief goed niveau te houden onverminderd is.

Uit een analyse van diverse kostenbronnen (Bouwkostenkompas, BDB-indexcijfers en Marktindicator) en recente aanbestedingen en werkelijke bouwkosten voor een school die aan het wettelijk minimum (Bouwbesluit) voldoet, blijkt dat er een verschil met de normbedragen is. De jaarlijkse indexering van de normbedragen over de afgelopen jaren heeft de werkelijke prijsontwikkelingen in de markt onvoldoende gevolgd.

Financiële uitgangspunten investeringsbedragen

- De genoemde bedragen zijn stichtingskosten inclusief btw en exclusief bijkomende kosten als sloopkosten, tijdelijke huisvesting en de verwerving en het bouwrijp maken van grond;
- De genoemde investeringsbedragen zijn gebaseerd op prijspeil januari 2025;
- Een investering in nieuwbouw wordt afgeschreven in 50 jaar, renovatie in 40 jaar;
- Het uitgangspunt voor de investeringsbedragen is, conform Leeuwarder Basisniveau (kwaliteitskader), gericht op energie neutrale gebouwen (ENG) en Frisse Scholen klasse B;
- Indexatie van de bedragen vindt gedurende de looptijd van het IHP plaats conform de BDB-bouwkostenindex (structurele indexatie);
- Een investering gaat gepaard met een voorbereidingskrediet. Deze bedraagt 10% van het investeringsbedrag en wordt voorafgaand aan de daadwerkelijke investering verstrekt. Dit voorbereidingskrediet is onderdeel van de genoemde investeringsbedragen. Voorbereidingskredieten worden niet separaat in de uitvoeringsagenda (zie verder) benoemd.

Prijspeil januari 2025 BENG en FS klasse B	**Primair onderwijs** per m² bvo	**Voortgezet onderwijs** per m² bvo
- Tot 700 m²	€ 3.900	-
- Tot 1.200 m²	€ 3.800	-
- Tot 1.700 m²	€ 3.650	-
- Vanaf 1.700 m²	€ 3.550	€ 3.750
+ Toeslag energieneutraal	+ € 150	+ € 150
+ Toeslag circulair bouwen	+ 10%	+ 10%

Subsidies nevenoverheden

De provincie Fryslân en de rijksoverheid hebben verschillende subsidies voor verduurzaming, renovatie en het verbeteren van het binnenklimaat van bestaande gebouwen. Voorbeelden hiervan zijn de DUMAVA en KlimOp Fryslân. Deze regelingen kunnen worden ingezet als onderdeel van de financiële dekking voor een vernieuwbouw. De beschikbaarheid, voorwaarden en de verdeling van de resterende investering tussen de schoolbesturen en de gemeente zijn maatwerk per project.

Rekenen met de circulaire restwaarde

De gemeente Leeuwarden heeft voor haar eigen vastgoedportefeuille in haar financiële verordening de optie opgenomen om te rekenen met circulaire restwaarde voor nieuwe gebouwen, in de uitvoering wordt per project een afweging gemaakt. De restwaarde reduceert de jaarlijkse kapitaallasten. Met deze 'besparing' kunnen de circulaire ambities mede gerealiseerd worden.

Taakverdeling en demarcatie

In onderstaande tabel wordt bij iedere maatregel benoemd bij wie de verantwoordelijkheid ligt voor het uitvoeren van het scenario en wat het bijbehorende maximale gemeentelijke budget is.

Het College van Burgemeester en Wethouders kan in bijzondere gevallen, zoals bij tussentijdse huisvestingsbesluiten of bijzondere schoolgebouwen (vaak monumenten), gemotiveerd afwijken van deze generieke norm.

6.2 Investeringsbijdrage schoolbesturen

De gezamenlijke ambities vragen om een extra investering boven op de wettelijke verplichting. De schoolbesturen en de gemeente hebben elkaar daarom nodig om de ambities rondom energieneutraliteit en het binnenklimaat te behalen. Het uitgangspunt is daarom dat de schoolbesturen mee-investeren waar ze dat kunnen én mogen, dit omdat sommige investeringen een voordelige invloed hebben op de exploitatie van een gebouw.

De juridische kaders

Bij nieuwbouw is het niet toegestaan dat een schoolbestuur een bijdrage levert aan het gedeelte van de nieuwbouw dat onder de verantwoordelijkheid van de gemeente valt. Met andere woorden, het is niet mogelijk dat de gemeente slechts een deel van de kosten vergoedt en het schoolbestuur de rest betaalt.

Het schoolbestuur mag echter wel boven deze normen investeren in het gebouw, bijvoorbeeld om een lager energieverbruik of een beter binnenklimaat te realiseren. Dit is toegestaan onder de voorwaarde dat het gaat om een redelijk bedrag en binnen een redelijke termijn.

Wetsvoorstel planmatige & doelmatige aanpak onderwijshuisvesting

Het ministerie van OCW werkt aan een wetswijziging op het gebied van onderwijshuisvesting, zoals toegelicht in hoofdstuk 2. De wijziging heeft als doel om gemeenten en schoolbesturen meer planmatig te laten samenwerken bij de bouw en het onderhoud van schoolgebouwen. Onderdeel hiervan is de opheffing van het investeringsverbod voor het onderwijs zodat schoolbesturen investeringen meer integraal kunnen afwegen. Dit wetsvoorstel gaat vooralsnog niet gepaard met extra financiële middelen voor gemeenten en schoolbesturen.

In geval van renovatie mag van het schoolbestuur een financiële bijdrage worden verlangd uit haar rijksbekostiging, als het schoolbestuur een besparing realiseert op onderhoud door de renovatie.

Voor de ambities boven het wettelijk minimum wordt per project, voortvloeiend uit dit IHP, een gezamenlijke businesscase opgesteld. De criteria hiervoor zijn beschreven in paragraaf 7.4.

Maatregel	Budget per m² bvo	Verantwoordelijkheid gemeente	Bijdrage schoolbestuur
Nieuwbouw	100% norm nieuwbouw	Bouwbesluit + ENG	Aanvullende ambitie
Renovatie	30 tot 100% norm nieuwbouw	Bouwbesluit + ENG	Aanvullende ambitie en onderhoudsbijdrage
Uitbreiding	100% norm nieuwbouw	Bouwbesluit + ENG	Aanvullende ambitie
Doorexploiteren	-	-	Bekostiging Rijk (lumpsum)
Verduurzamen	50% norm nieuwbouw	-	Schoolbestuur

7. Maatregelen en uitvoeringsagenda

Voor elk gebouw wordt binnen het IHP een maatregel opgenomen wat leidend is voor de gezamenlijke investeringen in de komende jaren. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de volgende maatregelen:

Nieuwbouw
Een nieuw gebouw met een levensduur van ten minste 50 jaar.

Renovatie
Verlengen van de levensduur van een gebouw met ten minste 40 jaar.

Uitbreiding
Wanneer uit de leerlingenprognose blijkt dat een school structureel meer leerlingen heeft dan waarop het gebouw normatief is berekend, wordt er voorzien in uitbreiding.

Doorexploiteren
Bij dit scenario wordt tot 2050 geen maatregel toegepast anders dan onderhoud en verduurzaming door het schoolbestuur.

Verduurzaming
Voor gebouwen die tot 2050 niet in aanmerking komen voor een reguliere maatregel is een stelpost voor verduurzaming opgenomen. In de basis is verduurzaming de verantwoordelijkheid van het schoolbestuur, voor aanvullende investeringen worden nadere maatwerkafspraken gemaakt.

Afstoten
Wanneer een gebouw niet meer nodig is voor onderwijs, wordt het gebouw (bij een economisch claimrecht) teruggegeven aan de gemeente.

Afweging nieuwbouw/renovatie
Indien een gebouw vanwege de situatie of staat vraagt om een maatregel, maar er op basis van de huidige situatie nog geen voorkeursmaatregel kan worden bepaald, vindt er een nadere afweging plaats in de businesscase.

7.1 Hoe zijn de maatregelen bepaald?

Afwegingskader maatregelen
Op de volgende pagina is een afwegingskader weergegeven op welke wijze de keuze voor een maatregel tot stand komt. Daarbij wordt er afgewogen op basis van de volgende categorieën:

- **Gemeentelijke zorgplicht:** De gemeente heeft de wettelijke zorgplicht om te voorzien in voldoende en kwalitatief goede huisvesting voor het onderwijs. De gemeentelijke verordening beschrijft hiervoor de criteria. De schoolgebouwen die vanwege de zorgplicht direct om een maatregel vragen komen vooraan in de prioritering.

- **Bijzondere context**: Sommige projecten vragen om een specifieke maatregel vanwege de context. Bijvoorbeeld lopende projecten, monumentale gebouwen met een specifieke onderhoudshistorie of projecten die vanwege bredere (onderwijskundige) ontwikkelingen een specifieke maatregel of specifiek moment van uitvoering vragen.

- **Integrale afweging:** Voor de overige gebouwen wordt er integraal een maatregel vastgesteld op basis van de theoretische levensduur. Hierbij komen de oudste gebouwen in principe als eerst en jongere gebouwen als laatste. Per project vindt een afweging plaats van de kwaliteit en de mogelijkheid tot renovatie. Voor jongere gebouwen die niet in aanmerking komen voor renovatie of nieuwbouw maar vóór 2050 aanvullende verduurzaming, is er een aparte maatregel opgenomen.

ICS
ADVISEURS

Afwegingskader maatregelen

Gemeentelijke zorgplicht

- **Nieuwbouw**
- **Uitbreiding**
- **(Renovatie)**

Bijzondere context

- **Lopend project**
- **Monument**
- **Onderwijs-kundig perspectief**
- **Af te stoten gebouw**

Integrale afweging

Gebouw is (ruim) 40 jaar oud en scoort op meerdere onderdelen slecht	**Nieuwbouw**
Tenzij gebouw op onderdelen goed functioneert	**Afweging** (ver)nieuwbouw / renovatie
Gebouw is vóór 2010 gebouwd, maar nog geen 40 jaar oud en nog niet gerenoveerd	**Renovatie**
Tenzij nieuwbouw significant goedkoper is of bijdraagt aan andere doelen (passend ruimtesaldo)	**Renovatie**
Gebouw is in slechte staat, maar nog geen 40 jaar oud	**Nieuwbouw**
Jonge gebouwen (na 2010)	**Doorexploiteren**
Tenzij nog niet aardgasloos	**Verduurzaming**

7.2 Hoe komt een project tot uitvoering?

Wanneer een schoolgebouw op basis van de uitvoeringsagenda in aanmerking komt voor een maatregel volgt er een aantal stappen.

Businesscase: In de initiatieffase worden de definitieve kaders en de maatregel vastgesteld. Dit gebeurt door het opstellen van een businesscase, in paragraaf 7.4 zijn de kaders voor deze businesscase beschreven. Deze fase start vroegtijdig, maar ten minste 3 jaar voorafgaand aan het geplande moment van oplevering.

Besluitvorming: De businesscase wordt vervolgens integraal met schoolbesturen besproken in het OOGO als onderdeel van het jaarlijkse uitvoeringsprogramma. Hierin vindt de afstemming met andere projecten plaats. Afhankelijk van de voortgang van andere projecten kan een project eerder starten of worden vertraagd. Een nadere toelichting hierop staat in paragraaf 7.3.

Op basis van de uitkomst van het OOGO wordt de businesscase als onderdeel van de besluitvorming voorgelegd aan het College van Burgemeester en Wethouders en wordt het benodigd voorbereidingskrediet beschikbaar gesteld.

Afspraken vastleggen: Schoolbestuur, gemeente en eventuele andere betrokkenen leggen in een samenwerkingsovereenkomst de afspraken vast voor de realisatiefase. Hierin staan de afspraken rondom de verdeling van verantwoordelijkheden, budgettaire kaders en financiering.

7.3 Slim faseren en flexibel uitvoeren

Bouwprojecten zijn tijdsintensief. Zowel de gemeente als de betrokken schoolbesturen hebben een beperkte personele capaciteit en kunnen daarom niet alle projecten tegelijkertijd uitvoeren.

Echter blijkt in de praktijk ook dat veel projecten in de eerste fase vertraging oplopen door de behoefte aan onderzoek, het vaststellen van gezamenlijke kaders, vergunningen, netcongestie en omgevingsfactoren. Om flexibel in te kunnen spelen op onverwachte ontwikkelingen worden de volgende maatregelen gehanteerd:

- Het voorbereidingskrediet wordt, op basis van maatwerk, vooraf beschikbaar gesteld;
- Wanneer projecten vertraging oplopen mogen andere projecten uit dezelfde periode eerder starten, zolang dit (bijv. financieel) niet leidt tot extra vertraging bij het initiële project;
- Wanneer projecten allemaal volgens planning worden uitgevoerd en er daarmee niet voldoende budget beschikbaar is, wordt de uitvoering getemporiseerd op basis van de oorspronkelijke prioritering.

7.4 Hoe wordt een afweging gemaakt in een businesscase?

Een businesscase is maatwerk, maar geeft in ieder geval duidelijkheid over:

- de afweging voor een definitieve maatregel, zijnde nieuwbouw, vernieuwbouw of renovatie die wordt gemaakt op basis van financiële, technische, onderwijskundige-functionele en sociaal-maatschappelijke criteria in een businesscase/haalbaarheidsonderzoek;
- de definitieve locatie, het ruimteprogramma van het onderwijs en eventuele partners;
- de technische en financiële haalbaarheid van de kwaliteitsambitie;
- de dekking van de aanvullende ambities uitgaande van cofinanciering op basis van een terugverdientijd en de geldende wet- en regelgeving;
- fasering en de invulling van tijdelijke huisvesting;
- investeringskosten en (indicatieve) bijkomende kosten voor o.a. slopen, tijdelijke huisvesting en eventuele grondkosten;
- ruimtelijke kaders, voorgestelde participatie en benodigde procedures;
- projectrisico's zoals flora & fauna, netcongestie etc.;
- planning.

Bij het opstellen van de businesscase zijn het schoolbestuur, eventuele partners en de gemeentelijke beleidsafdeling onderwijshuisvesting betrokken. Hierbij stellen andere beleidsafdelingen expertise beschikbaar rondom bijvoorbeeld ruimtelijke kaders, openbare ruimte, verkeerskunde en archeologie.

ICS
ADVISEURS

7.5 Twee uitvoeringsagenda's

De uitvoeringsagenda op de volgende pagina's laat, op basis van de maatregelen zoals beschreven in hoofdstuk 5, de ingrepen in de totale vastgoedportefeuille voor Leeuwarden zien tot 2050.

Uitvoeringsagenda basis en uitvoeringsagenda aanvullend
De totale opgave voor renovatie, nieuwbouw en verduurzaming tot 2050 is zeer groot. Daarbij is er geconstateerd dat de opgave groter is dan de huidige budgetten voor onderwijshuisvesting:

Op basis van de beschikbare financiële middelen zijn er twee uitvoeringsagenda's opgesteld met een afwijkend tempo;

- **Uitvoeringsagenda basis** Voorziet in een lager tempo op de korte termijn en een hoger aantal projecten op de lange termijn.
- **Aanvullend**: Dit betreffen de aanvullende projecten om een hoger realisatietempo uit te voeren en daarmee sneller de verouderde gebouwen te vervangen.

De inhoudelijke maatregelen zijn gelijk in beide uitvoeringsagenda's, deze zijn beschreven in hoofdstuk 5. Wanneer er aanvullende budgetten beschikbaar komen, kan alsnog de voorkeursuitvoeringsagenda (basis + aanvullende maatregelen) worden uitgevoerd.

Effecten op de portefeuille
Op de volgende pagina's zijn op hoofdlijnen de effecten weergegeven van de voorgestelde maatregelen per uitvoeringsagenda.

Daarbij is zichtbaar dat beide uitvoeringsagenda's kleine verschillen vertonen maar voornamelijk verschillen in uitvoeringssnelheid.

De effecten van uitvoeringsagenda basis zijn dat de al veroudere portefeuille de komende jaren verder verouderd doordat er ruimte is voor een beperkt aantal projecten. Dit terwijl de samenstelling van de gebouwportefeuille om een grotere ingreep vraagt. Bij de keuze voor het uitvoeringsagenda basis zorgt dit tevens voor een groter aantal projecten in de komende twee decennia richting 2050.

Uitvoeringsagenda basis

63
Schoollocaties van een maatregel voorzien

€ 404.580.000
Maximum investeringsomvang

waarvan

€ 304.606.000
Dekking vanuit Onderwijshuisvesting

Uitvoeringsagenda voorkeur

65
Schoollocaties van een maatregel voorzien

€ 404.580.000
Maximum investeringsomvang

waarvan

€ 297.056.000
Dekking vanuit Onderwijshuisvesting

7.6 Uitvoeringagenda per tijdvak

Op de volgende pagina is per tijdvak van vier jaar een uitvoeringsagenda weergeven. Daarin is onderscheid gemaakt in twee type projecten aansluitend bij de twee type uitvoeringagenda's.

Uitvoeringsagenda basis: Dit betreffen de projecten op het weergeven tempo binnen de basis uitvoeringsagenda.
Aanvullend: De projecten bij aanvullend dienen aanvullend toegevoegd te worden aan de uitvoeringsagenda basis om het tempo uit de uitvoeringsagenda voorkeur te behalen.

Legenda uitvoeringsagenda per fase

De getoonde maatregel bestaat uit drie regels:

- *Naam school of IKC*
- *Maatregel (in overeenstemming met hoofdstuk 5)*
- *Investeringsbedrag*
  Het eerste bedrag is de benodigde investering voor de totale ambitie (waaronder aanvullende kosten voor circulair bouwen), Tussen haakjes zijn de investeringen vanuit de beleidsafdeling onderwijshuisvesting weergegeven (conform Leeuwarder basisniveau).

Tijdvak 1 2026 - 2029

2026	2027	2028	2029
Uitvoeringsagenda basis	***Uitvoeringsagenda basis***	***Uitvoeringsagenda basis***	***Uitvoeringsagenda basis***
SBO Aquamarijn Renovatie €9.262.000 (€9.262.000) St. Thomasschool Uitbreiding De Vosseburcht Verduurzaming (2025) €1.933.000 (€500.000)	De Plataanschool Renovatie €5.758.000 (€5.758.000) Piter Jelles Stedelijk Gymnasium Renovatie €4.362.000 (€4.362.000)	De Dorpskoalle Wirdum Nieuwbouw €3.837.000 (€3.074.000) Samenvoeging Maximaschool en Klaverblad Uitbreiding ISK / Nieuwkomersonderwijs / Taalschool Renovatie €3.351.000 (3.351.000)	Leeuwarder Schoolvereniging Afweging nieuwbouw/renovatie €7.884.000 (€6.287.000)
Aanvullend	***Aanvullend***	***Aanvullend***	***Aanvullend***
CSG Comenius Klein Mariënburg Afweging nieuwbouw/renovatie €8.025.000 (€6.419.000)			It Pertoer Afweging nieuwbouw/renovatie €2.935.000 (€2.358.000)

Tijdvak 2 2030 - 2033

2030	2031	2032	2033
Uitvoeringsagenda basis	***Uitvoeringsagenda basis***	***Uitvoeringsagenda basis***	***Uitvoeringsagenda basis***
Princenhof Verduurzaming €2.628.000(0)		It Twalûk Renovatie 5.041.000 (€5.041.000)	De Potmarge Verduurzaming €2.855.000(0)
Piter Jelles Leeuwarder Lyceum Nieuwbouw €28.813.000 (€23.050.000)			De Swirrel Afweging nieuwbouw/renovatie €4.016.000(€3.217.000)
Koningin Wilhelminaschool - Fonteinstraat Verduurzaming €2.281.000(0)			3e onderwijslocatie Middelsee Nieuwbouw €0 (0)
IKC Marie Louise Verduurzaming €1.843.000(0)			
2e onderwijslocatie Middelsee Nieuwbouw €7.323.000(0)			
Aanvullend	***Aanvullend***	***Aanvullend***	***Aanvullend***
De Weide Nieuwbouw €4.809.000(€3.852.000)	De Gielguorde Afweging nieuwbouw/renovatie €3.520.000(€2.828.000)	Willem Alexanderschool Nieuwbouw €8.004.000(€6.361.000)	
IKC Alexia Afweging nieuwbouw/renovatie €6.421.000(€5.120.000)	De Sprankel Afweging nieuwbouw/renovatie €9.386.000(€7.460.000)	Comenius Chr SGM Mariënburg Afweging nieuwbouw/renovatie €30.210.000 (€24.167.000)	
De Sprong Afweging nieuwbouw/renovatie €8.799.000(€6.994.000)			
Regioskoalle De Greidefûgel Afweging nieuwbouw/renovatie €2.074.000(€1.665.000)			
IKC Kinderkoepel - locatie VdV Afweging nieuwbouw/renovatie €5.279.000(€4.228.000)			

Tijdvak 3 2034 - 2037

2034	2035	2036	2037
Uitvoeringsagenda basis	***Uitvoeringsagenda basis***	***Uitvoeringsagenda basis***	***Uitvoeringsagenda basis***
De Weide Nieuwbouw €4.809.000(€3.852.000)	Taeke Jan Roordaskoalle Afweging nieuwbouw/renovatie €2.125.000(€1.706.000)	Johan Willem Frisoschool Verduurzaming €4.082.000 (0)	IKC Alexia Afweging nieuwbouw/renovatie €6.421.000(€5.120.000)
IKC Wiarda Afweging nieuwbouw/renovatie €5.628.000(€4.508.000)	IKC de Kinderkoepel Afstoten	Comenius Chr SGM Mariënburg Afweging nieuwbouw/renovatie €30.210.000 (€24.167.000)	De Sprong locatie Idzerdastins Afweging nieuwbouw/renovatie €4.168.000(€5.203.000)
Willem Alexanderschool Nieuwbouw €8.004.000(€6.361.000)	IKC Franciscus Nieuwbouw €6.879.000(€5.485.000)	Regioskoalle De Greidefûgel Afweging nieuwbouw/renovatie €2.074.000(€1.665.000)	Comenius @Forum Onderzoek huisvesting
Trianova Afweging nieuwbouw/renovatie €6.711.000(€5.352.000)	CSG Comenius Klein Mariënburg Afweging nieuwbouw/renovatie €8.025.000 (€6.419.000)	Piter Jelles MCH en Impulse Renovatie €21.783.000(€21.783.000)	
It Pertoer Afweging nieuwbouw/renovatie €2.935.000(€2.358.000)	De Sprankel Afweging nieuwbouw/renovatie €9.386.000(€7.460.000)		
	IKC Kinderkoepel - locatie VdV Afweging nieuwbouw/renovatie €5.279.000(€4.228.000)		
Aanvullend	***Aanvullend***	***Aanvullend***	***Aanvullend***

Tijdvak 4 2038 - 2041

2038	2039	2040	2041
Uitvoeringsagenda basis	***Uitvoeringsagenda basis***	***Uitvoeringsagenda basis***	***Uitvoeringsagenda basis***
De Wielen Afweging nieuwbouw/renovatie €5.184.000(€4.152.000)	OBS De Jint Afweging nieuwbouw/renovatie €5.987.000(€4.774.000)	Gymnasium Beyers Naudé Verduurzaming €7.272.000(0)	Comenius Chr SGM, Esdoorn Afweging nieuwbouw/renovatie €23.019.000(€18.414.000)
Trije Doarpen Skoalle Renovatie €3.240.000(€3.240.000)	OBS De Twilling Afweging nieuwbouw/renovatie €3.666.000(€2.936.000)	Monoliet Verduurzaming €6.077.000(0)	OPB SGM Sevenwolden Afweging nieuwbouw/renovatie €10.553.000(€8.441.000)
De Gielguorde Afweging nieuwbouw/renovatie €3.520.000(€2.828.000)			Nijdjip en TWA Fisken Verduurzaming €6.953.000(0)
Aanvullend	***Aanvullend***	***Aanvullend***	***Aanvullend***
		IKC de Kinderkoepel Afstoten	Arjen Roelofsskoalle Renovatie €1.218.000(€1.218.000)

Tijdvak 5 2042 - 2045

2042	2043	2044	2045
Uitvoeringsagenda basis	***Uitvoeringsagenda basis***	***Uitvoeringsagenda basis***	***Uitvoeringsagenda basis***
De Finne Renovatie €1.204.000(€1.204.000)	Jenaplan St. Paulusschool Renovatie €4.644.000(€4.644.000) Sint Radboud en It Tredde Sté Verduurzaming €(0)	Gomarus College Verduurzaming €6.122.000(0) Wynwizer Afweging nieuwbouw/renovatie €5.473.000(€4.385.000) Arjen Roelofsskoalle Renovatie €1.218.000(€1.218.000)	
Aanvullend	***Aanvullend***	***Aanvullend***	***Aanvullend***
	OBS De Jint Afweging nieuwbouw/renovatie €5.987.000(€4.774.000)		

Tijdvak 6 2046 - 2049

2046	2047	2048	2049
Uitvoeringsagenda basis	*Uitvoeringsagenda basis*	*Uitvoeringsagenda basis*	*Uitvoeringsagenda basis*
	De Twamester Verduurzaming € 1.919.000(0)	Michaël School Verduurzaming € 2.032.000(0)	Kindcentrum Eestroom Renovatie € 4.594.000(€ 4.594.000)
	Piter Jelles Dyk en Brêge Renovatie € 15.428.000(€ 15.428.000)	Het Palet Renovatie € 3.414.000(€ 3.414.000)	Comenius Chr SGM Zamenhof Renovatie € 22.316.000(€ 22.316.000)
		Caleidoscoop Afweging nieuwbouw/renovatie € 8.054.000(€ 6.423.000)	
		Piter Jelles Ynsicht Renovatie € 12.187.000(€ 12.187.000)	
Aanvullend	*Aanvullend*	*Aanvullend*	*Aanvullend*

8. Bewegingsonderwijs

De gemeente is verantwoordelijk om te voorzien in voldoende accommodaties voor bewegingsonderwijs. In dit hoofdstuk is de vraag naar en het aanbod van binnensportaccommodaties in gemeente Leeuwarden in beeld gebracht. Op basis van leerlingenprognoses is de huidige en toekomstige behoefte vergeleken met het beschikbare aanbod aan ruimtes.

8.1 Uitgangspunten

De normatieve behoefte aan klokuren bewegingsonderwijs is berekend op basis van de uitgangspunten zoals vastgelegd in de Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs gemeente Leeuwarden 2018. In hoofdlijnen gaat dit om de volgende kaders:

- Voor het primair onderwijs geldt dat het gymnastieklokaal voor 26 klokuren per week kan worden ingezet voor lichamelijke opvoeding, passend bij het rooster van een basisschool. Voor het voortgezet onderwijs is de vastgestelde norm 40 uur per week;
- Om binnensportaccommodaties optimaal te benutten is het noodzakelijk dat het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs gezamenlijk gebruiken, bijvoorbeeld doordat het voortgezet onderwijs de uren in de middag afneemt;
- De ontwikkeling van de vraag is berekend conform de gemeentelijke prognoses voor de ontwikkeling van de leerlingenaantallen per school.
- Bij het voortgezet onderwijs is de toekomstige ontwikkeling berekend op basis van de prognose en de huidige verdeling over de verschillende leerwegen (telling 1 okt. 2024);
- De normafstanden die de gemeente Leeuwarden in haar verordening heeft opgenomen, zijn voor primair onderwijs 1.000 meter (ongeacht capaciteit), voor het voortgezet onderwijs bedraagt de normafstand 2.000 meter hemelsbreed.

Berekening groepen capaciteitsbehoefte bewegingsonderwijs

Elke groep in het basisonderwijs dient tweemaal per week 45 minuten bewegingsonderwijs te volgen. Om deze normatieve behoefte aan accommodaties te berekenen wordt het aantal groepen per school berekend door een groepsdeler van 25 leerlingen te hanteren. Dit betekent dat een school met 201 leerlingen in een specifiek jaartal normatief 9 groepen heeft.

- De groepen 1-2 maken daarbij, indien een speellokaal beschikbaar is, geen gebruik van gemeentelijke sportaccommodaties, maar verzorgen dit in speellokalen in de schoolgebouwen.
- Het daadwerkelijk aantal groepen, per school, fluctueert jaarlijks. Dit komt omdat de leeftijdsopbouw en instroom per school per jaar enigszins verschilt, daardoor ontstaat er een hogere of lagere gemiddelde groepsgrootte. Tevens kiezen scholen er soms bewust voor om het maximale aantal leerlingen te verlagen. De doelstelling van de capaciteitsberekening is om voor de langere termijn vast te stellen of er voldoende capaciteit is in de beschikbare sportaccommodaties.

8.2 Ontwikkeling van de behoefte aan klokuren bewegingsonderwijs

Ten opzichte van de Voorzieningenplanning uit 2020 is er een verdere daling in het aantal leerlingen binnen Leeuwarden.

In de volgende tabel is de ontwikkeling in de vraag per onderwijssoort weergegeven. De behoefte van het speciaal basisonderwijs en speciaal onderwijs is stabiel geprognosticeerd in overleg met de schoolbesturen. De ontwikkeling van deze onderwijssoorten hangt beperkt samen met de demografische ontwikkeling en daarmee onvoorspelbaarder.

Behoefte aantal klokuren bewegingsonderwijs

Type onderwijs	*2024*	*2039*
Totaal	**1.239 uur**	**1.182 uur**
BO	458 uur	437 uur
SBO	18 uur	18 uur
SO	12 uur	12 uur
(V)SO	29 uur	29 uur
VO	723 uur	687 uur

Voor de periode 2024 t/m 2039 is er gemeentebreed een daling voorzien van 4,6% bij het primair onderwijs en bij het voortgezet onderwijs een afname van 5%. Daarbij is zichtbaar dat het totale aantal klokuren afneemt van 1.239 uur naar 1.182.

Overstijgend voldoende capaciteit

In bijlage 2 is de totale capaciteit per accommodatie weergegeven. Over het algemeen is er voldoende capaciteit in de sportaccommodaties, zowel in stedelijk gebied als in de dorpen. Door een dalend leerlingenaantal daalt de vraag de komende jaren verder, waardoor er overstijgend geen nieuwe knelpunten te verwachten zijn.

Uitbreiding Middelsee

Hoewel er overstijgend voldoende ruimte is, wordt er in het zuiden van Leeuwarden een capaciteitstekort verwacht. Door de uitbreidingslocatie in het zuiden van de stad (Middelsee) stijgt het aantal leerlingen in het deelgebied sterk. Scholen in het deelgebied breiden daarom hun schoolgebouwen momenteel uit en er zijn in dit IHP twee nieuwe schoolgebouwen voorzien. De stijgende vraag naar onderwijs vraagt ook om uitbreiding van de accommodaties voor bewegingsonderwijs. Deze vraag is bekend en in 2026 wordt er naar verwachting een nieuwe sporthal in de wijk gerealiseerd.

Lokale aandachtspunten

- Enkele scholen maken gebruik van meerdere locaties, in de roostering wordt hier door bv SPORT afhankelijk van de vraag flexibel mee geschoven;
- In Leeuwarden - Oost is er sprake van krapte, de knelpunten zijn hierbij op te lossen door gebruik te maken van accommodaties in de omgeving.
- Enkele scholen voor voortgezet onderwijs hebben eigen accommodaties voor bewegingsonderwijs. De roostering hiervan is niet beschikbaar. Wel is er getoetst of er normatief voldoende capaciteit aanwezig is voor de betreffende scholen. In de sportaccommodaties van Piter Jelles is er op sommige plekken onvoldoende capaciteit aanwezig, er zijn echter in de omgeving voldoende uitwijkmogelijkheden beschikbaar.

8.3 Normatieve afstand tot een accommodatie

Voor het onderwijs is het wenselijk om de reistijden naar accommodaties te beperken, deze verkorten namelijk de onderwijstijd. In de gemeentelijke verordening zijn er maximale reisafstanden vastgesteld voor het bewegingsonderwijs.

Het is, vanwege de beschikbare capaciteit, niet altijd mogelijk om te sporten op de dichtstbijzijnde locatie, er zijn in het stedelijk gebied echter voldoende locaties om naar uit te wijken binnen de voorgeschreven afstand. In de dorpen zijn er enkele knelpunten.

Normafstanden bewegingsonderwijs

De gemeentelijke Verordening “voorzieningen huisvesting onderwijs gemeente Leeuwarden 2018” beschrijft normafstanden voor de maximale afstand die leerlingen mogen reizen naar een accommodatie voor bewegingsonderwijs. Deze komen overeen met de afstanden uit de modelverordening van de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG). De maximale reisafstanden zijn:

- Primair onderwijs: een maximale afstand van 1 km hemelsbreed;
- Voortgezet onderwijs: een maximale afstand van 3 km hemelsbreed.

- In het stedelijk gebied is de afstand in de meeste gevallen minder dan 1 kilometer, waar in het buitengebied de afstanden tot een accommodatie doorgaans groter zijn.
- Voor het voortgezet onderwijs geldt dat alle scholen binnen 2 kilometer een binnensportaccommodatie ter beschikking hebben. Voor deze onderwijssoort voldoet de actuele situatie aan de verordening.
- Voor het basisonderwijs zijn er de volgende knelpunten aanwezig met betrekking tot de normafstanden:
  - Basisschool De Greidefûgel (Baard) heeft geen accommodatie beschikbaar binnen 1 kilometer hemelsbreed;
  - Voor basisschool It Pertoer is geen accommodatie beschikbaar binnen 1 kilometer hemelsbreed;

Voor de genoemde knelpunten worden alternatieve oplossingen ingezet zoals busvervoer. Er is daardoor op dit moment geen aanleiding tot extra aanvullende investeringen in locaties voor het bewegingsonderwijs. Bij het vervangen van de huidige locaties, bijvoorbeeld vanwege ouderdom, is de aanbeveling om locaties dichterbij onderwijsgebouwen te positioneren.

Bijlage 1: Factsheets gebouwen

(separaat bijgevoegd)

Bijlage 2: Capaciteiten accommodaties bewegingsonderwijs

	Type	Capaciteit	Behoefte 2024	Behoefte 2039	Rest 2024	Rest 2039
Noord Leeuwarden						
It Gryn (Bordinehal/Iehal)	Sporthal	156 klokuren	158 klokuren	120 klokuren	-2 klokuren	37 klokuren
Dorpshuis de Bining	Gymzaal	26 klokuren	klokuren	klokuren	26 klokuren	26 klokuren
Dorpshuis de Kampioen	Gymzaal	26 klokuren	klokuren	klokuren	26 klokuren	26 klokuren
Totaal						
West Leeuwarden						
Gym Mantgum	Gymzaal	26 klokuren	14 klokuren	12 klokuren	13 klokuren	14 klokuren
Gym Reduzum	Gymzaal	26 klokuren	9 klokuren	8 klokuren	17 klokuren	19 klokuren
Totaal						
Oost Leeuwarden						
Gym Wergea	Gymzaal	26 klokuren	8 klokuren	9 klokuren	19 klokuren	17 klokuren
Gym Warten	Gymzaal	26 klokuren	5 klokuren	5 klokuren	22 klokuren	22 klokuren
Dorpshuis de Gôlle	Gymzaal	26 klokuren	5 klokuren	6 klokuren	22 klokuren	20 klokuren
Dorpshuis de Twirre	Gymzaal	26 klokuren	klokuren	klokuren	26 klokuren	26 klokuren
Totaal						
Zuid Leeuwarden						
Gym Jirnsum	Gymzaal	26 klokuren	9 klokuren	6 klokuren	17 klokuren	20 klokuren
Gym Grou	Gymzaal	26 klokuren	18 klokuren	20 klokuren	8 klokuren	7 klokuren
Sporthal De Twine	Sporthal	120 klokuren	25 klokuren	25 klokuren	95 klokuren	95 klokuren
Totaal						
Bilgaard & Havankpark & Vrijheidswijk						
Gym Lekkum	Gymzaal	26 klokuren	11 klokuren	9 klokuren	16 klokuren	17 klokuren
Gym Wollegaastdam	Gymzaal	26 klokuren	21 klokuren	20 klokuren	5 klokuren	7 klokuren
Gymzaal Droppingstraat	Gymzaal	26 klokuren	5 klokuren	5 klokuren	22 klokuren	22 klokuren
Totaal						

Westeinde & Sonnenborgh & Vossepark						
Gym Corellistraat	Gymzaal	26 klokuren	14 klokuren	14 klokuren	13 klokuren	13 klokuren
Gym Telemannstraat	Gymzaal	26 klokuren	21 klokuren	21 klokuren	5 klokuren	5 klokuren
Gym Vivaldistraat	Gymzaal	26 klokuren	21 klokuren	20 klokuren	5 klokuren	7 klokuren
Gym Coornherstraat	Gymzaal	26 klokuren	18 klokuren	20 klokuren	8 klokuren	7 klokuren
Rengershal	Sporthal	78 klokuren	63 klokuren	65 klokuren	15 klokuren	14 klokuren
Totaal		**182 klokuren**	**137 klokuren**	**138 klokuren**	**46 klokuren**	**44 klokuren**
Camminghaburen e.o.						
Gym Kingmastate	Gymzaal	26 klokuren	12 klokuren	14 klokuren	14 klokuren	8 klokuren
Gym Idzerdastins	Gymzaal	26 klokuren	29 klokuren	27 klokuren	-3 klokuren	4 klokuren
Gym Galamastins	Gymzaal	26 klokuren	9 klokuren	11 klokuren	17 klokuren	16 klokuren
Totaal		**78 klokuren**	**50 klokuren**	**51 klokuren**	**29 klokuren**	**27 klokuren**
Oud-Oost						
Gym M Van Coehoorn	Gymzaal	26 klokuren	26 klokuren	26 klokuren	1 klokuren	1 klokuren
Gym Johan De Walestraat	Gymzaal	26 klokuren	12 klokuren	11 klokuren	14 klokuren	16 klokuren
Totaal						
He‹ Heechterp & Potmargezone						
Gym Larixstraat	Gymzaal	26 klokuren	5 klokuren	5 klokuren	37 klokuren	7 klokuren
Gym Drachsterweg	Gymzaal	26 klokuren	39 klokuren	39 klokuren	3 klokuren	3 klokuren
Kalverdijkje (Egelantier/Schieringen)	Sporthal	130 klokuren	169 klokuren	170 klokuren	-39 klokuren	-40 klokuren
Totaal		**182 klokuren**	**212 klokuren**	**213 klokuren**	**1 klokuren**	**-31 klokuren**

Hui Huizum-West						
Gym Floris Versterstraat	Gymzaal	26 klokuren	26 klokuren	26 klokuren	1 klokuren	1 klokuren
Gym C. Troostraat	Gymzaal	26 klokuren	14 klokuren	14 klokuren	13 klokuren	13 klokuren
Totaal		**52 klokuren**	**39 klokuren**	**39 klokuren**	**13 klokuren**	**13 klokuren**
Nijlan & De Zwette						
Gym Prinsessenweg	Gymzaal	26 klokuren	21 klokuren	20 klokuren	5 klokuren	7 klokuren
Sporthal Julianalaan	Sporthal			Eigen accommodatie		
Sporthal Nijlan	Sporthal	80 klokuren	120 klokuren	118 klokuren	-40 klokuren	-38 klokuren
Totaal		**106 klokuren**	**141 klokuren**	**138 klokuren**	**-35 klokuren**	**-32 klokuren**
Aldlan & De Hemrik						
Gym Keizerskroon	Gymzaal	26 klokuren	12 klokuren	15 klokuren	14 klokuren	11 klokuren
Gym Raaigras	Gymzaal	26 klokuren	20 klokuren	17 klokuren	7 klokuren	10 klokuren
Sporthal Aldlan	Sporthal			Eigen accommodatie		
Gym Piter Jelles 1	Gymzaal			Eigen accommodatie		
Gym Piter Jelles 2	Gymzaal			Eigen accommodatie		
Totaal		**52 klokuren**	**32 klokuren**	**32 klokuren**	**21 klokuren**	**21 klokuren**
Goutum						
Dorpshuis Ien en Mien	Gymzaal	26 klokuren	klokuren	klokuren	26 klokuren	26 klokuren
Hempens-Teerns & Zuiderburen						
Gym Glinswei Gym Zuiderburen	Gymzaal	26 klokuren	21 klokuren	17 klokuren	5 klokuren	10 klokuren
De Zuidlanden						
Gym Techum Sporthal Wiarda	Sporthal	78 klokuren	21 klokuren	17 klokuren	57 klokuren	62 klokuren

ICS

ADVISEURS

Colofon

Datum: 26 mei 2025

Auteur(s): Timon Bulten
Noud Hes
Remco Bresser

Review: Timon Bulten
info@icsadviseurs.nl
088 - 235 04 27

